

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1856.

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'.

ΦΥΛΛ. 143.

Ο ΡΕΝΑΙΟΣ,

ὑπὸ
ΣΑΤΩΒΡΙΑΝΙΟΥ.

—ο—

Ἐλθὼν νὰ κατοικήτη μεταξὺ τῶν Ἀγρίων τῆς Ἀμερικῆς, ὁ Ῥεναῖος ὑπεχρέωθη, πρὸς τὰ ἦθη τῶν Ἰνδῶν συμμορφούμενος, νὰ νομφερίῃ τὴν ὠραίαν Κελούταν, μετ' ἧς ὁμοῦ δὲν συνέζη ἕκ κλισεῶς τινος μελαγχολικῆς, ἔφρευεν εἰς τὰ δάτη καὶ διήγεν ἐκεῖ ἡμέρας ὄλας, μακρὰν πάτης μετ' ἀνθρώπων καὶ νωνίας, καὶ ἄγριος μεταξὺ τῶν Ἀγρίων φαινόμενος. Δύο ὅμως ἄνδρας, τὸν Ἰνδὸν Σαχτὰν, θετὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὸν ἱεραπόστολον Σουήλ ἡγάπα καὶ ἐπέζετο. Οὗτοι οἱ γέροντες εἶχον πολλὴν ἰσχύν ἐπὶ τῆς καρδίας του, ὁ μὲν δι' ἐρασμίας τινὸς ἐπιεικειάς, ὁ δὲ διὰ τῆς ἀκρας αὐτοῦ αὐστηρότητος.

Μετὰ τὴν θήραν τοῦ κάστορος, ὅτε ὁ ἀόματος σαγῆμ διηγῆθη τῷ Ῥενκίῳ τὰ συμβάντα του (*) ὁ νεανίας ἀπεκοιεῖτο ἐκάστοτε νὰ ἐξιστορήτη καὶ αὐτὸς τὰ τῆς ζωῆς του. Ἐν τούτοις ὁ Σαχτὰς καὶ ὁ Σουήλ ἐπεθύμουν ζωηρῶς νὰ μάθωσι τίς ποτε δυσ-

τυχία ἠνάγκασεν ἄνδρα Εὐρωπαϊὸν ἐκ τῶν εὐγενῶν νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ ταφῇ εἰς τὰς ἐρήλους τῆς Λουϊσιάνης(**).

Ὁ Ῥεναῖος ἐπροσείχετο πάντοτε λέγων, ὅτι μικροῦ λόγου ἀξία ἦτο ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς του, περιοριζομένη εἰς μόνας τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ. « Τὸ συμβᾶν ὁμοῦ, προσέθετε, τὸ ἀναγκάσαν » με νὰ ἔλθω εἰς τὴν Ἀμερικὴν θέλω ἐνταφιάσει » εἰς αἰωνίαν λήθην ».

Ἐνταῦτοί τινες παρῆλθον οὕτω, καὶ οἱ δύο γέροντες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μεταπεισῶσι τὸν Ῥεναῖον. Ἐπιστολὴ ἔλθοῦσα αὐτῷ ἐξ Εὐρώπης ἠξίησε τοσούτω τὴν λύπην του, ὥστε ν' ἀποφεύγῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς γηραιούς φίλους του, ἀλλ' οἵτινες, διὰ τοῦτο, μετὰ μείζονος ἐπιμονῆς παρεκάλουν αὐτὸν νὰ τοῖς ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν του. Διὰ τῆς γλυκύτητος, τῆς πειθοῦς καὶ τῆς ἐξουσίας των, μετὰ τὰ πολλὰ κατεπεισαν τέλος αὐτὸν νὰ ἐνδώσῃ.

τὴν 21 τοῦ μηνὸς, ὃν οἱ Ἄνοισι ὀνομάζουσι σελίην τῶν Ἀνθέων, ὁ Ῥεναῖος ἦλθεν εἰς τὴν καλύβην τοῦ Σαχτὰ, καὶ ὀρέγων εἰς τὸν γέροντα τὴν

(*) Τὸ διήγημα τῆς Ἀ τ α λ α σ, ὅπερ ἐλπίζομεν νὰ μεταφράσωμεν ἐπίσημ., (**) Γαλλικὴ ἀποικία ἐν Ἀμερικῇ.

λου τόπον ὀνομαστὸν ἐπὶ θυσία (*). Ἡ σιωπὴ τοῦ μέρους μὲ κατέπληξε· μόνος ὁ ἄνεμος ἐβρῆνε περὶ τὸ τραγικὸν μνημεῖον, ἐργάται τινες ἦσαν κατακλιμένοι μετ' ἀδιαφορίας παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἀνδριάντος, ἢ ἐλατόμου συρίζοντες. Ἡρώτησα τί ἐδήλου τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν μόλις ἐγγνώριζον, οἱ δὲ ἠγνόουν ὅπως τίνι καταστροφῇ ἐνέφανεν.

» Ἴδου, εἶπον ἐν ἑμαυτῷ, ἰδοὺ ἡ ἀληθινὴ σημασία τῶν συμβάντων τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου! Ποῦ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι περὶ ὧν ἐγένετο τοσοῦτος λόγος; Ἐν βῆμα τοῦ χρόνου καὶ ἡ ὄψις τῆς γῆς μετήλλαξε.

» Ἀνεζήτητα ἰδίως, κατὰ τὰς περιηγήσεις μου, τοὺς καλλιτέχνους καὶ τοὺς θεοὺς ἐκεῖνους ἄνδρας, οἵτινες ψάλλουσιν ἐπὶ τῆς λύρας αὐτῶν τοὺς θεοὺς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἐνομούμενων λαῶν, καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὰ μνήματά.

» Οἱ ὀπαδοὶ οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς θεῖαν γενεάν. Εἶναι κάτοχοι τοῦ μόνου ἀναμφισβητήτου χαρίσματος ὅπερ ὁ Ἰψίστος ἐδώρητα τῇ γῇ. Ὁ βίος αὐτῶν εἶναι ἀπλοῦς ἅμα καὶ ὑπερφυῆς. Ἦμνοισι τοὺς θεοὺς στόματι χρυσῷ, καὶ εἶναι οἱ ἀτραπέστεροι τῶν θνητῶν. Λαλοῦσιν, ὡς οἱ ἀθάνατοι, ἢ ὡς τὰ νήπια. Ἐρμηνεύουσι τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ τ' ἀπλοῦστερα φαινόμενα τῆς ζωῆς δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσιν. Ἐχουσι θαυμασίας, περὶ θανάτου ἐννοίας, καὶ ἀποθνήσκουσιν ὡς νεογνά.

» Εἰς τὰ ὄρη τῆς Καλιθονίας, ὁ τελευταῖος βάρδος τῶν ἐρήμων ἐκείνων μοὶ ἐψάλε τὰ ἐπη, δι' ὧν εἰς ἦρωα παρηγόρει ἄλλοτε τὸ γῆρας αὐτοῦ (*). Ἐκαθήμεθα ἐπὶ τεσσάρων λίθων, οὓς περιεκάλυπτε τὸ βρύον· χεῖμαρρος ἐβρέεν ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἢ ἐριφος ἐβόσκειν οὐ μακρὰν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων πύργου, καὶ ὁ ἄνεμος τοῦ πόντου ἔπνεεν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Κόνας. Νῦν, ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, θυγάτηρ ἐπίσης τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, ἔστητε σταυρούς ἐπὶ τὰ μνημεῖα τῶν ἠρώων τῆς Μορβάνης καὶ ἐκρουσα· τὸ ψαλτήριον τοῦ Δαυὶδ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ χεῖμαρρου, ὅπου ἐβρῆνε ἢ λύρα τοῦ Ὀσιανοῦ. Εἰρημική, ὅσα ἦσαν φιλοπόλεμοι αἱ θεότητες τῆς Σαλμάς, ἡ θρησκεία αὕτη φυλάττει ποίμνια ἐνθα ὁ φεγγάλτης συνεκρότε μάχας, καὶ διέσπειρεν ἀγγέλους εἰρήνης; εἰς τὰ νέφη, εἰς ἃ κατῶκουν φάσματα ἀνθρωποκτόνα.

» Ἡ ἀρχαία καὶ τερπνὴ Ἰταλία μοὶ παρέστη τὴν πληρῶν τῶν ἀριστοουργημάτων αὐτῆς. Μεθ' ὁποῖου ἁγίου καὶ ποιητικοῦ τρόμου περιεπλανώμην ἐκτὸς τῶν ἀπεράντων ἐκείνων οἰκοδομῶν, τῶν καθιερωμένων ὑπὸ τῆς θρησκείας καὶ τῶν τεχνῶν! Ὁ ποῖος λαβύρινθος στηλῶν! ὅποια διαδοχὴ στοῶν καὶ ἀφίδων! Πόσον δὲ εἶναι θελξίνους οἱ θόρυβοι οἱ ἀντηχοῦντες ὑπὸ τοὺς θόλους ἐκείνους τοὺς ἀπεράντους. Ὁμοιάζουσι τὸν φλοῖσον τῶν θαλασσιῶν κυ-

μάτων ἢ τὸ ψιθύρισμα τῶν ἀνέμων εἰς τὰ δάση, ἢ τὴν φωνὴν τοῦ Ἰψίστου ἐντὸς τοῦ ναοῦ αὐτοῦ! Ὁ Ἀρχιτέκτων οἰκοδομεῖ, οὕτως εἰπεῖν, τὰς ἐννοίας τοῦ ποιητοῦ, καὶ καθιστᾷ αὐτὰς ψηλαφητὰς εἰς τὰς αἰσθήσεις.

» Ἐν τούτοις τί ἐδιδάχθην μέχρι ἐκεῖνου μετὰ κόπους τοιούτους; Οὐδὲν βέβαιον μεταξὺ τῶν ἀρχαίων, οὐδὲν καλὸν μεταξὺ τῶν νεωτέρων. Τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ἐνεστὼς εἶναι ὡς δύο ἀνδριάντες ἀτελεῖς. Ὁ μὲν αὐτῶν ἀνετάρτη ὅλος ἠρωτηριασμένος ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν αἰώνων, ὁ δὲ στερεῖται εἰσέτι τῆς τελειοποιήσεως τοῦ μέλλοντος.

» Ἄλλ' ἴσως, γηραῖοι φίλοι μου, ὑμεῖς ἰδίως οἱ οἰκοῦντες τὴν ἐρημίαν, θαυμάζεστε, ὅτι ἐν τῇ διηγήσει τῶν ὁδοποριῶν μου, οὐδὲ ἅπαξ ἐλάλητα περὶ τῶν μνημείων τῆς φύσεως; Ἡμέραν τινὰ, ἀνήλθον εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Αἴτην, ἠραιστείου καίοντος ἐν μέσῳ νήτου τινός. Εἶδον ἄνωθεν ἐμοῦ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα εἰς τὸ ἄπειρον, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας μου κατώπτευσα τὴν Σικελίαν συσπειρωμένην ὡς τι σημεῖον καὶ τὴν θάλασσαν ἐξελισσομένην εἰς τοὺς ὀρίζοντας. Ἐν ταύτῃ τῇ καθέτῃ ἐπόψει τῆς εἰκόνας, οἱ ποταμοὶ ἐφαίνοντό μοι ὡσεὶ γραμμαὶ γεωγραφικαὶ, κεχαραγμέναι ἐπὶ χάρτου. Εἰσέδουσα δὲ τὰ βλέμματά μου ἐντὸς τοῦ κρατήρος, οὐδ' ἀνεκάλυπτον τὰ φλογόεντα σπλάγγνα, ἐν τῷ μέσῳ ἀτμῶν μέλανος καπνοῦ.

» Νεανίας πεπληρωμένος παθῶν, καθήμενος εἰς τὰ χεῖλη ἠραιστείου, καὶ κλαίων τοὺς θνητούς, ὧν μόλις διέκρινεν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ τὰς οἰκήσεις, εἶναι βεβαίως, ὡς σοδάσμιος γέροντες, ἄξιος τοῦ οἴκτου ὑμῶν! Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε κρίνετε περὶ τοῦ Ἰεναίου, εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην εὐρίσκετε τὴν τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ καὶ τοῦ βίου. Οὕτω, δι' ὅλης τῆς ζωῆς μου εἶχον ἐνώπιόν μου πλάσιν ἄπειρον μὲν, μόλις δ' ὄρατῆν, καὶ ἐν ταυτῷ ἄβυσσον χαίνουσαν ὑπὸ τοὺς πόδας μου. . . . »

Ἄϊρνης ὁ Ἰεναῖος ἐτιώπησε καὶ ἐδουλοῦσε εἰς σύννοιαν. Ὁ Σουήλ ἐθεώρει αὐτὸν μετ' ἐκπλήξεως, ὁ δὲ γηραῖος καὶ ἀόμιματος σαγήνη, ὅστις δὲν ἤκουε πλέον λέγοντος τοῦ νεανίου ἠγνόει τί νὰ συμπεράνη. Ὁ Ἰεναῖος προσήλου τοὺς ὀφθαλμούς ἐπὶ ὁμάδας Ἰνδῶν, διερχομένων εὐθύμως τὴν πεδιάδα. Ἄϊρνης ἢ φησιστογνωμία αὐτοῦ λαμβάνει ἐκφρασίαν πρυφεράν, δάκρυα βέουσι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ ἀνακράζει· « Ὡ εὐτυχεῖς Ἄγριοι! διατί δὲν δύναμαι ν' ἀπολαύσω τῆς εἰρήνης ὑμῶν! Ἐγὼ μὲν περιέτρεπον ἄνωφελῶς τοσαύτας χώρας, ὑμεῖς δὲ καθήμενοι ἡσύχως ὑπὸ τὰς δρυὲς τῶν ὑμετέρων δρυμῶν, ἀφίνετε ἀμέριμνοι νὰ βέωσιν αἱ ἡμέραι ὑμῶν, καὶ ἐφθάνετε κάλλιον ἐμοῦ εἰς τὴν σοφίαν, ὡς τὸ νὴπιον μεταξὺ τῶν παιγνίων καὶ τοῦ ὕπνου. Ἐάν ἢ μελαγχολία ἐκεῖνη, ἢ γεννᾷ ἢ ὑπερμετρος εὐτυχία, κατελάμβανε ποτε τὴν ψυχὴν ὑμῶν, ἐν τῷ χεῖ ἀπηλάττεσθε τῆς στιγμιαίας λύπης ταύτης, καὶ τὸ βλέμμα ὑμῶν ὑψόντες εἰς τὸν οὐρανὸν ἐξπείτε μετὰ συντριβῆς τὸ ἄγνωστον ἐκεῖνο ὄν, τὸ ὅποσον ἐλεοῖ τὸν δύστηνον Ἄγριον ».

(*) Ἐν Λονδίῳ, ὀπισθεν τοῦ White Hall, ὁ ἀνδριάνς Καρόλου τοῦ Β'.

(**) Ὁ Ὀσιανός.

Ἡ φωνὴ τοῦ Ἰεναίου ἐξέπνευσε καὶ πάλιν, καὶ ὁ νεανίας ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στήθος του. Ὁ Σαχτάς ἐκτείνων τοὺς βραχίονας ἐν τῷ στόματι τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ λαμβάνων τὴν χεῖρα τοῦ υἱοῦ του, ἐβρῆνε μετὰ συγκινήσεως· « Ἰέ μου! ἀγαπητὴ υἱέ μου! » Ἀκούων τοὺς λόγους τούτους, ὁ Ἰεναῖος συνῆλθε καὶ ἐρυθρίων ἐπὶ τῇ παραγῇ αὐτοῦ, ἐζήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ γέροντος, ὁ δὲ εἶπε· « Τέκνον μου αἱ ὄρμαι καρδίας ὡς ἡ καρδία σου, ἀδύνατον νὰ ἦναι ἴσαι καὶ ὀκαλαί· ἀλλὰ ταπεινώσον τὸν χαρακτήρα σου, τὸν τοσαῦτά σοι προξενήσαντα δεινά. Ἐάν ὑποφέρῃς πλέον τῶν ἄλλων ἔνεκα τῶν πραγμάτων τῆς ζωῆς, μὴ ἀπορεί. Ἐν τῇ μεγαλόφρονι ψυχῇ πλειότερα θλίψεις ἢ ἐν μικρᾷ τινι περιέγεται. Λέγε τὰ συμβάντα σου. Γνωρίζεις ὅτι εἶδα τὴν Γαλλιάν καὶ ὅποιοι δεσμοὶ μὲ συνδέουσι μετὰ τοῦ τόπου ἐκεῖνου. Εἰπέ μοι περὶ τοῦ μεγάλου Ἀρηγοῦ αὐτῆς, τοῦ ὁποῖου ἐμπροσθέν τὴν μεγαλοπρεπῆ καλύβην. Τέκνον μου ἀγαπητὸν, ἦδη ζῶ ἀπὸ μόνων τῶν ἀναμνήσεων. Ὁ γέροντα μετὰ τῶν ἀναμνήσεων τῶν ὁμοιάζει τὴν γεγραμμένην δρῶν τῶν δασῶν μας. Ἡ δρῶς δὲν κοσμεῖται πλέον ὑπὸ τοῦ ἰδίου φυλλώματος, ἀλλ' ἐνίοτε καλύπτουσι τὴν γυμνότητά της ξένα φυτὰ, ἃ ἄτινα ἐβλάστησαν ἐπὶ τῶν πεπαλαιωμένων αὐτῆς κλώνων ».

Ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἀμαλίας καταπραυνθεὶς ὑπὸ τῶν λόγων τούτων, ἐπανελαβεν οὕτω τὴν διακοπεῖσαν διήγησίν του·

« Οἱμοι, πάτερ μου! Οὐδὲν ἔχω νὰ εἶπω περὶ τοῦ ἐνδόξου ἐκεῖνου αἰῶνος· εἶδον μόνον τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἡμέρας, παῖς ἔτι ὢν. Κατόπιν αἰφνιδίως καὶ καταπληκτικῆς μεταβολῆς, τὰ πάντα ἐξέλιαν ἅμα καὶ ἐξηχεῖσθησαν — ἡ μεγαλοφυΐα, ἡ θρησκεία, τὸ πρὸς τοὺς νόμους σέβας ».

» Εἰς μάτην λοιπὸν ἤλπισα νὰ εὕρω ἐν τῇ πατρίδι μου, ἐν τῇ ἐπαγγέλλομαι, μέσον δι' οὗ νὰ καταπραυνῶ τὰς ἀνησυχίας μου καὶ τὴν ζέσιν ἐκείνην τῶν ἐπιθυμιῶν, ἧτις μοὶ παρακολουθεῖ πάντοτε καὶ πανταχοῦ. Ἐκ τῆς σπουδῆς τοῦ κόσμου μὴ δὲν διδάχθεις, δὲν εἶχον πλέον τὴν ἡμερότητα κἂν τῆς ἀγνοίας.

» Ἡ ἀδελφὴ μου, διὰ τινος ὅπως ἀνεζητήτου διαγωγῆς ἐφαίνετο ἀρεσκόμενη νὰ με ἀνιᾷ. Ἀπεδήμησεν ἐκ Παρισίων μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου. Τῇ ἐπέστειλον ὅτι ἐμελλον προσεγγῶς νὰ μεταβῶ εἰς συνάντησίν της, ἢ δὲ μοὶ ἀπεκρίθη μετὰ σπουδῆς, ἵνα με ἀποτρέψῃ τῆς ἀποφάσεώς μου, τῇ προφάσει, ὅτι ἠγνόει εἰς ποῖον μέρος θέλουν καλεῖται αὐτὴν αἱ ὑποθέσεις της. Ὁποίας θλιβερὰς σκέψεις δὲν ἐσκέσθη τότε περὶ τῆς φιλίας, ἢ ἢ μὲν παρουσία ψυχραίνει, ἢ δὲ ἀπουσία ἐξαιλεῖται, ἧτις δὲν ἀντέχει εἰς τὴν δυστυχίαν, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον εἰς τὴν εὐτυχίαν!

» Οὕτω λοιπὸν εὐρέθη πλέον ἐρημος καὶ ξένος ἐν τῇ πατρίδι μου παρ' ὅσον ἦμην εἰς τὰ ξένα. Ἡθέλησα νὰ βιβῶ εἰς κόσμον ἀδιαφορῶν. Ἡ ψυχὴ μου, ἀκατάβλητος εἰσέτι ὑπὸ τῶν παθῶν, ἐζήτησε εἰς τὸν πρὸς τὸ ν' ἀφοσιωθῆ, ἀλλ' ἔγνω ταχέως ὅτι ἐν

τῇ τοιαύτῃ συναλλαγῇ ἔδιδον πλέον ἢ ὅσον ἐλάμβανον. Οἱ περικυκλοῦντές με οὔτε ὑψηλὴν γλώσσαν, οὔτε αἰτήματα βαθύ ἀπήτουν ἀπ' ἐμοῦ. Ἡ φροντίς μου πᾶσα ἦτο ἡδὴ νὰ ταπεινῶ τὸν βίον μου ἵνα ἐξομοιωθῶ αὐτὸν πρὸς τὸν τῆς κοινωνίας.

Ἐνομιζόμεν παρ' ὄλων ὡς ἀνθρώπος τις παράδοξος. Ἡσυχνόμην ἐπὶ τῇ περὶ ἐμοῦ κρίσει τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀνιαρῶς ἔχων πρὸς πάντα καὶ πάντας, ἀπεράσιστα ν' ἀπομονωθῶ εἰς τι προάστειον, καὶ ἐκεῖ νὰ ζῆτω ἄγνωστος. Κατ' ἀρχὰς εὗρον ἀρεττόν τὸν ταπεινὸν καὶ ἀνεξάρτητον αὐτὸν βίον. Ἄγνωστος, συνανεμιγνύομην μετὰ τοῦ πλήθους, μεγάλης ἐρήμου ἀνθρώπων! Πολλάκις, καθήμενος ἐντὸς ναοῦ, κειμένος εἰς ἀπόκεντρον συνοικίαν, διετέλον ὡς ὅλας βεδυθισμένος εἰς σκέψεις. Ἐβλεπον πτωχὰς γυναῖκας ἐρχομένας ἵνα προσπέσωσι τῷ Ἰψίστῳ, ἢ ἀμαρτωλοῦς γονυπετοῦντας πρὸ τοῦ ἐξαγορευτηρίου. Οὐδεὶς ἐζήρχετο τοῦ ἁγίου τούτου μέρους, μὴ ἔχων τὸ πρόσωπον πλέον γαλήνιον. Αἱ ὑπόκωφοι κραυγαὶ, αἱ βοῶσαι ἐζώθεν, ἦσαν ὡς τὰ κύματα τῶν παθῶν καὶ αἱ τρικυμῖαι τοῦ κόσμου, ἐρχόμεναι νὰ ἐκπνεύσωσιν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου. Ἰψίστε θεέ! ὁ ἰδὼν τὰ δάκρυά μου, βέοντα κρυφίως εἰς τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους χώρους, ποσάκις προσέπεσον σοι δεόμενοι ἵνα με ἀπαλλάξῃς τοῦ φορτίου τῆς ζωῆς ἢ μεταβάλλῃς ἐν ἐμοὶ τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον. Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην ν' ἀναγεννηθῆ, νὰ ἐπαναλάβῃ νεότητα, λουόμενος εἰς τὰ βεῖθρα τοῦ χεῖμαρρου, ν' ἀναβαπτίσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν κρήνην τῆς ζωῆς; Τίς δὲν νομίζει ἐαυτὸν ἐνίοτε βεβαρημένον ἐκ τοῦ φορτίου τῆς ἰδίας διαφθορᾶς καὶ ἀνάξιον νὰ πράξῃ γενναῖόν τι ἢ εὐγενὲς ἢ δίκαιον;

» Τὸ ἐσπέρας, ὅτε ὑπέστρεφον εἰς τὸν οἶκόν μου, ἰστάμην ἐπὶ τῶν γεφυρῶν καὶ ἐθεώμην τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ὁ φωστῆρ, φλέγων τοὺς ἀτμούς τῆς πόλεως, ἐφαίνετο δονούμενος βραδέως ἐπὶ πεδίου ὕγρου, παριστῶν οὕτω τὴν κίνησιν οἰνοῦ τοῦ ὀρολογίου τῶν αἰώνων! Ἄμα δὲ τῇ νυκτὶ ἐπληρομένη εἰς τὸν οἶκον διὰ λαβυρίνθου ὁδῶν ἐρήμων. Ὁρῶν τὰ φῶτα εἰς τὰ κατοικίας τῶν ἀνθρώπων, μεταφερόμενη νοερῶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκηνῶν τῆς θλίψεως ἢ τῆς χαρᾶς, ὅσας ἐφώτιζον αὐτὰ, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὑπὸ τοσαύτας στέγας κατοικουμένας οὐδ' ἓνα εἶχον φίλον! Ἐν τούτοις, ἡ ὥρα ἐσήμαιεν ἐβρόχους εἰς τὸν γοθτικὸν πύργον, καὶ ἐπανελαμβάνετο ἀλληλοδιαδόχως εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας. Οἱμοι! ἐκάστη ὥρα ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἀνοίγει ἓνα τάφον καὶ εἶναι ὥρα δακρύων!

» Ὁ βίος οὗτος, ὅστις μ' ἐβέλεξε τὸ πρῶτον, δὲν ἐβράδυνε νὰ με βαρύνῃ. Ἀπηύδησα ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν σκηνῶν καὶ ἰδεῶν. Διηρεύνητα τὴν καρδίαν μου περὶ τῶν θελήσεων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν μου, καὶ ἠγνόουν τί ἠθέλον καὶ τί ἐπεθύμουν. Αἰφνης ἐνόμισα ὅτι ὁ βίος τῶν δασῶν θέλει μ' εὐαρεστήσει. Καὶ ἰδοὺ, ἀποφασίζω νὰ περᾶνω εἰς ἀγροτικὴν ἐξορίαν σταδίον, ὅπερ μόλις ἤρχισα καὶ κατ' ὁ καθηνάλωσα ἤδη ὅλους αἰῶνας.

» Ήσπασθην καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο μετὰ τῆς ζέσεως ἐκείνης ἦν ἐπιδεικνύω εἰς πᾶσαν ἀπόφασίν μου, ἔτρεξα νὰ ἐνταριασθῶ εἰς καλύβην, ὅπως ἀπεδήμητα ἄλλοτε ἵνα περιέλθω τὴν οἰκουμένην. Μ' ἐλέγχουσι ὅτι ἔχω κλίσεις ἀστάτους, ὅτι δὲν με θέλγει ἐπὶ πολὺ ἡ αὐτὴ χίμαιρα, ὅτι εἶμαι θύμα φαντασίας σπυροδύσης ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ τέριμα τῶν ἠδονῶν, ὡσεὶ ἐξάρυεν αὐτὴν ἡ διάρκειά των· μ' ἐλέγχουσι ὅτι ὑπερβαίνω πάντοτε τὸν ὄρον, πρὸς ὃν δύναμαι νὰ φθάσω. Οἶμοι! κ' ἐγὼ δὲν ζητῶ, εἰμὴ ἀγνώστον τι ἀγαθόν; Εἶναι σφάλμα μου ἐν πανταχοῦ εὐρίσκω ὄρια, ἐὰν δὲν ἔχη ἀξίαν δι' ἐμὲ πᾶν πεπερασμένον; Αἰσθάνομαι ὅμως, ὅτι ἀγαπῶ τὴν μονοτονίαν τῶν αἰσθημάτων τῆς ζωῆς, καὶ εἰ εἶχον τὴν μωρίαν νὰ προσδοκῶ τὴν εὐτυχίαν, θὰ ἐζήτουν αὐτὴν εἰς τὴν ἔξιν.

» Ἡ ἀπόλυτος μόνωσις, καὶ ἡ θεὰ τῆς φύσεως μ' ἐύθισαν ταχέως εἰς ἀπερίγραπτον τινα διάθεσιν. Μὴ ἔχων ἐπὶ γῆς συγγενεῖς ἢ φίλους, ἀνέραστος εἰς-ἔτι κατεδαρυνόμην, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ περισσεύων ζωῆς. Ἐνίοτε ἐρύθημα αἰφνίδιον ἐκάλυπτε τὰς παρειάς μου, καὶ ἠσθόμην ὡσεὶ ῥυακας λάβας καταρρέοντας εἰς τὴν καρδίαν μου. Ἄλλοτε δὲ ἄφωνα κρυσταλλοὶ ἀκουσίας, καὶ οἱ ὄνειροι ἐτάραττον ἐπίσης τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας μου. Ἀπλήρωτον ἔμεινε τὸ κενὸν τῆς ὑπάρξεώς μου. Κατέβαινον εἰς τὴν κοιλάδα, ἀνηρχόμην ἐπὶ τοῦ ὄρους, καλῶν δι' ὄλων τῶν δυνάμεων τῶν ἐπιθυμιῶν μου τὸ ἰδανικὸν πλάσμα τοῦ ἀνυπάρχοντος ἔρωτός μου. Ἐνηγαλιζόμην αὐτὸ εἰς τοὺς ἀνέμους, ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον τῆς φωνῆς αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον τῶν ῥυακῶν· τὰ πάντα ἦσαν τὸ φάσμα ἐκεῖνο—καὶ οἱ ἀστέρες εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἐν τῇ κτίσει.

• Εἶχε τὰ θάλαττα αὐτῆς ἡ κατάστασις αὐτῆς ἡ ἔμπλεως νῦν μὲν γαλήνης, νῦν δὲ ταραχῆς καὶ θορύβου, καὶ ἄλλοτε πενίας καὶ ἄλλοτε πλοῦτος. Ἐκάθητά ποτε παρά τι ῥυακίον καὶ ἐτερπόμην ἀποφυλλίζων κλάνα ἰτέας ἐντὸς τῶν ζειθρών του. Ἀπέδιδον μίαν ἰδέαν εἰς ἕκαστον φύλλον, ὅπερ ἀφήραζε τὸ βεῖμα. Βασιλεὺς φοβούμενος μὴ ἀπολέσῃ τὸ διάδημά του κατόπιν αἰφνιδίας τινὸς ἀνατροπῆς, δὲν ἐπατχε μείζονα ἀγωνίαν τῆς ἐμῆς πρὸς πᾶσαν περιπέτειαν, ἀπειλοῦσαν τὰ λείψανα τοῦ κλάδου μου. Ὡ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας! ὦ τῆς ἀείποτε νηπιαζούσης καρδίας τοῦ ἀνθρώπου! Εἰς τοσοῦτον νηπιότητος καταβαίνει τὸ μεγαλοπρεπὲς ἡμῶν λογικόν! Ὅσοι τῶν θνητῶν δὲν ἐξαρτῶσι τὴν εἰμαρμένην των εἰς πράγματα ἐπίσης μικροῦ λόγου, ὡς τὰ φύλλα ἐκεῖνα τῆς ἰτέας μου;

» Ἀλλὰ πῶς νὰ παραστήτω τὸν ὄχλον ἐκείνον τῶν στιγμιαίων συναισθημάτων, αἵτινες με κατελάμβανον εἰς τὰς ὥρας τοῦ περιπάτου μου; Οἱ ἤχοι τῶν παθῶν ἐντὸς τοῦ κενοῦ καρδίας μεμονωμένης ὁμοιάζουσι τὸν μινυρισμὸν τῶν ὑδάτων καὶ τὴν βοῇ τῶν ἀνέμων, θορυβούντων εἰς τὴν σιωπὴν τῆς ἐρήμου. Ἀπολαύεις μὲν αὐτῶν, ἀλλ' ἀδυνατεῖς νὰ τοὺς διερμη εὐτῆς.

» Τὸ φθινόπωρον με κατέλαβεν ἐν μέσῳ τῶν δι-

σταγμῶν τούτων. Ὅτὲ μὲν ἐπεθύμουν νὰ ἦμαι εἰς τῶν πολεμιστῶν ἐκείνων τῶν πλανωμένων ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνέμων, τῶν συνέρων καὶ τῶν φασμάτων, ὅτε δὲ ἐφθόουν τὴν μοῖραν καὶ αὐτοῦ τοῦ ποιμένου, ὃν ἐβλεπον θάλποντα τὰς χεῖρας εἰς τὸ ταπεινὸν πῦρ τῶν θάμνων, τοὺς ὁποίους ἀνῆπτεν εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δάσους. Ἦκουον τὰς μελαγχολικὰς ᾠδὰς του, αἵτινες μ' ἐνεθύμιζον ὅτι πανταχοῦ γῆς, τὸ φυσικὸν ἄσμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι θρηνώδες, καὶ αὐτὴν ἐτι ἐκφράζον τὴν εὐτυχίαν. Ἡ καρδία ἡμῶν εἶναι ἀτελεῖς τι μουσικὸν ὄργανον, λύρα, ἀφ' ἧς ἐλλείπουσι χορδαί, καὶ δι' ἧς ἀναγκάζομεθα νὰ ἐκφράζωμεν τοὺς φθόγγους τῆς χαρᾶς ἐπὶ ἤλων καθιερωμένων εἰς τὴν θλίψιν.

» Ἰὴν ἡμέραν ἐπλανώμην ἐπὶ μεγάλων ἐρεικῶν ἰριζομένων ἀπὸ δάτη καὶ τὸ ἐλάχιστον πρᾶγμα εἶδιδε τροφὴν εἰς τοὺς βεμβασμούς μου· φύλλον ξηρὸν διωκόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καλύβη, ἧς ὁ καπνὸς ὑψοῦτο ἐπὶ τῶν γυμνῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, τὸ θρόνον τὸ τρέμον ἐπὶ κορμῷ δρυός, βράχος μεμονωμένος, λίμνη ἐρημικὴ ὅπου ὁ ξηρὸς σχοῖνος ἐθαρῦσει. Τὸ μονῆρες κωδωνοστάσιον, αἰωρούμενον μακρὰν εἰς τὴν κοιλάδα, πολλάκις εἴλκυσε τὰ βλέμματά μου. Πολλάκις ἠκολούθησα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ μεταβατικὰ πτηνὰ, τὰ ἰπτάμενα ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου. Ἐπλαττον ἐν τῇ φαντασίᾳ μου τὰς ἀγνώστους ἀκτᾶς, τὰ μεμακρυσμένα κλίματα ἐνθα μετέβαινον. Ἐπεθύμησα νὰ πετῶ κ' ἐγὼ ἐπὶ τῶν περὶ τῶν ἀνυπάρχοντων. Κρυφία τις καὶ ἀγνωστος εὐχὴ μ' ἐδασάνιζεν. Ἐνόουν, ὅτι κ' ἐγὼ δὲν ἦμην ἄλλο ἢ ὁδοιπόρος, ἀλλὰ φωνὴ οὐρανόθεν ἐφαίνετο λέγουσά μοι « Ἀνθρώπε, ἡ ὥρα τῆς ἀποδημίας σου δὲν ἦλθε, ἀ περιμένουν ἵνα ἐγερθῇ τὸ πνεῦμα τοῦ θανάτου, καὶ αὐτὸς τανύεις τὰς πτέρυγας σου πρὸς τὰς ἀγνώστους χώρας τὰς ὁποίας ἡ καρδία σου ἐπιζητεῖ »

» Σπεύσατε, χειμῶνες ἐπιθυμητοί, οἱ μέλλοντες ἀ νὰ φέρετε τὸν βενλίον εἰς τὰς ἐκτάσεις ἄλλης α ζωῆς. » Καὶ λέγων ταῦτα, ἔδωκον ταχύπους, τὸ πρόσωπον ἔχων περλογομένον, τὴν κόμην εἰς τοὺς ἀνέμους ἀφειμένην, ἀναισθητῶν πρὸς τὴν βροχὴν ἢ τοὺς παγετούς, οἷονεὶ τελῶν ὑπὸ γοητείαν τινὰ, ῥιπταζόμενος καὶ ὡς περ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς καρδίας μου.

» Ἰὴν νύκτα, ὅτε ὁ βορρᾶς ἔσειε τὴν καλύβην μου, καὶ ὁ ὕετός ἐπιπτε ποταμηδὸν ἐπὶ τῆς στέγης μου, καὶ διὰ τοῦ παραθύρου μου ἐβλεπον τὴν σελήνην διασχίζουσαν τὰ πεπυκνωμένα νέφη, ὡς πλοῖόν τι ὠγρὸν παλαιὸν μετὰ τῶν κυμάτων, ἐνόμιζα ὅτι ἡ ζωὴ ἐδιπλατιάζετο εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας μου, ὅτι εἶχον τὴν δύναμιν νὰ δημιουργήσω κόσμους. Ἄ! ἂν ἐδυνάμην νὰ μεταδώσω εἰς ἄλλον τὰς παραφροσὰς μου ἐκεῖνας! Ὡ Θεέ! ἂν μ' εἶδιδες σύντροφον τῆς ζωῆς μου κατὰ τὰς εὐχάς μου! Ἄν, ὡς εἰς τὸν πρωτόπλαστον, μοὶ ἐκόμιζες διὰ χερῶν ἄλλην Εὐάν, πεπλασμένην ἐκ τῆς ἐμῆς ὑπάρξεως. . . Καλλομένη οὐρανία! Ἦθελον προσπέσει ἐνώπιόν σου, εἶτα ἐναγκαλιζόμενός σε, ἦθελον παρακαλέσει τὸν Αἰώνιον ἀφαιρέσει ἀπ' ἐμοῦ τὴν ζωὴν, καὶ νὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς σε.

» Ἄλλ' οἶμοι! μόνος μόνος ἦμην ἐπὶ τῆς γῆς! Κρυφία τις χαῦν' ἐκυρίευσεν τὸ σῶμά μου, καὶ ἡ ἀπῆλθον ἐκείνη τῆς ζωῆς, ἢ ἠθάνηθη νηπιόθεν ἐπανήρχετο μετὰ νέας ἰχύος. Ἡ καρδία μου δὲν παρῆ πλέον τροφὴν εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ ὅτι ὑπάρχω ἐόντων μόνον ἐκ τινος ἐνδομήχου ἀνίας.

» Ἐπάλαιτα χρόνον τινα κατὰ τῆς νόσου ταύτης ἀλλὰ μετ' ἀδιαφορίας, μὴ ἔχων τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασιν νὰ θεραπευθῶ. Ἐέλως ἀδυνατῶν νὰ εὕρω τὸ φάρμακον εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο τραῦμα τῆς καρδίας μου, τὸ οὐδαμῶς καὶ πανταχοῦ ἐνυπάρχον, ἀπεφάσιστα ν' ἀπαλλαγθῶ τοῦ βίου.

» Ἱερῷ τοῦ Ἰψίστου! ὁ ἀκούων μου, συγχώρησον εἰς δυστυχίαν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς ἀφῆρεσε σχεδὸν τὸν νοῦν. Ἦμην πλήρης θρησκευτικῶν αἰσθημάτων, τὰ διανοημάτά μου ἦσαν ἀνδρὸς ἀσεβοῦς· ἡ καρδία μου ἠγάπα τὸν Θεὸν καὶ ὁ νοῦς ἠγνόει αὐτόν, ἡ διαγωγή μου οἱ λόγοι μου τὰ αἰσθημάτά μου αἱ ἰδέαι μου ἦσαν ἀντίφασις, σκότος, ψεῦδος. Ἄλλ' ὁ ἀνθρώπος μὴ οἶδε πάντοτε τί ζητεῖ; καὶ εἶναι βέβαιος περὶ τίνος διανοεῖται;

» Τὸ πᾶν μ' ἐγκατέλειπεν ἐνταυτῷ, ἡ φιλία, οἱ ἀνθρώποι, ἡ μόνωσις. Ἐπειράθην ὄλων τούτων, καὶ ὄλα μοὶ ἀπέδωκαν ὀλέθρια. Ἡ κοινωνία με ἀπώθει, ἡ Ἀμαλία μ' ἐγκατέλειπεν, ὅτε δὲ μ' ἔλειψε καὶ ἡ μόνωσις, τί μ' ἔμεινε πλέον; Ἦτο ἡ τελευταία σάνις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἠλπίζον νὰ σωθῶ, καὶ ἠσθανόμην ὅτι καὶ αὐτὴ κατεποντιζέτο εἰς τὴν ἄβυσσον!

» Ἐχων ἀπόφασιν ν' ἀπαλλαγῶ τοῦ φορτίου τῆς ζωῆς, ἠέλθητα νὰ συμβουλευθῶ ὀρίμως τὸν νοῦν περὶ τῆς ἀφρονος ταύτης πράξεως. Δὲν ἐσπευδα, οὐδὲ προσδιώριζα τὴν ὥραν τῆς ἀποδημίας· ἠθελον νὰ γευθῶ καθ' ὀλοκληρίαν τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς ὑπάρξεως, καὶ νὰ συλλέξω ὄλας μου τὰς δυνάμεις, κατὰ μίμητιν ἀρχαίου τινος, ἵνα ἐνοήσω φευγούσαν τὴν ψυχὴν μου.

» Ἄλλ' ὅμως ἐκρίνα ἀναγκαῖον νὰ διαβέσω τὰ τῆς περιουσίας μου, καὶ ἔγραψα τῇ Ἀμαλίᾳ. Διέφυγον τὸν κάλαμόν μου παράπονά τινα περὶ τῆς λήθης τῆς, καὶ βεβαίως, ἐπρόδωκα τὴν συντριβὴν ἧτις κατ' ὀλίγον ἐκυρίευσεν τὴν καρδίαν μου. Ἐπίστευον ὅμως ὅτι ἐκρυψα ἄπλως τὴν ἀπόφασίν μου· ἀλλ' ἡ ἀδελφὴ μου, ἀναγινώσκουσα εὐκόλως ἐντὸς τῆς καρδίας μου, ἐμάντευσε τὰ πάντα. Ἐτάραξαν αὐτὴν τὸ βεβιασμένον ὕψος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ αἱ ἐρωτήσεις μου περὶ ὑποθέσεων, αἵτινες οὐδέποτε ἄλλοτε μ' ἐνησχόλησαν, καὶ ἀντ' ἀπαντήσεως ἦλθεν αἰφνιδίως μόνη της.

» Ἴνα ἐνοήσετε καλῶς πόση ἐμελλε νὰ ἦναι μετὰ ταῦτα ἡ πικρία τῆς καρδίας μου, καὶ πόση ἡ πρώτη ἀγαλλίασις μου ὅτε ἐπανεῖδον τὴν Ἀμαλίαν, φαντάσθητε ὅτι αὐτὴν μόνην ἠγάπησα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ὄλα τὰ αἰσθημάτά μου συνεκεντροῦντο ἐν αὐτῇ, μετὰ τῆς γλυκύτητος τῶν ἀναμνήσεων τῆς παιδικῆς ἡλικίας μου. Ἰπεδέχθη ἰοικὸν τὴν Ἀμαλίαν μετ' ἐκστάσεως τῆς καρδίας. Πόσος παρήλθε χρόνος ἀφ' οὗ δὲν ἀπῆντητά τινα εὐνοοῦντά με, καὶ εἰς ὃν νὰ δυνηθῶ ν' ἀνοίξω τὴν καρδίαν μου!

» Ἡ Ἀμαλία, ῥιπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας μου,

« Ἀχάριστε, με εἶπε, θέλεις ν' ἀποθάνης, καὶ ἡ ἀδελφὴ σου ζῆ! ὑποπτεύεις τὴν καρδίαν μου! Μὴ ἐξηγήσεις καὶ δικαιολογήσεις! γινώσκω τὰ πάντα, ἐννοῶ τὰ πάντα, ὡς εἰ ἦμην μετὰ σοῦ. Ἐμὲ ἔπατησες, ἐμὲ, ἧτις εἶδα γεννώμενα τὰ πρῶτα αἰσθημάτά σου; Ἴδου ποῦ σε ἔφερον ὁ δυστυχῆς χαρακτήρ σου, αἱ ἀνίας σου, αἱ ἀδικίαι σου. Ὁρῶ κίσθητι, ἐδῶ σε θλίβω ἐπὶ τῆς καρδίας μου, ὅρα κίσθητι ὅτι δὲν θέλεις πλέον παραδοθῆ εἰς τὰς ἀπάρφρονας ἰδέας σου. Ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἐπιταυθῆς τὴν ζωὴν σου. »

« Καὶ τὰς λέξεις ταύτας προφέρουσα ἡ Ἀμαλία μ' ἐβλεπε μετὰ συμπαθείας καὶ τρυφερότητος, καὶ κατεκάλυπτε τὸ μέτωπόν μου με τοὺς ἀσπασμούς αὐτῆς. Ἦτο σχεδὸν μήτηρ, ἦτο καὶ τῆς μητρὸς φιλοστοργότερα. Φεῦ! ἡ καρδία μου ἠεώγη εἰς πᾶσαν χαρὰν ὡς νήπιον παιδίον ἐζήτουν παρηγορίαν, καὶ εὐρὸν αὐτὴν ἐνέδωκα. Ἄλλ' ἡ Ἀμαλία ἀπῆντητεν ἐπίσημον ὄρκον, ὃν ὤμοσα ἄνευ δισταγμοῦ, μὴ ὑπονοῶν, ὅτι ἠδυνάμην ποτὲ πλέον νὰ ἦμαι δυστυχῆς.

» Ἐπὶ μῆνα ὄλον διήρκει ἡ ἀγαλλίασις ἡμῶν, ἡ εὐτυχία τῆς συνοικησεως. Ὅτε τὴν πρωίαν, ἀντὶ τῆς μελωδίας μου, ἤκουον τῆς φωνῆς τῆς ἀδελφῆς μου, ἠσθανόμην σίρισμα χαρᾶς καὶ εὐτυχίας. Ἡ Ἀμαλία εἶχεν ἐκ φύσεως θεῖόν τι, ἡ ψυχὴ αὐτῆς ἐκοσμεῖτο διὰ ὄλων τῶν χαρίτων, ὅπως καὶ τὸ σῶμά της. Ἡ γλυκύτης τῶν αἰσθημάτων τῆς ἦτο ἀτελεύτητος. Τὸ πνεῦμά της εἶχε τι βεβιασμένον ἄμα καὶ ἠδύτατον. Ἐλεγες ὅτι ἡ καρδία της, ὁ λογισμὸς της καὶ ἡ φωνὴ της ἔστενον τὸν αὐτὸν στεναγμόν. Εἶχε τὴν δειλίαν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ ἀγγέλου τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν μελωδίαν.

» Ἄλλ' ἦλθεν ἡ στιγμή καθ' ἣν ἐμελλον ν' ἀποτίσω πᾶσαν παραφροσύνην μου. Ἐν τῇ παραφορᾷ τῶν παθῶν μου, ἐφθασα νὰ ἐπιθυμήσω σχεδὸν δυστυχίαν τινα, ἵνα ἔχω κἂν ὑπαρκτὸν τῶν θλίψεων μου αἴτιον. Τρομερὰ εὐχὴ, ἧς ὁ Θεὸς, ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ ἐπήκουσε!

» Τί μέλλω ν' ἀποκαλύψω εἰς ὑμᾶς, ὦ φίλοι μου! Ἴδατε τὰ δάκρυα, τὰ ρέοντα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. . . Πρὸ τινων ἡμερῶν οὐδὲν ἠθελε μοῦ ἀποσπάσει τὸ ἀπόρρητον τοῦτο. . . ἤδη τὸ πᾶν τετέλεται!

» Ἄλλ' ὅμως, ὦ γέροντες, ἡ ἱστορία αὐτῆς ἄς ἐνταφιασθῇ διὰ παντός εἰς τὴν λήθην. Ἐνθυμήθητε ὅτι ἐδιηγῆθη αὐτὴν ὑπὸ τὸ δένδρον τῆς ἐρήμου.

» Ἐτελευταία ὁ χειμὼν, ὅτε ἐγὼ μὲν ἀνελαμβάνον διὰ τὴν παρουσίαν τῆς Ἀμαλίας τὴν ὑγείαν μου, ἐκείνη δὲ ἀπέβαλε καὶ ὑγείαν καὶ ἡτυχίαν· ἐφθίετο, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἐκοίλαναν, τὸ βάδιμά της ἐγίνετο χαῦνον καὶ ἡ φωνὴ της ἦτο τεταραγμένη. Ἡμέραν τινὰ κατέλαβον αὐτὴν δακρύορεκτον πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ σταυροῦ. Οἱ ἀνθρώποι, ἡ ἐρημία, ἡ ἀπουσία μου, ἡ νύξ, ἡ ἡμέρα τὰ πάντα ἐτάραττον καὶ ἠνόηλον αὐτὴν. Στεναγμοὶ ἀκούσιοι ἐβησνον ἐπὶ τὰ χεῖλη της. Νῦν μὲν ἐξετέλει μακρυὴν ἐκδρομὴν μηδὲν αἰσθανομένη κάματος, νῦν δὲ μόλις ἔστρε τὰ κεκμηκότα μέλη της. Ἐλάμβανε καὶ ἄφωνα

τὸ ἐργόχειρόν της, ἤνοιγε βιβλίον τι χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀναγνώσῃ, ἤρχιζε φράσιν τινα τὴν ὁποίαν δὲν ἐτελείονεν, ἐλύετο αἴφνης εἰς κλαυθμούς καὶ ἐφευγε τρέχουσα νὰ προτευχῆθῃ.

» Ματαίως προσεπάθουν ν' ἀνακαλύψω τὸ αἴτιον τῶν φαινομένων τούτων. Ὅτε δὲ τὴν ἡρώτων, θλιδίων αὐτὴν εἰς τὴν ἀγκάλῃν μου, μὲ ἀπεκρίνετο μειδιῶσα ὅτι ἦτο ὡς ἐμὲ, ὅτι ἤγνοιε τί ἔχει.

» Τρεῖς μῆνες παρήλθον οὕτω, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἀπέδειξαν καθ' ἐκάστην χεῖρονα. Μυστικὴ τις ἀλληλογραφία μοὶ ἐφαίνετο τὸ αἴτιον τῶν δακρύων της, διότι τὴν ἔδωκεν ἢ πλεόν ἤσυχον ἢ πλεόν τεταραγμένην, κατὰ τὰς ἐπιστολάς αἱ ἐλάμβανεν. Τέλος πρῶταίνας, τῆς ὥρας τοῦ προγεύματος παρελθούσης, χωρὶς νὰ καταβῇ καὶ ἡ Ἀμαλία, μετέβην εἰς τὸν κοιτῶνά της. Κρούω τὴν θύραν οὐδεὶς ἀποκρίνεται. Ὑπανοίγω τὸ δωμάτιον καὶ δὲν βλέπω ψυχὴν ἐντὸς αὐτοῦ. Παρατηρῶ ἐπὶ τῆς ἐστίας φάκελλον φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν μου. Ἀρπάζω αὐτὸν τρέμων, τὸν ἀνοίγω, καὶ ἀναγινώσκω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἣν φυλάττω, ἵνα μὴ ξένος τοῦ λοιποῦ πάσης χαρᾶς.

« Γῶ Περαιῶ ».

» Μάρτυς μου ὁ Θεός, ἀδελφέ μου, ὅτι ἐδίδον μυρίζε ζωᾶς, ἵνα σὲ ἀπαλλάξω καὶ τῆς ἐλαχίστης θλίψεως. Ἀλλ' ἡ ταλαίπωρος! δὲν δύναμαι νὰ συντελέσω εἰς τὴν εὐτυχίαν σου. Θέλεις μὲ συγχωρήσει λοιπὸν, ἂν ἀπέδρασα τῆς οἰκίας σου ὡς τις ἐνοχος. Δὲν ἤθελον ἀνθεῖς εἰς τὰς παρακλήσεις σου, καὶ ὅμως ὤφειλον νὰ φύγω. . . . Θεέ μου! εὐσπλαγγιστέ μοι!

« Γνωρίζεις, Παναῖε, ὅτι εἶχον πάντοτε κλίσειν πρὸς τὸν μοναστικὸν βίον. Εἶναι καιρὸς νὰ μὴ παρῶ τὰς γνωστοποιήσεις τοῦ Ὑψίστου. Διὰ τὴν ἐδραῖα ἐπὶ τοσοῦτον; Ἐμεῖνα χάριν σου ἐν τῷ κόσμῳ. Σύγγνωθι, εἶμαι κατατεταραγμένη ἐκ τῆς λύπης ὅτι σὲ ἀφίνω.

» Τώρα, φίλτατε ἀδελφέ, τώρα αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην τῶν ἀσύλων τούτων, καθ' ὃν σὲ εἶδον τοσαύτας ἐξαισιτάμενον. Ὑπάρχουσι δυστυχία ἀποχωρίζουσαι ἡμᾶς διὰ παντὸς τῶν ἀνθρώπων. Τί ἤθελον γίνεαι τότε οἱ ταλαίπωροι δυστυχῆς; Εἶμαι πεπεισμένη, ὅτι σὺ αὐτός, ἀδελφέ μου, ἤθελες εὐρεῖν τὴν ἡσυχίαν εἰς τ' ἀναχωρητήρια ταῦτα τῆς θρησκείας. Τίποτε ἄξιον σοῦ δὲν περιέχει ἡ γῆ.

» Δὲν σὲ ὑπομνηστικῶς τὸν ὄρκον σου. Γνωρίζω τὴν πιστότητα τοῦ λόγου σου. Τὸ ὄρκισίς, θέλεις ζῆσαι, χάριν τῆς ἀδελφῆς σου. Τί ἀθλιώτερον ἢ νὰ διανοηθῆται τις διπνεκῶς νὰ γίνῃ αὐτόχειρ; Εἰς ἀνθρώπον ἔχοντα τὸν χαρακτῆρά σου, Παναῖε, εἶναι τόσο ἐύκολον ν' ἀποθάνῃ! Πιστεύσον τὴν ἀδελφὴν σου, εἶναι πολλῶ δυσκολώτερον νὰ ζῆθῃ.

» Ἀλλ' ἀδελφέ μου, ἔξελθε τὴν ταχύτερον τῆς μονώσεως, ἥτις εἶναι ὁ θάνατός σου. Ζήτησον ἀσχολίαν τινα. Γνωρίζω ὅτι καταγελάς πικρῶς τῆς ἀνάγκης ἐκείνης, τῆς ὑπαρχούσης ἐν Γαλλίᾳ εἰς ἐ-

καστον νὰ ἔχῃ ἐπάγγελμα. Μὴ περιφρόνει τοσοῦτον τὴν πείραν καὶ τὴν σοφίαν τῶν πατέρων μας. Κάλλιον, φίλτατε Παναῖε, νὰ ὁμοιάζωμεν περισσώτερον τι τοὺς κοινοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ εἴμεθα ὀλιγώτερον δυστυχῆς.

» Ἴσως εὖρης ἐν τῷ γάμῳ ἀνακούριτιν τῶν ἀνιῶν σου. Σύζυγος, τέκνα, θέλουν ἀνασχολοῦν τὰς ἡμέρας σου. Καὶ τίς γυνὴ δὲν θέλει τὸ ἔχει χάραν της νὰ σὲ ἀποκαταστήσῃ εὐτυχῆ; Ἡ ζῆσις τῆς ψυχῆς σου, τὸ κάλλος τοῦ πνεύματός σου, τὸ εὐγενὲς καὶ περιπαθὲς ἦλός σου, τὸ βλέμμα σου ἐκεῖνο τὸ ὑπερήφανον ἄμα καὶ τρομερὸν, τὰ πάντα εἰσονται σοὶ ἐχέγγυα τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς πίστεως αὐτῆς. Αἱ! μεθ' ὁποίας εὐδαιμονίας θέλει τὲ περιπτύξει εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτῆς! Πῶς πᾶν βλέμμα της, πᾶς λογισμὸς της θέλει προσηλωθῇ ἐπὶ σὲ, ἵνα προλαμβάνωσι τὰς ἐλαχίστας λύπας σου! Ἔσεται ὅλη ἔρωτος, ὅλη ἀγάπης ἐνώπιόν σου καὶ θέλει νομίμῃ ὅτι ἐπανεῖρες ἀδελφῆν.

» Ἀπερχομαι εἰς τὴν μονὴν τῆς. . . . Τὸ μοναστήριον τοῦτο κείμενον ἐπὶ παραλίας, ἀρμόζει τῇ διαθέσει τῆς ψυχῆς μου. Τὴν νύκτα, ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ κελίου μου θέλω ἀκούει τοῦ φλοίσβου τῶν κυμάτων, ἅτινα βρέχουσι τοὺς τοίχους τῆς μονῆς. Θέλω ἐθυμῆσθαι τοὺς μετὰ σοῦ περιπάτους ἐκείνους ἐντὸς τῶν δασῶν, ὅταν ἀφωμοιάζωμεν τὸν θόρυβον τῶν σαλευομένων κορυφῶν τῶν πευκῶν τῷ φλοίσβῳ τῆς θαλάσσης. Ἐράσμιε σύντροφε τῆς παιδικῆς ἡλικίας μου, λοιπὸν δὲν θέλω σ' ἐπανιθῆ πλεόν; Μικρὸν τι προσοῦτέρα σου, ὑπέσειον τὴν κοιτίδα σου ἐν ἡ ὕπνωτες, πῶς λάμπει δὲ καὶ συνεινιάσθημεν. Ὡ! ἅς ἦσαν ἡμᾶς ποτε ὁ αὐτὸς τάφος! Ἀλλ' ὄχι, θέλω κοιμηθῆ μόνῃ ὑπὸ τὰ παγετώδη μάρμαρα τοῦ Ἀγιαστηρίου ἐκείνου, ἔνθα ἀναπαύονται εἰς τὸν αἰῶνα αἱ κόραι, αἱ μηδέποτε ἀγαπήταται. Ἀγνοῶ, ἂν δυνήθῃς ν' ἀναγνώσῃς τὰς γραμμάς ταύτας, τὰς ὁποίας ἐξήλειψαν σχεδὸν τὰ δάκρυά μου. Ἀλλὰ, φίλε μου, τάχιον ἢ βράδιον δὲν ἐμελλομένον νὰ χωρισθῶμεν ἀπ' ἀλλήλων; Πρὸς τί νὰ σ' εἶπω περὶ τῆς ἀβεβαιότητος καὶ τῆς μικρᾶς ἀξίας τῆς ζωῆς; Ἐνθυμῆσαι τὸν νέον Μ. . . ὅστις κατόπιν ναυαγίου, ἐπνίγη εἰς τὴν νῆσον τῆς Γαλλίας (Ile de France), ὅτε, μῆνας τινὰς μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ αὐτὰ τὰ ὄστα του δὲν ὑπῆρχον πλεόν. Τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν σὺ ἤρχισας ἐν Εὐρώπῃ τὸ εἰς μνήμην αὐτοῦ πένθος, ἔληγε τοῦτο εἰς τὰς Ἰνδίας. Τί εἶναι λοιπὸν ὁ ἀνθρώπος, οὗ ἡ μνήμη ἐξαλείφεται τοσοῦτον ταχέως ὅτι μὲν τῶν φίλων μανθάνουν τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὅτε οἱ ἄλλοι παρηγορήθησαν ἤδη. Τί λοιπὸν, φίλτατε Παναῖε, οὕτω θέλει ἀπωλεσθῆ καὶ ἡ ἐμὴ μνήμη ἐν τῇ καρδίᾳ σου; Ὡ ἀδελφέ μου! ἀποσπώμαί σου προκαίρως ἵνα μὴ χωρισθῶ ἐν τῇ αἰωνιότητι.

ΑΜΑΛΙΑ.

» Υ. Γ. Ἐπισυνάπτω τὴν δωρητήριον πρᾶξιν τῆς περιουσίας μου. Ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλεις ἀπορρίψει τὴν ἐνδειξίν ταύτην τῆς φιλίας μου ».

» Ὁ κεραυνὸς ἐπισκέπηται πρὸ τῶν ποδῶν μου ὀλιγώτερον ἤθελε μοὶ ἐμποιῆσαι τρομόν παρὰ ἢ ἐπιστολῇ αὐτῇ. ὅποσον ἀπόρρητον ἄρα γε μοὶ ἀποκρύπτει ἡ Ἀμαλία; Τί ποτε ἐδίασεν αὐτὴν ν' ἀσπασθῇ τοσοῦτον ταχέως τὸν βίον τῆς μοναχῆς;

» Μὲ συνέδεσε λοιπὸν τῇ ζωῇ διὰ τῶν θεληγῆτων τῆς φιλίας, ἵνα μ' ἐγκαταλείψῃ αἰφνιδίως; Ὡ! διὰ τί ἤθελε νὰ μ' ἀποτρέψῃ τοῦ σκοποῦ μου; Αἰσθημα ἐλέους καὶ οἰκτιρισμοῦ ἐκάλεσεν αὐτὴν πλησίον μου, ἀλλ' ἐν τάχει ἀπαυδήτατα ἐκ τοῦ ὄχλου καθήκοντος, ἔσπευσε νὰ φύγῃ δυστυχῆ, ὅστις ἄλλον παρ' αὐτὴν δὲν εἶχεν ἐπὶ τῆς γῆς.

» Οἱ ἄνθρωποι πιστεύουσιν ὅτι κατώρθωσαν μέγα τι, ἐμποδίζοντες τινα ν' ἀποθάνῃ. Ταῦτα ἦσαν τὰ παράπονά μου. Εἶτα συνερχόμενος εἰς ἐμαυτὸν « Ἀγάριστε Ἀμαλία, ἀνίκαζον, εἰς ἡτο σὺ ἀντ' ἐμὲ, εἰς ἡτο, ὡς ἐγὼ, ἡτο περιλυπος καὶ δυστυχῆς, » ὡ! δὲν σ' ἐγκατέλειπεν ὁ ἀδελφός σου! »

» Ἀλλ' ὅμως, ἀναγινώσκων κατ' ἐπανάληψιν τὴν ἐπιστολὴν, εὕρισκον ἐν αὐτῇ τοιαύτην θλίψιν καὶ τοσαύτην τρυφερότητα ὥστε ἀνελύετο ἡ καρδίᾳ μου. Λίφνης μοὶ ἐπῆλθεν ἰδέα τις παρέχουσα μοὶ ἐλπίδας χρηστίας. Ἐφαντάστην, ὅτι ἡ Ἀμαλία ἤρατο ἀνδρὸς. ἂν δὲν ἐτόλμα νὰ ὁμολογήτῃ Ἡ ὑπόψια αὐτῆ ἐφάνη ἐξηγοῦσα τὴν μελαγχολίαν της, τὴν μυστηριώδη ἀλληλογραφίαν, καὶ τὸ περιπαθὲς ὕφος τῆς ἐπιστολῆς της. Ἡ ἐγγραψα πάραυτα, παρακαλῶν αὐτὴν νὰ μοὶ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν της.

» Μοὶ ἀπήντησεν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ μοὶ ἀποκαλύψῃ τὸ ἀπόρρητον αὐτῆς. Μοὶ ἀνήγγειλε μόνον ὅτι ἔλαβε τὴν ἀδειαν νὰ προχειρισθῇ δόκιμος καὶ ὅτι ἐμελλε προσερχῶς νὰ ἐνδυθῇ τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα.

» Ἡγανάκτησα διὰ τὴν ἐπιμονὴν τῆς Ἀμαλίας, τὸ μυστηριώδες τῶν λόγων της καὶ τὴν ὀλίγην αὐτῆς ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν φιλίαν μου.

» Ἐνδοιάσας ἐπὶ ὀλίγον περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπεράσιτα νὰ μεταβῶ εἰς Β. . . ἵνα προσπαθῶ καὶ τελευταῖον ν' ἀποτρέψω τὴν ἀδελφὴν μου τῶν σχεδίων της. Τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ἀνεστράφη ἔκειτο εἰς τὴν ὁδόν μου. Ὡστε εἶδα τὰ δάση ὅπου ἔζητο τὰς μόνας εὐτυχῆς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσω τὰ δάκρυά μου ἀκουσίως προσηγόρευσα τὴν γῆν ταύτην τὸ τελευταῖον προσαγόρευμα.

» Ὁ προσοῦτερος ἀδελφός μου ἐπίωλησε τὴν πατρικὴν κληρονομίαν, καὶ ὁ νέος ἰδιοκτήτης δὲν κατόκει αὐτὴν. Ἀφικόμενος εἰς τὸν πύργον διὰ τῆς μακρᾶς δειροστοιγίας τῶν ἐλατῶν, διήλθον πῆξ ἔρημα προοῦλια. Ἰσθὴν βλέπων τὰ κεκλεισμένα ἢ ἡμιθραυστα παράθυρα, τὴν φιομένην εἰς τοὺς τοίχους μαλάχην, τὰ φύλλα, τὰ καλύπτοντα τὰ κατώφλια τῶν θυρῶν, καὶ τὸν μεμονωμένον ἐκεῖνον πρόδομον, ὅπου εἶδον τοσαύτας τὸν πατέρα μου καὶ τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ ὑπηρέτας. Τὰς βαθμίδας ἐκάλυπτε τὸ βρῦνον, τὸ δεινδοῖον ἐδλάστανε μεταξὺ τῶν κεχωρισμένων καὶ ἐτοιμοφόρων πετρῶν. Θυρωρὸς ἀγνωστος μὲ ἦνοιξεν ἀποτόμως τὰς θύρας. Ἐδίσταζον νὰ διαβῶ τὴν ὁδόν. « Αἱ! εἶπε θὰ κάμῃς καὶ σὺ, καθὼς καὶ ἐκεῖνη ἡ ξένη, ἥτις ἤλθεν ἐδῶ

« πρὸ τινῶν ἡμερῶν. Ἐνῶ ἦτο νὰ ἐμβῇ ἐλαίποδον » μῆτεν. » Εὐκόλον ἦτο νὰ ἐνοήσω τίς ἦτο ἡ ξένη ἥτις ὡς ἐγὼ, ἤθελε ζητοῦσα εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀναμνήσεις καὶ δάκρυα!

» Καλύψας πρὸς στιγμὴν τοὺς ὀφθαλμούς μου τῷ μάντρῳ, εἰσῆλθον ὑπὸ τὴν στέγην τῶν πατέρων μου. Περιέτρεξα τοὺς ἡχηροὺς θαλάμους, ἐν οἷς μόνος ὁ κρότος τῶν βημάτων μου ἀντήγει. Τὰ δωμάτια ἐφωτίζοντο μόλις ὑπὸ τοῦ ἀμυδροῦ φωτός, τοῦ εἰσδύοντος διὰ τῶν κεκλεισμένων παραθυροφύλλων. Ἐπετῆρην ἀλληλοδιδόχως τὸν κοιτῶνα, ὅπου ἡ μήτηρ μου ἀπεδίασε, δίδουσα μοὶ τὴν ζωὴν τὸ δωμάτιον, ὅπου ἀπετύρετο ὁ πατήρ μου, τὸ ἕτερον, ὅπου ἐκοιμήθη εἰς τὴν κοιτίδα μου, καὶ τὸ δωμάτιον τέλος ἐκεῖνο, ὅπου τὸ πρῶτον ὑπεσχέθη φιλιαν εἰς τὴν ἀδελφὴν μου. Πανταχοῦ ἦσαν γυμναῖα αἱ αἰθουσαι, καὶ ἡ ἀράχνη ἐξύφαινε τὸν ἴσθον αὐτῆς εἰς τὰς ἐγκαταλειμμένας στρωμνάς. Ἐξῆλθον δρομαῖος τῶν μερῶν τούτων καὶ ἐμακρύνθη, βαίων μεγάλη, χωρὶς νὰ τολμήσω νὰ στραφῶ. Πόσον ἐκεῖ ἐραταιναί, ἀλλὰ καὶ πόσον ταχυπετεῖς αἱ στιγμαί, καθ' ἃς οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ κατὰ τὴν πρῶτην αὐτῶν νεότητα συζῶσιν ἠνωμένοι ὑπὸ τὴν πτέρυγα τῶν γονέων των! Ἡ οἰκογένεια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐφήμερον τι. Ἡ πνοὴ τοῦ Ὑψίστου διασκεδάζει αὐτὴν ὡς καπνόν. Μόλις ἐφθάνει ὁ ὄψις γνωρίζεις τὸν πατέρα, ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, ὁ ἀδελφός τὴν ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ τὸν ἀδελφόν! Ἡ δρὺς βλέπει τὰς βλάνας αὐτῆς βλαστανοῦσας περὶ αὐτὴν, ἀλλ' οὐ δέδοται τοῦτο καὶ εἰς τὰ τέκνα τῶν ἀνθρώπων!

» Φθάς εἰς Β. . . μετέβην εἰς τὴν μονὴν, ἐζήτησα νὰ ὁμιλήσω τῇ ἀδελφῇ μου, ἀλλὰ μὲ ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν δέχεται. Ἡ ἐγγραψα ἢ δὲ μὲ ἀπήντησεν ὅτι ἦτο ἐτοίμη νὰ καθιερωθῇ εἰς τὸν Ὑψίστον, καὶ δὲν τῇ ἐπετρέπετο ὁ ἐλαχίστος λογισμὸς περὶ τῶν ἐγχοσιμίων, ὅτι, ἂν τὴν ἀγαπῶ, θέλω ἀποφύγει νὰ σπαράξω αὐτὴν διὰ τῆς λύπης μου. Προσέθετε δὲ « Ἐὰν ὅμως ἔχῃς σκοπὸν νὰ παρευρεθῆς εἰς τὸν ναὸν τὴν ἡμέραν τῆς προχειρήσεώς μου, εὐδοκίῃσον νὰ παραστῆς ὡς πατήρ μου. Τοῦτο εἶναι τὸ μόνον πρόσωπον, τὸ ἄξιον τῆς γενναιοφυχίας σου, τὸ ἀρμόζον εἰς τὴν φιλίαν ἡμῶν καὶ τὴν ἡσυχίαν μου ».

» Ἡ ψυχρὰ αὐτῆ σταθερότης, ἣν ἡ ἀδελφὴ μου ἀντέταπτεν εἰς τὴν ζῆσιν τῆς φιλίας μου διήγειρεν ἐν ἐμοὶ μανιώδη παραφορὰν. Ὅτε μὲν ἦμην ἐτοιμὸς νὰ ἐπανακάμψω ὅθεν ἦλθον, ὅτε δὲ ἤθελον νὰ μείνω ἵνα διαταράξω τὴν τελετὴν. Ὁ ἄδης μ' ἐνέπνευσεν ὡς καὶ τὴν ἰδέαν νὰ σπαρῶ ἐν τῷ ναῷ καὶ ν' ἀναμίσξω τὸ ψυχορράγημά μου εἰς τὰς εὐχὰς, αἵτινες μὲ ἀφήραζον τὴν ἀδελφὴν μου. Ἡ ἡγομένη μ' ἐγνωστοποίησεν ὅτι μοὶ ἠτοιμάσθη ἔδρα ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ μὲ προσεκάλει νὰ παρευρεθῶ τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν τελετὴν.

» Ἀμα τῇ αἰγῇ, ἤκουσα τοῦ πρώτου ἤχου τῶν κωδῶνων. . . Περὶ τὴν δεκάτην, ἐσῆλθον εἰς τὴν μονὴν ἐν ἀγωνίᾳ. Οὐδὲν τραγικώτερον τοῦ τοιοῦτου

θεάματος, και ουδεν αλγεινότερον εις τον δυνηθέντα να επιζητη αυτου.

» Πληθος λαου ἐπλήρου τον ναόν. Με ωδήγησαν εις την εδραν του ιερου, ρίπτομαι εις τα γόνατα, μη ειδως μητε που ημην, μητε τι εμελλον να πράξω. Ο ιερευσ αναμένει προ του θυσιαστηριου. Αιφνης η μυστηριώδης κιγκλις ανοίγει, και η Αμαλία εμβαίνει εστολισμένη υφ' όλων των γηνών πομπών. Ητο τόσον περικαλλής, το πρόσωπον αυτης ειχεν εκφρασειν τοσοῦτον θεϊν, ὡστε ηγήθη ὁμῶφωτός τις ψιθυρος θαυμασμοῦ και ἐκπλήξεως. Η θλίψις η μεγαλοπρεπής της αγίας, το μεγαλειον της θρησκείας μεταπεινώσαν και με κατέβαλον. Όλα τα βίαια σχεδιά μου διεσκαδασθησαν εν ἀκαρεϊ, αι δυνάμεις μου ἐξέλιπον, ηθανθη εν αμαυτον δεσμευμένον υπό τινος παντοδυναμου χειρός, και αντι ἀπειλών και βλασφημιών, ευρον εν τη καρδια μου βαθιτάτην προκύνησιν και οίμωγας ταπεινώσεως.

» Η Αμαλία τοποθετείται υπό τι σκηνωμα. Ο ναός περιλάμπεται υπό λαμπάδων και λυχνιών και εν μέσῳ ἀνθέων και ἀρωμάτων, ἅτινα θέλουσιν ἀποτελέσει το ὄλοκαύτωμα εὑπρόσδεκτον, ἀρχεται η θυσία. Προ της καθιερώσεως, ο ιερευσ ἀπεκδύεται την στολήν του και περιδεβλημένος μόνην γλαμύδα ἐκ λίνου, ἀναβαίνει ἐπ' ἀβῶνος, και δια λόγου ἀπλου και παθητικοῦ, εικονίζει την μακαριότητα της παρθένου της τῷ Κυρίῳ ἀφοσιουμένης, ὅτε δὲ ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας: « Καὶ ἔδοξεν ὡς τὸ θυμίαμα τὸ καιόμενον ἐν τῷ πυρὶ » μεγίστη γαλήνη και ἀρώματα οὐράνια ὡσεὶ διεχύθησαν ἐν τῷ περιβόλῳ. Ἐκαστος ηθανθη εαυτον ὡς ὑπὸ την σκέπη των πτερυγῶν της μυστικῆς περιστρεῶς, και ἐπίστευσεν ὅτι βλέπει τοὺς ἀγγέλους καταβαίνοντας ἐπὶ τοῦ θυσιαστηριου και ἀναβαίνοντας εις οὐρανοὺς μετὰ στεμμάτων και μύρων.

» Ο ιερευσ περαίνει τὸν λόγον του. Ἐνδύεται την ιερατικὴν στολήν του, ἐξακολουθεὶ την θυσίαν. Η Αμαλία στηρίζομένη ὑπὸ δύο νεαρῶν γεροντισσῶν γονυπετεὶ ἐπὶ της τελευταίας βαθμίδος τοῦ θυσιαστηριου. Ἐρχονται τότε να με παρακαλέτωσιν ὡπως ἐκπληρώσω πατριὰ καθήκοντα. Ἀκούουσα τῶν σφαλλομένων βημάτων μου ἐν τῷ ἱερῷ, η Αμαλία κινδυνεύει να λειποθυμη. Με τοποθετοῦσι πλησίον τοῦ ἱερέως, ἵνα ἐγχειρίσω αὐτῷ τὸ φαλίδιον. Τότε δὴ τότε αἰσθάνομαι ἐπανερχομένην την παραφροάν μου, η ὀργή, η μαγία μου παρ' ὀλίγον να ἐκραγῆ, ὅτε η Αμαλία, ἀνακαλοῦσα την γενναϊότητά της, ρίπτει ἐπ' ἐμὲ βλέμμα, ἐν ᾧ περιέχεται τὸσαῦτη μομφή και λύπη, ὡστε μένω κατὰπληκτος και ἀκίνητος. Η θρησκεία θριαμβεύει. Η ἀδελφὴ μου ὠφελουμένη ἀπὸ της ταραχῆς μου, σείνει θαρραλέως την κεφαλὴν. Η ἡρώσα κόρη αὐτῆς πίπτει πανταγῶθεν ὑπὸ τὸν ἱερὸν σίδηρον ποδῆρης γιτών ἐξ ἀπλοστατου ὑφάσματος ἀναπληροῦ τὰ γήινα κοσμήματα, και ὁ μυστηριώδης πέπλος, διπλοῦν σύμβολον της παρθενίας και της θρησκείας, καλύπτει την γυμνὴν κόμην της κεφαλῆς αὐτῆς. Οὐ-

δέποτε ἐφάνη περικαλλεσττέρα. Τὸ ὄμμα της μετανοουσης προσηλοῦτο ἐπὶ την σποδὸν της γῆς, η δὲ ψυχὴ αὐτῆς ἦτο ἐν οὐρανοῖς.

» Ὅμως η Αμαλία δὲν ἐπρόφερεν εἰσέτι την ἐπαγγελίαν, και ἐν ἀποθνή τῷ κόσμῳ, ὤφριε να διέλθῃ διὰ τοῦ τάφου. Η ἀδελφὴ μου κατακλινέται ἐπὶ τοῦ μαρμαρου, ρίπτουσιν ἐπ' αὐτῆς κτην νεκρικὴν σινδόνην, και τέσσαρες λαμπάδες καιουσιν εις τὰς τέσσαρας αὐτῆς γωνίας της φοβερῆς ταύτης εὐνης.

» Ο ιερευσ, φέρων τὸ ἐπιτραχήλιον και κρατῶν τὸ βιβλίον, ἀναγινώσκει τὰς νεκρωσίμους εὐχὰς, συμπαλλουσῶν νεκρῶν παρθένων. Ὡ ἀγαλλιάσεις της θρησκείας, πόσον εἶθε μεγαλαί, ἀλλὰ και πόσον φοβεραί! Με ὑπεχρέωσαν να γονυπετήσω παρὰ τὸν τάφον ἐκεῖνον τὸν πένθιμον. Αἴφνης ψιθυρισμὸς συγκεχυμένος ἐξέρχεται ὑπὸ τὸ ἐντάφιον κάλυμμα. Κλίνω, και αι τρομεραὶ αὐται λέξεις (μόνος ἐγὼ τὰς ἡουσα) πληττουσι την ἀκοήν μου. « Θεὲ τοῦ ἐλέους και τῶν οἰκτιρμῶν, δὸς ἵνα μὴ ἐγερωθῶ » πλέον ἐκ της νεκρικῆς ταύτης κλίνης, και πληρῶσον τῶν σῶν εὐλογιῶν ἀδελφόν, ὅστις δὲν μετέσχε τοῦ ἐνόχου ἐρωτός μου. »

» Ἐκ τῶν λόγων τούτων, τῶν ἐξεληθόντων τοῦ τάφου, κατανοῶ την τρομερὰν ἀλήθειαν, τὸ λογικόν μου ἀποπλανᾶται, πίπτω ἐπὶ τοῦ σαβδῶνου τοῦ θανάτου, θλίβω την ἀδελφὴν εις τὰς ἀγκάλας μου, και κραυγάζω: « Ἀγνή νύμφη τοῦ Κυρίου, δέξαι » τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν μου, δια μέσου τῶν πᾶγων τοῦ θανάτου και τῶν ἀδυστων της αἰωνιότητος, ἅτινα σὲ χωρίζουσιν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου »!

» Τὸ κίνημα τοῦτο και η κραυγὴ και τὰ δάκρυα διετάραξαν την τελετήν. Ο ιερευσ διακόπτει τὰς ψαλμωδίας, αι μοναχαὶ κλείουσι τὰς κιγκλίδας, τὸ πλῆθος κινεῖται και συνωθεῖται περὶ τὸ ἱερὸν, ἐμὲ δὲ μεταφέρουσιν ἀναίσθητον. Οἱ ἀνακαλέσαντές με εις την ζωὴν πόσον ὀλίγον μ' εὐηργέτησαν! Ἐμαυτον, ἀνοψῶν τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτι η θυσία ἐτελέσθη, και ὅτι πυρετὸς σφοδρὸς κατέλαβε την ἀδελφὴν μου. Μ' ἐμήνυσε, παρακαλοῦσα να μὴ ζητήσω να την ἰδῶ πλέον. Ὡ της ἀβλιότητος της ζωῆς μου! ἀδελφὴ φοβουμένη να ὀμιλήσῃ εις τὸν ἀδελφόν της, και ἀδελφὸς μὴ τολμῶν ν' ἀποταθῆ πρὸς την ἀδελφὴν αὐτοῦ! Ἐξῆλθον της μονῆς ὡς ἐκ τῶν μερῶν ἐκεῖνων τοῦ ἱλασμοῦ, ὅπου αι φλόγες προετοιμάζουσιν ἡμᾶς πρὸς την οὐράνιον ζωὴν, και ὅπου τὰ πάντα ἀπώλοντο, ἐκτὸς της ἐλπίδος.

» Εὐρίσκεις δυνάμεις ἐν τη ψυχῇ σου κατὰ δυστυχῆματος ἀτομικοῦ, ἀλλὰ τρομερὸν ὅταν γίνης ἀκουσίως αἰτιος της δυστυχίας ἄλλου. Πληροφορηθεὶς τὰ δεινὰ της ἀδελφῆς μου, ἐρανταζόμην τί ἐπρεπε να ὑποφέρῃ η τάλαινα! Τότε ἐξήγητα πολλὰ, ἅτινα δὲν ἠδυνήθη να ἐνοήσῃ, την χαρὰν ἐκεῖνην και συγχρόνως την λύπην, ἣν ἀπέδειξεν η Αμαλία κατὰ την ὥραν της ἀποδημίας μου χάριν περιηγήσεως, την φροντίδα αὐτῆς ἵνα με ἀποφύγῃ ἐπανελθόντα, ἀλλὰ και τὸ ἀναποφάσιτον, τὸ ἐμποδίσαν αὐτὴν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον να καταφύγῃ εις τὸν

μοναστικὸν βίον. . . . Βεβαίως η τάλαινα κόρη ἤλπισε την ἑστίαν της! . . .

» Ὡ φίλοι μου! ἔγνων λοιπὸν τί ἐστὶ τὸ χεῖν δάκρυα ἐπὶ δυστυχῆματι πραγματικῷ! Τὰ πάθη μου κατὰ τοσοῦτον χρόνον ἀόριστα, ὤρησαν μετὰ λύσεως κατὰ της πρώτης ταύτης λείας. Εὐρον μάλιστα ἠδονὴν τινὰ ἀπροσδόκητον ἰδὼν πληρούμενον τὸ μέτρον της θλίψεώς μου, και παρετήρησα μετ' ἐνδομύχου χαρᾶς, ὅτι η λύπη δὲν εἶναι πάθημα ἀνεξάντλητον ὡς περ η χαρὰ.

» Ἠθέλησα ν' ἀφήσω την ζωὴν πρὸ τοῦ θελήματος τοῦ Πλάστου, ἦτο μέγα τὸ ἑμάρτημα. Ο Θεὸς μοὶ ἐπομφε την Αμαλιαν ἵνα με σώσῃ και με τιμωρήσῃ ἐν ταυτῷ. Οὕτω πᾶς ἐνοχος λογισμὸς, πᾶτα πράξις κακῆ γεννᾶ κατόπιν αὐτῆς κακοδαιμονίαν και δυστυχῆματα. Η Αμαλία με παρεκάλεσε να ζήσω, και πρὸς χάριν αὐτῆς ὤφριον να μὴ ἐπιβαρύνω τὰ δυστυχῆματά της. Ἄλλως τε, (παράδοξον!) δὲν ἐπεθύκουν πλέον ν' ἀποθνήω, ἐξ ὅτου ἦην ἐν πράγματι δυστυχῆς. Η θλίψις μου ἦτο ἤδη ἡ ἐνισχόλησις ὄλων τῶν στιγμῶν μου, τοσοῦτον η καρδία μου εἶναι ἐκ φύσεως μεστὴ ἀνίας και ἀβλιότητος!

» Ἀπεράσιμα ἐν τούτοις αἰφνιδίον τινὰ ἀπόφασιν, να ἐγκαταλείψω την Εὐρώπην και να μεταβῶ εις Ἀμερικὴν.

» Παρεσκευάζετο κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον εις τὸν λιμένα της Β. . . στόλος, ἵνα πλεύσῃ εις Λουϊζιάνην. Συνεφώνησα να με παραλάβῃ ὁ πλοίαρχος ἐνὸς τῶν πλοίων, και γνωστοποιήτας την πρόθεσίν μου εις την Αμαλιαν ἠτοίμαζον τὰ της ἀποδημίας.

» Η ἀδελφὴ μου ἤλθεν εις τὰς πύλας τοῦ ἄδου. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ὁ προσορισας αὐτῇ τὸν κάλλιστον ἀτέφανον τῶν παρθένων, δὲν ἠθέλησε να καλέσῃ αὐτὴν εις τοὺς κόλπους του τοσοῦτον ταχέως η δοκιμασία αὐτῆς ἐπὶ της γῆς παρατάθη. Καταβάσα ἐκ νέου εις τὸ πολυπόπον στάδιον τοῦ βίου η ἡρώς, κλίνουσα ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ, ἐβάδισε γενναίως κατέναντι τῶν θλίψεων, ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τὸν θρίαμβον ἐν τῇ πάλῃ, και ἐν τῷ μεγέθει τῶν ἀλγηδόνων τὸ ἔπακρον της δόξης.

» Αἷτια δευτερεύοντα και ἄνεμοι ἀντίπνοοι ἐκράτησαν τὸ πλοῖόν μας πολὺν χρόνον εις τὸν λιμὲν. Μετέβαινον καθεκαστην πρωῖαν ἵνα ἐρωτήσω περὶ της Αμαλίας, και ὑπέστρεφον πάντοτε λαμβάνων νέκς ἀφορμὰς θαυμασμοῦ και δακρύων.

» Ἐπλανώμην ἀπαύτως περὶ τὸ μοναστήριον, ὅπερ περιέδρεχεν η θάλασσα. Ἐθεώρουν συνεχῶς, εις μικρὸν τινὰ κιγκλιδωτὸν φεγγίτην, βλέποντα πρὸς ἔσπρον ἡῖνα, μοναχὴν καθήμενην ἐν συνοίᾳ. Ἐρρέμαζε κατέναντι τοῦ ὠκεανοῦ, ὅπου ἐφαίνοντο πλοῖα τινὰ ἰστιδοδρομοῦντα πρὸς τὰ πέρατα της γῆς. Πολλάκις, εις την λάμπην της σελήνης εἶδα την μοναχὴν ἐκεῖνην ἰσταμένην ὀπισθεν τῶν κιγκλίδων τοῦ παραθύρου της. Ἐθεῶτο την θάλασσαν φωτιζομένην ὑπὸ τοῦ ἀστέρου της νυκτός, και ἐδόκει προσέχουσα εις τὸν κρότον τῶν κυμάτων, ἅτινα συνετριβοῦντο μελαγχολικῶς ἐπὶ ἀκτῶν ἐρήμων.

» Νομίζω, ὅτι ἀκούω εἰσέτι τὸν κῶδωνα, τὸν καλοῦντα ἐν νυκτὶ τὰς μοναχὰς εις την προσευχὴν, ὅτε ὁ κῶδων ἤχει ἀργῶς, και αι παρθέναι ἐπορευόντο ἐν σιγῇ εις τὸν βωμόν τοῦ Ἰψίστου, ἔτρεχον κ' ἐγὼ εις την μονήν. Ἐκεῖ μόνος ὑπὸ τοὺς τοίχους τοῦ μοναστηριου, ἤκουον ἐν ἐκστάσει τῶν τελευταίων φωνῶν τῶν ψαλμωδῶν, αἷτινες ἐμίγνοντο, ὑπὸ τοὺς ἰσθμους τοῦ ναοῦ, πρὸς τὸν ἐλαφρὸν φλοῖσον τῶν κυμάτων.

» Ἄγνω τίμιν τρόπον πάντα ταῦτα, ἀντὶ να διδῶσι τροφήν εις την θλίψιν μου, την ἐμετριάζον ἀπαναντίας τὰ δάκρυά μου ἦταν ὀλιγώτερον πικρὰ ὅτε ἔκλαιον ἐπὶ τῶν βράχων και ἐν μέσῳ τῶν ἀνέμων. Αὐτὴ μου η θλίψις, δια την παράδοξον φύσιν αὐτῆς, εἶχεν ἐν εαυτῇ τὸ φάρμακον, διότι και η θλίψις, ὅταν εἶναι ἐκτακτος, παρέχει ἡμῖν ἀπολαύσεις. Συνέλαβον σχεδὸν την ἐλπίδα, ὅτι και η ἀδελφὴ μου θέλει εὐρεῖ βαθμηδὸν παρηγορίαν τινὰ.

» Ἐπιστολὴ, ἣν ἔλαβον πρὸ της φυγῆς μου ἐφάνη ἐπιβεβαιόουσα την ιδέαν μου. Η Αμαλία μοὶ ἐπέτιμα τρυφερῶς την θλίψιν μου, και ἐβεβαίωτο ὅτι ὁ χρόνος και αὐτῆς την θλίψιν ἠλάττου. Ἄ δὲν ἀπελπίζομαι περὶ της ἐπιτυχίας μου, μοὶ ἔλεγε. Τὸ μέγεθος της θυσίας ἦδη ὅτε η θυσία ἐτελέσθη, συντείνει εις την εἰρήνην της ψυχῆς μου. Η ἀφέλεια τῶν συντρόφων μου, η ἀγνότης τῶν εὐχῶν αὐτῶν, τὸ εὐτακτον και εὐκοσμον τοῦ βίου τῶν τῶν πάντα ἐπιχέουσι βάλσαμον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου. Ὅταν ἀκούω μηχανωμένην την τρικυμίαν, ὅταν η ἀλκυὼν ἐρχεται και περυγίζει εις τὸ παράθυρόν μου, ἐγὼ, μέλαινα περιστρεῶ τοῦ Κυρίου, ἀνυπολόγιστοι την εὐτυχίαν μου, ὅτι εὐρον ἄσυλον κατὰ τῶν καταγίδων της ζωῆς.

» Ἐνταῦθα, τὸ ὅρος τὸ ἅγιον, η ὑψηλὴ κορυφὴ ὅθεν ἀκούω τοὺς τελευταίους θορύβους της γῆς και τὰς πρώτας μελωδίας τοῦ οὐρανοῦ. Ἐνταῦθα η θρησκεία κατακλιεὶ ψυχὴν εὐαίσθητον. Ἀντὶ τῶν σφοδροτέρων ἐρωτῶν, παρέχει ἀγνότητά τινὰ διαπυρον, ἐν ᾗ η ἐρωμένη και η παρθένος εἰσὶν ἠνωμένοι. Ἐξῆγνίζει τοὺς στεναγμούς, μεταβάλλει εις αἰσθημα ἀφθαρτον τὸ αἰσθημα τὸ φθαρτόν, μινγνύει θεσπεσίως την γαλήνην και την ἀθωότητα αὐτῆς πρὸς την τελευταίαν ταραχὴν και ἡδυπάθειαν καρδίας ζητούτης ἀνάπαυσιν και ζωῆς ἀπερχομένης. »

» Ἄγνω τί προσορῖσται μοὶ και ἂν οἱ χειμῶνες θέλουν μοὶ παρακολουθήσει πανταχοῦ. Ἐδόθη η διαπαγὴ τοῦ ἀπόπλου. Πολλὰ νῆες ἠτοίμαζοντο πρὸς πλοῦν, δύνοντας τοῦ ἡλίου. Ἐγὼ δὲ κατώρθωσα να διέλθω την νύκτα εις την ξηρὰν, ἵνα γράψω την ἐπιστολήν τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ τῇ Αμαλία. Τὸ μετονύκτιον, ἐνῶ ἐνσχολοῦμαι εις τὸ γράφειν, και βρέχω τὸν χάρτην τοῖς δάκρυσί μου, ὁ θορύβος τῶν ἀνέμων πλήττει την ἀκοήν μου. Ἀκροῶμαι και ἐν μέτῳ της τρικυμίας διακρίνω τὰ κανονοβολήματα τοῦ κινδύνου και τοὺς ἤχους τῶν κωδῶνων της μινῆς. Τρέχω εις την παραλίαν ὅπου δὲν ὑπάρχει ψυχὴ, ὅπου ἠκούετο μόνος ὁ μηχανισμὸς τῶν κυμάτων. Κά-

θημαι ἐπὶ βράχῳ. Ἐντεῦθεν μὲν ἐκτείνονται τὰ λαμπυρίζοντα κύματα, ἐντεῦθεν δὲ οἱ φανοὶ τοίχων τοῦ μοναστηρίου βυθίζονται εἰς τὸ στερέωμα. Ἀμύδρον φῶς διέλαμπεν εἰς τὸν κίγκλιδωτὸν φεγγίτην. Ἦσο σὺ, ὦ Ἀμαλία μου, ἥτις γονιπέτης πρὸ τοῦ Ἐπταυρωμένου, ἐδέου τοῦ Θεοῦ τῶν τρικυμιῶν ἵνα φεισθῇ τοῦ ἀδελφοῦ; κίκων χαραχθεῖσα ἀνεξελίπτως εἰς τὴν μνήμην μου, παριττώσα δὲ τρικυμιῶν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ εἰρήνην εἰς τὴν μονήν, ναυάγια ἐπὶ τῶν βράχων εἰς τοὺς πρόποδας ἀτύλου ἀταράχου καὶ τὸ ἀτελεύτητον ὀπισθεν τῶν τοίχων ἐνὸς κελίου, τοὺς ταραττομένους φανούς τῶν πλοίων καὶ τὸν ἀάνητον φάρον τοῦ μοναστηρίου. Τὸ ἀέθριον τῶν τυγχῶν τοῦ ναυόατου, καὶ ἐττιάδα προγινώσκουσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὅλας τὰς μελλούσας ἡμέρας τῆς ζωῆς της, καὶ τέλος ψυχῆν, ὡς ἡ σὴ, ὦ Ἀμαλία, τρικυμιώδη ὡς ὁ ὠκεανὸς, καὶ ναυάγιον φρικωδέτερον τοῦ ναυαγίου τοῦ θαλασποπόρου! Ἦλιε τοῦ νέου οὐρανοῦ τούτου, νῦν μάρτυς τῶν δακρῶν μου, ἡγῶ τῆ; Ἀμερικανῆς παραλίας, ἡ ἐπαναλέγουσα τοὺς φθόγγους τοῦ Ῥεναίου. Τὴν ἐπαύριον τῆς τρομερᾶς ταύτης νυκτὸς στηρίζομενος εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ πλοίου, εἶδον φεύγουσαν διὰ παντὸς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς μου! Πολλὴν ὥραν ἐθέωμην ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοὺς τελευταίους κλονισμούς τῶν δένδρων τῆς πατρίδος μου καὶ τὰς κορυφὰς τοῦ μοναστηρίου, βυθίζομένου εἰς τὸν ὄριζοντα. »

Περαιῶν τὴν διήγησίν του, ὁ Ῥεναῖος ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ χαρτίου, ὅπερ ἐνεχείριεν εἰς τὸν ἱεραπόστολον, εἶτα, ῥιπτόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Σαχτᾶ καὶ πνίγων τοὺς ὀλολυγμούς του, ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν Σουήλ ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιστολήν.

Ἡ ἐπιστολὴ ἦτο τῆς ἡγουμένης τοῦ . . . Διελάμβανε τὴν διήγησιν τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς Ἀμαλίας, ἥτις ἀπέθανε θύμα τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀγάπης; αὐτῆς, νοσηλεύουσα τὰς ἀδελφάς της, προσβληθεῖσα ὑπὸ νόσηματος μικτυματικοῦ. Ἄπαντα ἡ κοινότης ἦτο ἀπαρηγόρητος, διότι ἡ Ἀμαλία ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτῆς ἁγία. Ἡ ἡγουμένη προσέθετεν, ὅτι ἀπὸ τριάκοντα ἐνιαυτῶν τῆς ἀρχηγείας της οὐδέποτε εἶδε μοναχὴν, ἔχουσαν ἦθος τοιοῦτο γλυκὺ καὶ ἡμερον, καὶ πλεον εὐχαριστημένην ὅτι παρήτησε τὰς φροντίδας καὶ τὰς λύπας τοῦ κόσμου.

Ὁ Σαχτᾶς εἶλιθεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ τὸν Ῥεναῖον, ὁ γέρον ἔλλαβε. « Τέκνον μου, εἶπε τῷ υἱῷ » αὐτοῦ, ἐπεθύμουν παρόντα τὸν ἱερέα Ἐβρώ. Εὖρι- » σκεν εἰς τὰ βῆθη τῆς καρδίας του εἰρήνην τινά. » ἥτις, κατατιγάζουσα τὰς τρικυμίας, δὲν ἐραί- » νετο ὅμως ἐντελῶς ζῆνη αὐτῶν. Ἦτο ὡς ἡ σελήνη » κατὰ νύκτας τρικυμιώδεις. Τὰ πλανώμενα νέφη » δὲν δύνανται τρέχοντα νὰ παρασύρῳσιν αὐτὴν » λαμπρὰ καὶ ἀναλλοίωτος, βλαίνει ἡτιχογ ἀνωθεν. » Ἄλλ' ἐμὲ, φεῦ! τὰ πάντα ταραττοῦσι, παραφέ- » ρουσιν ». Ὁ ἱεραπόστολος ἤκουσε τὴν ἱστορίαν τοῦ Ῥεναίου, χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν, καὶ μετ' ἤλους ἀυστηροῦ. Ἐνδομύχως ἡ καρδία αὐτοῦ ἦτο συμπαθῆς, ἀλλ' ἐδείκνυσεν εἰς τὸ φαινόμενον χαρ-

αὐτῆρα ἀκαμπτον. Ἡ εὐαισθησία τοῦ Σαχτῆ ἀπέσπασεν αὐτὸν τῆς σιωπῆς του.

« Οὐδὲν τῆς ἱστορίας ἦν διηγῆθης, οὐδὲν ἄξιον τοῦ οἴκτου, ὃν δεικνύουσιν ὑπὲρ σοῦ ἐνταῦθα. Βλέπω νεανίαν παραδεδομένον εἰς χιμαίρας, ἀπχερσκόμενον πρὸς ὅλα καὶ διαφυγόντα τὰ θάρη τῆς κοινω- νίας ἵνα πληρωθῇ μακτίων καὶ ἀνωφελῶν ὀνειρώξεων. Δὲν εἶναι, υἱέ μου, ἄνθρωπος ἀνώτερος ὁ θεωρῶν τὸν κόσμον ὑπὸ φάτιν ἀπεχθῆ. Μισοῦμεν τὴν ζωὴν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἀμυδλωποῦμεν. Βλέψον μακρότερον, καὶ θέλεις ἐν τάχει πεισθῆ, ὅτι τὰ δει- νὰ ὅλα, καθ' ὧν μεμψιμοιρεῖς, εἶναι οὐδέν. Ἄλλ' ὅποια αἰσχύνῃ, ὅτι δὲν δύναιται ν' ἀναμνησθῆς τοῦ μόνου πραγματικοῦ δυστυχήματός τῆς ζωῆς σου, χωρὶς νὰ ἐρυθρᾶς ἐκὼν ἄκων! Ἄπασα ἡ ἀγνότης, ἡ ἀρετὴ, ἡ θρησκεία, ὅλοι οἱ στέφανοι ἀγίας κόρης, καθιστῶσι μόλις φορητὴν τὴν μόνην τῶν θλίψεων σου ἰδέαν. Ἡ ἀδελφῆ σου ἐξιλέωσε τὸ παράπτωμα αὐτῆς; ἀλλὰ, θέλω εἰπεῖ τὸν δικλογισμόν μου, φο- βοῦμαι μὴ, ἐκ τρομερᾶς δικαιοσύνης, ὁμολογία ἐξ- ελθούσα τοῦ τάρου διετάραξεν ἀκολούθως τὴν ψυ- χὴν σου. Τί πράττετε μόνος εἰς τὸ βῆθος τῶν δρυμῶ- νων, ὅπου καταναλίσκεις τὰς ἡμέρας σου, παρα- μελῶν ὅλα σου τὰ καθήκοντα; Ἄνδρες ἅγιοι, θὰ με εἰπῆς, ἐτάρησαν εἰς τὴν ἐρημον! Ἦλθον μετὰ τῶν δακρῶν των καὶ ἔδαπάνων, ἵνα κατευάσωσι τὰ πάθη αὐτῶν, τὸν χρόνον ὃν σὺ καταναλίσκεις, ὑπεκ- καίων ἴσως αὐτά. Ὑπερόπτα νέε, ὁ νομίσας ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξαρκεῖ αὐτὸς ἐκυτῶ! Ἡ ἐρημος εἶναι ὀλέθριος εἰς ἄνθρωπον, μὴ ζῶντα ἐν αὐτῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ διπλασιάζει τὰς δυνάμεις μετὰ τῆς ψυχῆς, καὶ ἀραιεῖ συγχρόνως πᾶν ὑποκείμενον ἀσχολίας αὐτῶν. Ὁ λαδὼν δυνάμεις, ὀφείλει ν' ἀφιερῶσῃ αὐ- τὰς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὁμοίων του. Ἐὰν ἀφή- σῃ αὐτὰς ἀνωφελεῖς, τιμωρεῖται κατὰ πρόωτον διά- τινος ὑπολανθανούσης ἀβλιότητος, καὶ μέχρι τέλους ὁ Θεὸς τῷ στέλλει τρομερὰν ποινήν. »

Ταραχθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων ὁ Ῥεναῖος ἀνή- γειρε τὴν κεφαλὴν του ἀπὸ τῶν κόλπων τοῦ Σαχτᾶ ἐν ταπεινώσει. Ὁ ἀόμματος σαχτῆ ἐμεδίασε, καὶ τὸ μειδίαμα τοῦτο τῶν χειλέων χωρὶς τοῦ μειδιάματος τῶν ὀρθκλιῶν, εἶχε μυστηριώδεις τι καὶ θεῖον. « Υἱέ μου, εἶπεν ὁ γηραιὸς ἐραστής τῆς Ατάλας, ὁμιλεῖ πρὸς ὑμᾶς μετ' αὐστηρότητος, ἐλέγχων καὶ τὸν γέροντα καὶ τὸν νέον, καὶ ἔχει δίκαιον. Ναί, ὀφείλεις νὰ παραιτήσῃς τὸν παράδοξον τοῦτον βίον, τὸν πλήρη φροντιδῶν μόνον ἢ εὐτυχία ἐνυπάρχει εἰς μόνας τὰς κοινὰς ὁδοὺς.

» Ὁ Μισισιπίης, εἰσέτι μικρὸν ρυάκιον, ἐθαυρόνθη ποτὲ τὴν μικρότητά του. Ἐζήτησε γιόνας ἀπὸ τῶν βουῶν, ὕδατα ἀπὸ τῶν χειμάρρων, ὑετοὺς ἀπὸ τῶν καταγιγίδων ὑπερεπήδησε τὰ ὄριά του, καὶ ἠήμου τὰς ὄρμας; ὄχθας αὐτοῦ. Τὸ φιλόδοξον ρυάκιον ἐπι- κροτεῖ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἰσχύν του; ἀλλὰ βλέ- πον ὅτι τὰ κλαδία ἠρημοῦντο ἐν τῇ διαβάσει του, ὅτε ἔρρεεν ἐγκαταλαλεῖμμένον εἰς τὴν μόνωσίν του, ὅτι τὰ ρεῖθρά του ἦσαν πάντοτε θολὰ, ἐπόθησε τὴν ταπεινὴν κοίτην, ἦν ἐχάραξεν αὐτῷ ἡ φύσις, ἐπόησε

τὰ πτηνὰ, τὰ ἄνθη, τὰ δένδρα καὶ τὰ ρυάκια, ἄλ- λοτε συντρόφους γλυκεῖς τοῦ εἰρηνικοῦ ροῦ αὐτοῦ. » Ὁ Σαχτᾶς ἐτελείωσε καὶ ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ πτηνοῦ, ὅπερ κρυπτόμενον εἰς τοὺς καλάμῶνας τοῦ Μισισιπίης, προαγγέλλει καταιγίδα μετημβρινήν. Οἱ τρεῖς φίλοι ὑπέστρεψαν, διευθυνόμενοι εἰς τὴν καλύδην, ὁ Ῥεναῖος ἐδάδιζε σιωπηλὸς ἐν μέσῳ τοῦ ἱεραποστόλου, προσευχομένου, καὶ τοῦ ἀομμάτου σαχτῆ, ἐρευνῶντος ψηλαφητὴ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Λέγε- ται, ὅτι ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν δύο γερόντων, ὁ Ῥε- ναῖος ἐπανῆλθε πρὸς τὴν σύζυγόν του, ἀλλὰ χω- ρὶς νὰ εὕρῃ τὴν εὐτυχίαν. Ἐρονεύθη χρόνον τινὰ ὑ- στερρον, μετὰ τοῦ Σουήλ καὶ τοῦ Σαχτᾶ, κατὰ τὴν εφραγὴν τῶν Γάλλων καὶ τῶν Νατσέζων εἰς τὴν Λουίζιάνην. Δεικνύουσιν εἰσέτι βράχον τινά, ὅπου μετέβαινε κ' ἐκλήθητο περὶ δυσμᾶς ἡλίου.

Σίρος, τῆ 14 Αὐγούστου 1855.

Κ. ΠΩΠ.

Ο ΚΑΡΟΛΟΣ ΦΡΙΑΞΕΡΙΧΟΣ ΕΡΜΑΝΝΟΣ
ΕΚ ΠΡΑΓΗΣ.

Οἱ ἐξῆς ὀλίγοι στίχοι ἔστωσαν μαρτύριον τῆς ἀ- γάπης μαθητοῦ πρὸς καθηγητὴν πολυπόθητον, ἀπα- γέντα ὑπὸ τοῦ θανάτου ἀώρου ἐν μέτῳ πληρεστάτης ἐπιστημονικῆς ἐνεργείας. Καὶ τοι ἄλλοι ἰκανώτεροι ἀνδρῶν οὐσιν αὐτῷ ἐπάξιον μνημεῖον τῶν περὶ τὴν ἐ- πιστήμην πόνων αὐτοῦ, ἄς συγχωρηθῆ ὅμως καὶ εἰς τὸν μαθητὴν νὰ ἐναποθέτῃ ἐπὶ τοῦ τάρου τοῦ διδα- σκάλου ἕνα τοῦλάχιστον στέφανον σεβασμοῦ καὶ ἀγά- πης. Κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον γινώσκει τις τὸν Ἐρ- μάλλον ὅταν κρινῇ αὐτὸν ἐκ τῶν συγγραμμάτων του. Ἡ ἐρασμία καὶ ἀξιοθαύματος προσωπικότης τοῦ ἀνδρὸς καταφαίνεται κυρίως εἰς τὸν πόθον αὐτοῦ, τοῦ εἶναι διδάσκαλος τῶν μαθητῶν του κατὰ τὴν ἀ- λληλῆ τῆς λέξεως σημασίαν, οὐ μόνον διὰ τῆς διδα- σκαλίας ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ παραδειγματός. Ὀλίγοι καθηγηταὶ δύνανται νὰ φθάσωσι τὸν πρὸς τὴν διδα- σκαλίαν ζῆλον τοῦ Ἐρμάννου; οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ τὸν ὑπερβῇ. Ἐν Γοτίγγῃ συνήθως ἐξάωροι ἦσαν αἱ παραδόσεις αὐτοῦ. Ἐκτὸς τούτου ὅμως καθ' ἑξῆς μάδα ἀφιέρου τρεῖς ἢ τέσσαρας ἄλλας ὥρας εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθῆν θεωρητικὸν τμήμα τοῦ παι- δαγωγικοῦ φροντιστηρίου, ὃ αὐτὸς ἀποκλειστικῶς διευθύνε. Τέλος καὶ τὸ ἀρχαιολογικὸν καὶ φιλολογι- κὸν φροντιστήριον ἀνήρει αὐτῷ τέσσαρας ὥρας καθ' ἑξῆς μάδα. Καὶ ὅμως πάντοτε ἦτο πρόθυμος νὰ θυ- σιάζῃ καὶ ἄλλας ὥρας ὑπὲρ τινων φοιτητῶν, ἀξίων τῶν καταβαλλομένων πόνων, ὅπως μύθη αὐτοὺς εἰς τὰ ἐσωτερικώτερα τῆς φιλολογίας μυστήρια τὰ μὴ

δυνάμενα ν' ἀναπτυχθῶσι τελετφόρως ἐν δημοσίαις πολυπληθεῖσι συνεδριάσεσιν. Οὕτω τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1854 ἐδίδατο τακτικῶς εἴκοσι καὶ μίαν ὥρας τὴν ἐξδομάδα ἐκτὸς δὲ τούτων ἀδιαλείπτως ἦν ἐνηχο- λημένος εἰς ἐξετάσεις διδακτορικὰς τε καὶ πρικτι- κάς αὐτὸς δὲ ὡσαύτως συνέτασσε καὶ τὰς διαφόρους διατριβάς τὰς ἐν τῷ προγράμματι τοῦ Πανεπιστημίου συνήθως προτασσομένας. Πρὸς τούτοις δὲ ἐπεμελεῖτο συγχρόνως καὶ νέας ἐκδόσεως τοῦ Χαριλέους τοῦ Βεκ- κέρου, καὶ προπαρεσκευάζε τὴν τετάρτην ἐκδισιν τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ Ἑλλ. ἀρχαιοτήτων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὅλων τούτων τῶν φιλολογικῶν ἐργασιῶν, καὶ τοῦ ἐλα- χίστου νεοφανοῦς συγγράμματός πληρεστάτην ἐλάμ- βανε γνῶσιν. Ἐν τοιούτῃ δὲ ἐξωτερικῇ ἐνεργείᾳ ἡ δύ- νατό τις νὰ πιστεῦσῃ, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῶν παραδό- σεων αὐτοῦ ἐπασχεν; ἀλλὰ καθὼς ἡ ἐργασία οὐδόλως ἐξηγλεῖ τὸν ἀκάματον τούτον ἄνδρα, οὕτω καὶ ἡ ποι- κιλῆ διεύθυνσις τῆς διανοίας αὐτοῦ οὐδόλως ἔλλαπε τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. Τούναν- τίον μάλιστα ἦσαν κατὰ τι ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιστημο- νικαί, καὶ εἰς πολλὰς ἤ ττων σπουδαίας μερικότητας αἱ Ἐρμάννιοι παραδόσεις ὑπὲρ τὸ δέον εὐσυνείδητοι. Ἐν ταῖς συστηματικαῖς ἱστορικαῖς καὶ ἐξηγητικαῖς παραδόσεσιν οὐδέποτε ὑπερεπήδα τὰς πραγματικὰς δυσχερείας. Ἐθεώρει δὲ καθ' ἕνα αὐτοῦ οὐ μόνον τὰ ἀ- ναμφισβήτητα ἐξαγόμενα τῆς ἐπιστήμης νὰ μεταδίδῃ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀμφισβητούμενα ἐνόμιζε χρεός αὐτοῦ νὰ γνωστοποιῇ πρὸς αὐτοὺς ὅπως σχηματίσῃ τὴν κρίσιν αὐτῶν ἰκανὴν πρὸς τὴν ἐκλο- γὴν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὀρθοῦ. Οὐδέποτε δὲ κα- τεχράσθη τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀκαιτῶν τυρλὴν πίστιν εἰς τοὺς λόγους του, ἀλλὰ πάντοτε ἤθελε νὰ πείθῃ αὐτοὺς δι' ἀποδείξεων. Ὅσα δὲ ὑψηλότερον ἐθεώρει τὸ ἔργον αὐτοῦ, τοσούτω ταπεινὴ ἐφαίνετο αὐτῷ ἡ προσπάθεια τοῦ γενέσθαι ἀρχηγὸς σχολῆς φιλοσοφι- κῆς. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ κατὰ τὰς πρακτικὰς ἀκτιῆ- σεις τοῦ παιδαγωγικοῦ καὶ φιλολογικοῦ φροντιστη- ρίου, ὄχι μόνον εὐχαρίστως ἐδέχετο ἀντιρρήσεις, ἀλ- λά καὶ μεγίστην ἠθῆνετο χαρὰν, βλέπων εἰς τοῦτο τὴν ἀναπτυσσομένην ἐπιστημονικὴν κρίσιν τῶν φοι- τητῶν αὐτοῦ. Ἀναδεχόμενος δὲ τὴν σπουδαίαν ἀνα- σκευὴν τῶν ἐτραλμένων δοξασίῶν τῶν μαθητῶν αὐ- τοῦ, παρότρυνεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπιστήμην δι' αὐ- τοῦ τούτου μᾶλλον, ἢ δι' ἐπαίνων κενῶν, οὓς σπα- νίως μετεχειρίζετο.

Δὲν ὑπάρχει ὅμως καὶ παραδειγμα τούναντίον, ὅτι δι' ἐπιπλήξεως ἀκαιροῦ καὶ πικρᾶς ἀπεθάρ- ρυνῆ τινα ποτὲ πάντοτε δὲ καὶ τοι μεμνημένος τὸ πρᾶγμα, ἐτήρει ὅμως τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ πρόσωπον. Ὁ Ἐρμάννος δὲν ἦτον ἀπλοῦς φιλόλογος, ἀλλ' ἀνήρ ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς καθολικῆς ἐπιστήμης τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Μέγαν μὲν τόπον ἐπέτεχν αὐ- τῷ ἡ φιλολογία, ἀλλὰ δὲν ἦτον αὐτὴ τὸ πᾶν δι' αὐτόν. Τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα ἐθεώρει ὁ Ἐρ- μάλλνος ὡς τὸ σπουδαιότατον μὲν μέσον πρὸς ἐπίτευ- ξιν τοῦ ἀληθοῦς ἀνθρωπισμοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ μό- νον πρὸς κατορθῶσιν τούτου. Διὰ τῆς ιδέας δὲ αὐ-

τοῦ ταύτης ἦν καὶ ὁ κατάλληλός τος πρὸς τὴν δι-
 εὐθυνσιν παιδαγωγικοῦ φροντιστηρίου. Ἐπειδὴ ὡς
 κύριον σκοπὸν τῆς σχολῆς ἐθεώρει ὁ Ἑρμάννος τὴν
 ἀνάπτυξιν τοῦ χαρακτῆρος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀπέ-
 νευε τῇ κλασικῇ σπουδῇ ἐν τοῖς γυμνασίοις τὴν ἀ-
 νήκουσαν αὐτῇ θέσιν, ὑπὲρ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ σκο-
 ποῦ τούτου ἐν ταῖς καρδίαις τῶν νέων, οὐδέποτε ὁ-
 μως ἐταυτοποιεῖ τὸν σκοπὸν τῆς γυμνασιακῆς παι-
 δείας μετὰ τοῦ σκοποῦ τῆς φιλολογικῆς διδασκα-
 λίας. Ὅστις ἐκ τοῦ παιδαγωγικοῦ φροντιστηρίου τοῦ
 Ἑρμάννου μετέδιδαν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, οὗτος
 πολλάκις ἠσθάνετο ὅτι ἡ πραγματικότης δὲν ἀντα-
 πεχρίνετο ὀλοτελῶς πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ διδασκά-
 λου· τοῦτο ὁμῶς δὲν ἦτο σφάλμα τῆς ιδεολογίας τοῦ
 Ἑρμάννου ἀλλὰ συνέπειά ἐστι τῶν περιοριστικῶν σχέ-
 σεων διαφόρου φύσεως, ἐξ ὧν πανταχοῦ ὑποφέρουσι
 τὰ σχολεῖα. Ὅσοῦ δὲ καὶ ἂν ἐξετίμα τὴν ἀξίαν τῶν
 καλῶν ὀργανισμῶν, πάντοτε ὁμῶς προετίμα μᾶλλον
 ἑλλειπεῖς ὀργανισμούς, ἐφαρμοζομένους ὑπὸ ἀνδρῶν
 ἐναρτέων καὶ εὐσυνειδήτων, γνωσκόντων τὴν ἑλλειψιν
 τοῦ γράμματος νὰ διορθώσῃ διὰ τοῦ ζωοποιοῦ πνεύ-
 ματος αὐτῶν.

Ἡ παράδοσις τοῦ Ἑρμάννου δὲν ἦτο βεβαίως ἐκ
 τῶν λαμπροτάτων καὶ ἐπιδεικτικωτάτων. Τούτου δὲ
 πρώτη καὶ κυριωτάτη αἰτία ἦν ἡ ἀσθενὴς αὐτοῦ καὶ
 πάσης μελωδίας ἐστερημένη φωνή. ταράττουσα πάν-
 τα τὸν ἀκροώμενον αὐτοῦ κατὰ πρῶτον· καὶ ὁμῶς
 διὰ τὰς ἀρίστους ἐσωτερικὰς ιδιότητας τῶν παραδό-
 σεων αὐτοῦ, οἱ ἀκροαταὶ μετ' ἄλλας προσοχῆς ἠ-
 κροῶντο τῶν λόγων αὐτοῦ. Τοῦ Ἑρμάννου αἱ πα-
 ραδόσεις ἦσαν πάντοτε τὸ προῖον τοῦ ἀμέσου πα-
 ρόντος· ὅπως δὲ διατηρήσῃ ταύταις τὴν ιδιότητα
 ταύτην, τοσοῦτον ἦν κατ' ἐκτυτὸν αὐστηρὸς, ὥστε
 πολλάκις πᾶσαν τὴν οικονομίαν τῶν παραδόσεων του
 μετέβαλλεν, ὑπὲρ ἰδίως ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιο-
 λογίας ἐπραξεν, ὅπως τὴν ἐν αὐταῖς ἀπειρον ὕλην
 ἐπὶ τὸ τελειότερον ποτὲ μὲν οὕτω, ποτὲ δὲ ἄλ-
 λως διαρρυθμίσει. Ἰδιάζουσά τις ιδιότης τῶν Ἑρ-
 μαννικῶν παραδόσεων ἦν ἡ συχνὴ χρῆσις τῶν παρα-
 βολῶν, αἵτινες κατὰ τι βεβαίως ἐκκλίνουσι τῆς
 αὐστηρᾶς ἐπιστημονικότητος καὶ λοιπῆς αὐτοῦ ἐκ-
 φράσεως. Ἀλλὰ καὶ αἱ παραβολαὶ αὗται ἐρίγγοντο
 ἐπὶ τέλους εὐάρεστοι, διότι ἐθεωροῦντο ὡς τσαῦ-
 ται ἀνάπαιλαι, ἅς συνεχρῆζε ὁ ἀκροατὴς τῷ κεκμη-
 κότε πνεύματι τοῦ σεβαστοῦ καὶ πολυποσῆτου κα-
 θηγητοῦ, ἀδιακόπως ἀσχολουμένου εἰς τὰς ὑψηλο-
 τάτας καὶ δυσχερεστάτας ἐνοπιῶν διακρίσεις. Πρὸς δὲ
 τοῦτοίς καὶ ἐκ τῶν παραβολῶν τούτων ἐξήγετο πάντοτε
 ἰδέα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος διεγερτικῆ· καθότι
 οὐδέποτε ὁ Ἑρμάννος μετεχειρίζετο τὰς παραβολὰς
 ἢ τὰ παραδείγματα, ὅπως καλύψῃ δι' αὐτῶν ἑλλει-
 ψίν τινα ἐπιστημονικῆς διαρρίσεως καὶ ἀναπτύξεως.
 Τοιοῦτος ἦν καὶ οὕτως ἐνήργει ὁ Ἑρμάννος ὡς κα-
 θηγητῆς. Πολλὰ καὶ μεγάλα ἀπῆται ὑπὸ τῶν μα-
 θητῶν αὐτοῦ, ἀλλ' εἶχε καὶ δίκαιον πρὸς τοῦτο·
 διότι καὶ αὐτὸς πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστή-
 μης πληρέστατα ἐκανοποιεῖ καὶ ἐξεπλήρου. Ἐν τῇ
 ἐπιστήμῃ καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ ταύτης ἐφαρμογῇ, ἦν

τὸ τελειότατον ἀπεικόνισμα τῶν ἰδίων αὐτοῦ διδα-
 σκαλιῶν. Εἶθε δὲ τὸ τέλειον τοῦτο ἀπεικόνισμα τῆς
 ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀγάπης, διηγεῖσθε [καὶ ἀδιαλεί-
 πτως μένοι ζωηρὸν ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν μαθητῶν τοῦ
 μεγάλου τούτου ἀνδρός!

ΙΑΚΩΒΟΣ ΛΕΟΠΑΡΔΗΣ.

—οοο—

Ἐκθέτοντες τὰς κατωτέρω βιογραφικὰς εἰδήσεις
 προτιθέμεθα νὰ καταστήσωμεν ἐτι μᾶλλον γνωστὴν
 εἰς τοὺς ὁμογενεῖς τὴν φήμην τοῦ Ἰταλοῦ Ἰα. Λεο-
 παρδῆ ἀκμάσαντος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης
 ἑκατονταετηρίδος· διότι τοῦ ἀνδρός τούτου ὁ βίος
 κατηναλώθη ὅλος εἰς τὴν σύντονον μελέτην τῶν
 ἑλληνικῶν συγγραμμάτων. Ἀκορῆτως θηλάζων τὸ
 γάλα τῆς ἑλληνικῆς σοφίας, ἀπέκτησεν ὄντως οὐ μόν-
 ον παιδίαν ἀλλὰ καὶ καρδίαν ἑλληνικὴν.

Ἐγεννήθη ὁ Ἰάκωβος Λεοπαρδῆς τὸ 1798 ἐν Ἑρ-
 κανάτῃ μικρᾷ πόλει τῆς Παπικῆς Ἐπικρατείας.
 Ἐκπαίδευθεὶς εἰς τὴν τῶν γραμμάτων προκαταρκτι-
 κὴν σπουδὴν ὑπὸ Ἰ. Τόρε, καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν
 ὑπὸ Σ. Σακίνη, ὑπὸ μὲν τὸν πρῶτον ἐσπούδασε
 μέχρι τοῦ ἐνάτου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ὑπὸ δὲ
 τὸν δεύτερον μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου. Μετὰ
 δὲ ταῦτα διδάσκαλός του ὑπῆρξε μόνῃ ἡ πλουσίᾳ
 βιβλιοθήκῃ τοῦ πατρὸς του, ἀνδρὸς φιλομαθεστάτου.
 Ἐν αὐτῇ, κάτοχος ἦδη ὢν τῆς μητρικῆς γλώσ-
 σης καὶ τῆς λατινικῆς, μόνος ἐξέμαθε τὴν γαλλι-
 κὴν, τὴν ἰσπανικὴν καὶ τὴν ἀγγλικὴν, πρὸς ταύ-
 ταις δὲ καὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν εβραϊκὴν εἰς
 τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος, ὥστε καὶ συζητήσεις
 διὰ τῆς τελευταίας ὑπεστήριξε μετὰ τινῶν Ἰουδαίων
 Ἰουδαίων ἐξ Ἀγκῶνος.

Ἡ θέσις τῆς χώρας εἰς ἣν ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη,
 καὶ αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις τῆς ἐποχῆς, δὲν ἐπέ-
 τρεπον εἰς αὐτὸν νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀνατολικὸν κό-
 σμον, ὡς ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τοῦτο προϊόντος
 τοῦ χρόνου, ὅτε τριακονταετῆς εἰρήνη καὶ αἱ προσ-
 πάθειαι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀπέσπασαν
 θαυμασίως τὸ μυστηριώδες ἐκεῖνο κάλυμμα τὸ ἀ-
 ποκρύπτον αὐτόν. Ὅθεν ἤρξατο πρῶτον νὰ μελετᾷ
 τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, συνοικειωθεὶς εὐτυχῶς μετὰ
 τῶν ὑψηλοτέρων νοῶν τῶν ἀπὸ τῶν παναρχαίων
 χρόνων ἀσχοληθέντων εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ παντός.
 Ἀπίστευτος σχεδὸν καταστάς ἡ γυνὴς τῶν εἶχεν ἀ-
 ποκρίσει τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἡ εὐκολία
 μετ' ἧς ἐνόησε τοὺς ἀμυμήτους αὐτῆς συγγραφεῖς.
 Ἀρκεῖ μόνον νὰ εἰπώμεν, ὡς καὶ ὁ ἴδιος μετὰ ταπει-
 νοπροσόντης ὁμολογεῖ, ὅτι εἶχε κατανοήσει σαφέ-
 στερον καὶ ζωηρότερον τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἢ
 τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἐτι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Ἰταλικὴν.

Διὰ τῆς οἰκειότητος ταύτης ἐκτίσαστο εἰδὸς τι
 κριτικῆς μαντείας ἐφ' ὧν τῶν Ἑλλήνων δοκιμῶν

συγγραφεῶν καὶ τῶν τῆς παρακμῆς, ἀλανθάστου
 κατὰ τε τὰ ἐντελέστερον περιωθέντα χειρόγραφα,
 καὶ τὰ σχολία, πρὸς δὲ καὶ τὰς σημειώσεις τῶν μεγα-
 λητέρων κριτικῶν.

Ἐν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων αὐτοῦ τὸ ὁ-
 ποῖον τὸν ἀνέδειξεν ἀληθῶς μέγαν φιλόλογον, εἶναι
 αἱ κατὰ τὸ 1819 φιλοπονηθεῖσαι, καὶ ἐν Ῥώμῃ τὸ
 1823 ἐκδοθεῖσαι σημειώσεις ἐπὶ τοῦ Χρονικοῦ Κα-
 νόμου τοῦ Εὐσεβίου, οὗ τινος ἀπωλέσθη μὲν τὸ ἑλλη-
 νικὸν πρωτότυπον, μόνον δὲ ἀρμενικῇ μεταφράσει
 τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος Μ. Χ. διεσώθη καὶ ἐξεδόθη
 ὑπὸ τοῦ Mau καὶ I. Zohrab τὸ 1818 μετὰ
 λατινικῆς μεταφράσεως. Λεῖψανὰ τινα παραμυρο-
 φωμένα ἐσώθησαν εἰς τὸν Σύγγελλον, καὶ τούτων τὴν
 διόρθωσιν ἐπεχείρησεν ὁ Λεοπαρδῆς, ἀναδειχθεὶς
 κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς καὶ κατὰ τὴν παρακμὴν αὐ-
 τῆς. Παραβάλλων δὲ τὸν διορθωθέντα Σύγγελλον
 μετὰ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως, ἀνεκάλυψε τὰ
 λάθη εἰς ἃ ὑπέπεσεν ὁ Ἀρμένιος μεταφραστῆς, καὶ
 διώρθωσε μετὰ σπανίας ἀκριβείας τὰ ἱστορικὰ λά-
 θη τοῦ Εὐσεβίου.

Μεγίστης πολυμαθείας ἔμπλεον εἶναι τὸ *Peri
 δημοτικῶν προλήψεων τῶν ἀρχαίων δοκιμῶν*
 (*Saggio sopra gli errori popolari degli antichi*),
 τὸ ὅποιον ἐκπονήσας ἀφιέρωσεν εἰς τὸν ἡμέτερον σο-
 φὸν Ἀνδρέαν Μουστοξύδην.

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου μετέβη
 εἰς τὴν τοῦ λατινικοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου μέ-
 χρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔκτου ἔτους τῆς ἡλικίας του ἀπε-
 ταμίευσεν τοσοῦτον φιλολογικὸν πλοῦτον ἐξ ἀπειρῶν
 συγγραμμάτων, ὥστε ἡ ἀπλῆ αὐτῶν ἀπαριθμησις
 ἐκπλήττει τὸν νοῦν. Ἀκαταλόγιστος δὲ καὶ ὁ ἀ-
 ριθμὸς τῶν σημειώσεων, σχολίων, ἐρμηνειῶν καὶ παν-
 τοδαπῶν παρατηρήσεων δι' ὧν κατεπλούτισε τοὺς
 ἀρχαίους συγγραφεῖς, Πλάτωνα, Διονύσιον Ἀλικαρ-
 νασσεῖα, Δημήτριον Φαληρέα, Θέωνα Ἀλεξανδρεῖα καὶ
 πλείστους ἄλλους. Μεγίστης ἀξίας εἰσὶ τὰ ὑπ' αὐ-
 τοῦ συλλεγόμενα λείψανα πεντήκοντα πέντε Ἑκκλη-
 σιαστικῶν Πατέρων. Ταῦτα καὶ ἄλλα οὐχ ἦτον
 σπουδαῖα προϊόντα φιλολογικὰ ἐν χειρογράφοις, ἐν-
 πιστεῦσθαι τὸ 1830 ἐν Φλωρεντίᾳ πρὸς τὸν περι-
 φανέστατον γερμανὸν φιλόλογον καὶ καθηγητὴν εἰς
 Πარიσίους Δουδοβίλον De Sinner, ὅστις ἐξέδοτο
 συνοπτικὴν αὐτῶν καταγραφὴν (Α')· οἱ δὲ ἐν Γαλλίᾳ
 ἐκδοταὶ τοῦ θησαυροῦ ἑβρ. τοῦ Στεφάνου μετεχει-
 ρίσθησαν τὰς σοφὰς ἐκεῖνας καὶ κριτικωτάτας σημει-
 ώσεις.

Τὰ λοιπὰ χειρόγραφα διατηροῦνται εἰς τὴν πα-
 τρικὴν τοῦ βιβλιοθήκην (Β).

Τὸ εὐφυὲς καὶ ἐξοχον αὐτοῦ πνεῦμα πρῶτως ἐ-
 νόησαν οὐ μόνον οἱ σοφοὶ ὁμογενεῖς του Πέτρος
 Ἰορδάνης καὶ Καγκελιέρη, ἀλλὰ καὶ ὁ περιφανὴς
 τῆς Σουηδικῆς φιλολόγος Akerblad, μετὰ ταῦτα δὲ
 καὶ ὁ Niebuhr καὶ ὁ Walz, καὶ ὁ Thilo, καὶ ὁ
 Bothe, καὶ ὁ Creuzer καὶ ὁ Boissonade, καὶ πολ-
 λοὶ ἄλλοι (Γ). Ἰβέλομεν δὲ ὑπερβῆ τὰ στενὰ ὄρια
 τῆς διατριβῆς ταύτης ἂν ἀνεφέρομεν τὰς κρίσεις καὶ
 μαρτυρίας τῶν ἐνδοξοτέρων φιλόλογων Γερμανῶν,

Ἀγγλῶν καὶ Γάλλων, οἵτινες ἀπέδωκαν τὸν ὄφει-
 λόμενον ἔπαινον εἰς τὴν ἀπέραντον πολυμαθειαν καὶ
 ὀρθὴν κρίσιν αὐτοῦ.

Σπουδάσας τοὺς Ἑλληνας καὶ Λατίνους συγγρα-
 φεῖς ἐξήτει νὰ ἀνακαλύψῃ ἐν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας
 πρῶτον, δεύτερον δὲ ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεω-
 τέρης τὴν μυστηριώδη αἰτίαν τῆς ἀνθρωπίνης κα-
 κοδαιμονίας. Ὁ Δάντης καὶ ὁ Σέκσπηρ ἀπήντησαν
 τέλος εἰς τὴν ἐρώτησίν του, καὶ τῷ κατέδειξαν τὸν
 κόσμον ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις ὑφ' ἃς ἐφανερώτο.
 Τότε ὁ Λεοπαρδῆς ἐφήρμοσεν εἰς τὸν κόσμον τὸ
 πρῶτον στοιχεῖον τῆς ἀριστονοίας του, τὴν φαντα-
 σίαν, καὶ ἀποκατέστη μέγας ποιητῆς.

Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς δὲ τοῦ δευτέρου στοιχείου,
 τῆς διανοίας, ἐφ' ὧν τῶν ἐπόψεων τοῦ παντός,
 προσπαθῶν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν οὐσίαν ὧν τῶν δια-
 φόρων μορφῶν, ἀποκατέστη μέγας φιλόσοφος.

Εἰς τὴν ἐφαρμογὴν ταύτην τῆς ἐξαισίου διανοίας
 του ἐπὶ τοῦ παντός, ἠκολούθησε τὴν αὐτὴν τάξιν
 ἦν καὶ εἰς τὴν τῆς φαντασίας του· καὶ εἰς τὰ ἠθικὰ
 αὐτοῦ συγγραμμάτια (*Opere morali*) καὶ εἰς τὸν
 παραλληλισμὸν τοῦ νεωτέρου Βρούτου μετὰ τοῦ
 Θεοφράστου, διὰ τῆς κακοδαιμονίας ἀπεκάλυψε
 πρῶτον τὸν διανοητικὸν ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν
 κόσμον, δεύτερον δὲ τὸν ὑλικόν.

Ἐγραψε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν ὡς
 ἂν ἐξῆ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, καὶ οἱ ἐξοχότεροι
 τῶν Γερμανῶν φιλόλογων ἐξέλαβον ὡς ἀρχαίον τὸν
 Ἵμνον εἰς τὸν Ποσειδῶνα καὶ δύο ὠδὰς εἰς τὸν Ἐ-
 ρωτα καὶ τὴν Σελήνην τὰς ὁποίας ἐξέδωκεν ὡς δῆθεν
 ἀνακαλυφθεῖσας ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ.

Αἱ δύο αὗται ὠδαί, ἀνάξια τῶν χαρίτων τοῦ
 Ἀνακρέοντος, εἰσὶν αἱ ἐφεξῆς·

ΩΔΗ Α΄.

Εἰς Ἐρωτα.

—ο—

Κομώτρ ποτ' ἐν ὄλῃ
 Εὐδὸν εὐρον Ἐρωτα.
 Κ' ἐξάφνης μὲν ἐπελθὼν,
 Ἄναίσθητον ἔδησα
 Δεσμῶσιν ῥοδινοσίην.
 Ὁ κοῦρος δ' ἄμ' ἐγερεθεῖς,
 Δεσμῶς ἔκλασε, κ' εἶπεν
 Ἄλλ' οὕτως ἂν ἀπέλθοις (α)
 Σὺ, δῆσαντος ἐμεῖο.

ΩΔΗ Β΄.

Εἰς Σελήνην.

—ο—

Βούλομ' ὄμνεῖν (β) Σελήνην.
 Σ' ἀναμείψομεν Σελήνην,
 Μετέωρον ἀργυροπῖν
 Σὺ γὰρ οὐρανοῦ κρατοῦσα,

(α) Ἀνάγ. Ἄλλ' οὐχ ὡς βι ἀπέλθοις. (β) Ὑμνεῖν.

Ήσυχον τε νοκτὸς ἀργὴν
 Μελάνων τ' ἔχεις ὀνείρων.
 Σὲ δὲ κ' ἀττέρεις σέβονται
 Οὐρανὸν καταυγάζουσαν.
 Σὺ δὲ λευκὸν ἄρμ' ἐλαύεις
 Λιπαροχόους τε πάλους
 Ἀναβάτας ἐκ θαλάσσης.
 Χ ὄτε πανταχοῦ κίμωνες (α)
 Μέρσπερ σιωπᾶσαι,
 Μέσον οὐρανὸν σιωπῆ
 Ἐνοχὸς μόνη θ' ὀδεύεις,
 Ἐπ' ἄρη τε κἀπὶ δένδριον
 Κροσσὸς δόμου τ' ἐπ' ἄκρον
 Ἐφ' ὄρους σὲ (β) κἀπὶ λίμνας
 Πόλυ θυ (γ) βλαύουτα φέγγος.
 Τρομοῦσι μὲν σε κλέπτει
 Πᾶν τὸ κόσμον εἰσορῶσαν.
 Ἰμνέουσι ἀδόνες δὲ,
 Πάνυχον θέρους ἐν ἄρη
 Μυνορίσματ' ἤχέουσαι
 Πυκνιστὶν ἐν κλαδοῖσι
 Σὺ δὲ προσήλθε ὄβριται
 Ἰλάτων ποί' ἐξιδύσα.
 Σὲ δὲ καὶ θεοὶ φιλοῦνται,
 Σὲ δὲ τιμῶσιν (δ) ἄνδρες,
 Μετίωρε κ' ἀργυρῶπι
 Πάνα παγκάλη φεραγέε.

Τοῦ δὲ Ἰγνυοῦ, ὃν ὁ ἴδιος ἐπεξεργάσατο, ἐξέδωκε μεταφράσιν εἰς καλλιπεῖς ἰταλικούς στίχους, καὶ πλείσταις ἐπλούτισε σημειώσεται καὶ μαρτυρίας ἀρχαίων συγγραφέων, καταδεικνύουσας τὴν εἴσοχον γονιμότητα τοῦ νοῦς καὶ τὴν σπανιότητα τοῦ μνημονικοῦ του.

Ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ γλώσσῃ ὑπῆρξε τύπος καλλονῆς καὶ γλαφυρότητος ὕφους, μορφώσας τοῦτο διὰ τῆς ἀόκνου μελέτης τῶν Ἑλλήνων κλασικῶν. Ἐλεγε δὲ συνεχῶς ὅτι ὁ συγγραφεὺς λαμπρῶν τῶν κάλαμων ἀνά χειρας, ὀφείλει ὅσον ἐρικτὸν νὰ λησμονῆ ὅτι ὑπάρχουσι βιβλία καὶ γνώσεις, νὰ προσπαθῆ δὲ μᾶλλον νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰς ἀρετὰς καὶ αὐθορμήτους ἀντιλήψεις τοῦ νοῦς του. Ἐνόμιζε δυσχερέστερον ἐπιχειρήματα τὴν ἐντελῆ πεζογραφίαν τῆς ἐντελοῦς στιχοποιίας, παρρησιάζων τὴν μὲν πρώτην μὲ γυναῖκα γυμνήν, τὴν δὲ δευτέραν μὲ πολυτελεῶς ἐνδεδυμένην. Ἰπαγορεύσας δὲ τοὺς κανόνας τοῦ λεκτικοῦ καὶ τῆς ὕψης τοῦ λόγου ἐν τῇ πατρίᾳ αὐτοῦ φωνῆ διὰ πλείστων πεζῶν συγγραφέων, ἐπεχείρησε καὶ τὴν μεταφράσιν τινῶν ἐκ τῶν Ἑλλήνων λογογράφων ἀποδείξας διὰ τῆς μεταγλωττίσεως τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Ἐπικτήτου, τῶν ἠθικῶν λόγων τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ μύθου τοῦ Προδίκου καὶ τινῶν ἀποσκατημάτων τοῦ Εὐνορῶντος, ὅτι κατ' ὃν τρόπον μέγχι τοῦδε οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων εἶχεν ἀναζητεῖ ἐν τῇ ἰταλικῇ γλώσσῃ, αὐτῶ εἰς ἕκαστον ἤθελεν εἶσθαι εὐχερὲς νὰ ἐπαναφῆ εἰς τὴν ζωὴν τοῦς ὑψηλοῦς νόας ἂν αὐτοὺς μόνους ἐπροσπάθουν ἀεὶποτε νὰ μιμῶνται.

Μεταθὰς εἰς Ῥώμην ἠσχολήθη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἐκείνης ἢ ἕως τότε μόνον εἰς τὰς βιβλίους εἶχε θαυμάσαι. Μετὰ ταῦτα

(α) Κίμωνες. (β) Ἐξόδους τε.
 (γ) Πολύθυ. (δ) Τιμῶσιν.

ἠσχολήθη εἰς τὴν ἐρευναν τῶν χειρογράφων ἰδίως τῆς Βαρβαριανῆς βιβλιοθήκης, καὶ εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν ἄλλων οὐχ ἤττον σπουδαίων πονημάτων. Ἄλλ' ἐξασθενουμένης βαθυηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τῆς ὑγείας του ἕνεκα τῶν ἀτύχων αὐτοῦ κόπων, ἠναγκάσθη πολλὰκις νὰ διακόπῃ τὴν σειράν τῶν ἀσχολιῶν του, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐδυνήθη νὰ συνεργασθῆ μετὰ τοῦ περιώνου Καρδινάλιου Μαί (Maï) τοῦ τοσοῦτον ὠφελήσαντος τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, εἰς ἀνεύρεσιν ἀρχαίων χειρογράφων.

Πολλοὶ τῶν ἐπιδημούντων τότε ἐν Ῥώμῃ διακεκριμένων ἀνδρῶν ἐπεσκέπτοντο αὐτόν, ὃ δὲ περιώνυμος Νιεβούρος δὲν ἐπαυσεν ὑπερχειρῶς τὴν εὐφυῆ καὶ φιλολαθραῖαν του ἐν ὀνόματι δὲ τῆς σοφῆς Γερμανίας ἦν ἐπαζίως ἀντεπροσώπωνεν, ἐπρόσφερεν αὐτῷ ἐν Βορολίνα ἐκεῖνο ὅπερ ἡ ἰδία πατρίς του τῷ ἤρῃ, καθέδραν δηλονότι τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

Ζητῶν ἀνακούρισίν τινα εἰς τὴν πάσχουσαν ὑγείαν του, καὶ περιεθλὼν διαφόρους χώρας τῆς Ἰταλίας, ἔμεινε τέλος εἰς Νεάπολιν· ἀλλ' οὔτε τὸ εὐκραδὲς τοῦ κλίματος, οὔτε αἱ προσπάθειαι τῆς ἐπιστήμης ἠδυνήθησαν ν' ἀπαλλάξωσιν αὐτόν ἐξ ὑδρωπὸς περικυκλώσαντος βαθυηδὸν τὴν καρδίαν, καὶ τέλος ἀποτεμόντος τὸ νῆμα τοῦ βίου του κατὰ τὸ 1837 ἔτος.

Οὕτω μελετήσας τὸν ἠθικὸν καὶ φυσικὸν κόσμον Ἰακώβος ὁ Λεοπάρδης ἔζησε καὶ ἀπέθανε τιμώμενος οὐ μόνον ἐν Ἰταλίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Καὶ ἦν μὲν πολὺς διὰ τὴν θαυμασίαν ἀγχινομίαν καὶ τὰς ἀκρίματους αὐτοῦ σπουδὰς εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογοίαν, οὐχ ἤττον δὲ ἐμιμῆτο καὶ ἐπραγματοποιεῖ τὰ ἐνάρετα παραδείγματα τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ἦτο δὲ καὶ ταπεινόφρων καὶ ἄγνος τὰ ἤθη, μηδέποτε κηλιδωθεὶς ὑπὸ τῆς διαφθορᾶς τῶν κατ' ἡμᾶς χρόνων καὶ τοῦ ὑλικῆς πολιτισμοῦ.

Προέταξε δὲ καὶ πρόλογον εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον τοῦ Γεμιστοῦ Πλήθωνα· εἰς τὴν αὐτοκράτειραν Ἑλένην Παλαιολογίαν, περιέχοντα πλείστας σοφωτάτας σκέψεις περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ὠφελείας τῆς πηγαζούσης ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Νομίζοντες δὲ ὠφελίμων καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ, μεταφράσαντες ἐκ τοῦ Ἰταλικῆς, παραθέτομεν αὐτὸν κατωτέρω.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

(Α) Excerpta ex schedis criticis Jacobi Leopardi, comitis. Bonnae 1831.
 Ἐν τῷ προοίμῳ τοῦ σημειώματος τούτου ὁ K. De Sinner οὕτω ἀποφαινεῖ περὶ Λεοπάρδῃ
 «Jacobus Leopardius, cujus nomine inter poetas aequo ac pedestris orationis scriptores vix aliud mains, quam felicitia in romanis quoque et graecis literis studia collocaverit, non incognitum quidem erat apud exteros, sed ratio eorum atque amplitudo ignorabatur. Cuius ut ego potissimum lectoribus nostris existerem interpres, fecit primum honorificentissime, qua me dignatur vir illustris, amicitia

et scriptorum de rebus philologicis suorum communicatio omnium, deinde vero (quod erit quando lageant harum litterarum amantes!) inhibita ob valeudinis infirmitatem studiosorum haec via operosior. Puer admodum perspexerat quam manca sit et imperfecta apud Stalos suos antiquarum litterarum institutio: quare ex ipsis scriptoribus perpetua lectione hauriendum esse quicquid de antiquitate possit sciri. In hac igitur a duodecimo fere ad vigesimum sextum aetatis annum quam chartis suis mandaverit, quae fuerit mollius ad illustrandas graecarum praesertim litterarum partes obscuriores vel ad colligenda ex ingenti earum naufragio tabulata, paucis exponemus. Ad finem perducta opera, sua omnia manu accuratissime scripta, haec fero nobis credidit vir eximius:

Porphyrii vitam Plotini.
 Commentarii de Vita et scriptis Bhetorum quorundam qui secundo post Chr. saec. vel primo declinante vixerunt, ad calum adiectis et observati. illustratis vett. aliquot opusculis. (Roma 1815).

Saggio sopra gli errori popolari degli antichi — admodum lectionis et eruditionis opus: verum ampliusdine multam superatur alio, non plane sed pene absoluto.

Collezione fragmentorum quinquaginta Patrum quam in litteris ad me datis magna laude ornavit harum rerum arbiter insignis, clarissimus Thilo, professor Halensis. Ad medium fore perductus est Commentarius doctissimus in Julii Africani Castos.

Accedit ingens schedularum copia, quae Observationes continent in Scriptores plurimos. Ex his deprompsimus quaedam, quae nondum erant ab editoribus occupata: emendationum autem a Bentleio, Reiskio, aliis criticis viro optimo occupatarum ut numerus est permagnus, ita reliquis magnae est commendationi. Mentionem fieri oportet praesertim. — Platonis, Dionysii Halicarnasaei, Frontonis, Demetrii Phalerei, Theonis Sophistae, in quos scriptores plurima viri praestantissimi observata penes sunt; praeterea collectiones grammaticae plenissimae de structura ad usum vocum ἄλλος et ἄλλως, ἐξῆς, πλέον et aliorum comparativorum apud seniores, de praepositione παρά signif. Propter, de ἴδιος, ἰδίως, ἰδίως signif. singularis, mirabilis, et al. Etiam quae prius edita erant.

Discorso sopra Mosco (Milano 1816).
 Discorso sopra la Batracomia Machia (ibid) μεταφράσας ὑπὸ Berger de Xivrey καὶ Bothe ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῆς Ὀδυσσεύς αὐτοῦ.

Della fama avuta da Orazio presso gli antichi (ibid).

De Philonis Sud. Sermonibus tribus ineditis (in Effemeridi letterarie di Roma 1822).

De Ciceronis Libris de Repub. (ibid).

De Eusebii Chron. ex Armen. ed. (ibid. 1823).
 (Σημειώσεις ἐπὶ τοῦ Χρονικοῦ Κωνσταντίνου Εὐσεβίου, δημοσιεύθησιν ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου Μαί καὶ I. Jahnab. Ῥώμῃ 1823).

(B) Οἱ ὑπὸ τοῦ Λεοπάρδῃ μετὰ πλείστας ἐπιτυχίας μετεμχθέντες ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ποιητὰ καὶ λογογράφοι Ἑλληες, ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ κείμενῳ ἀναφερομένων εἰσίν.
 Ὁμήρου Ὀδυσσεύς Α'.
 Ἡσίοδου Τιτανομαχία ἐκ τῆς Θεογονίας.
 Μόσχου Εἰσόλλεια.
 Σικωνίδου, περὶ Γυναικῶν.
 Ἠσυχίου τοῦ Μιλήσιου, περὶ τῶν παιδείᾳ διαλυμένων σοφῶν.

Στράτωνος ἐκ Λαμφάκου ἀπόσπασμα ἀπόκρινον.

Τρίοιτοι ἐπιγράφαί μεταφρασθεῖσαι καὶ σχολιασθεῖσαι.

(Γ) Comes Jacobus Leopardius, recanatenensis picens, quem Italiae suae iam nunc conspicuum ornamentum esse, popularibus meis nuntio, in diesque eum ad maiorem claritatem perventurum esse, spondeo; ego vero qui candidissimum praecleari adolescentis ingenium, non secus quam egregiam doctrinam, valde diligam, omni ejus honore et incremento laetaber. Niebhurius, in praefatione ad Flavii Merobandis Carmina, ed. 2. p. 13)

Leopardius comes recanatenensis, vir in his litteris inter

Italos facile, princeps, et quae seqq. (Walz. in epistola critica ad Boissonadium).

(Δ) τῆς Θεολογίας καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἄλλης K. Thilo ἀφ' ἑρῶσεν εἰς τὸν Λεοπάρδῃ τὴν ἀξιολογοῦν αὐτοῦ ἔκδοσιν τῶν ἑαυτοῦ Συνεσίω.

Πρόλογος I. Λεοπάρδῃ εἰς τὸν εἰς τὴν αὐτοκράτειραν Ἑλένην Παλαιολογίαν ἐπιτάφιον λόγον τοῦ Γεμιστοῦ Πλήθωνος.

Ἡ φήμη παρεῖδε τὰ νῦν τὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Γεώργιον Γεμιστὸν Πλήθωνα (1), ἐπειδὴ ἡ εὐκλεία, ὡς πᾶσα ἀνθρώπινος ἀπολαυτὴ, δυνατὸν εἶπεῖν, ἐξαρτᾶται μᾶλλον ὑπὸ τοῦ πεπωμένου ἢ ἐκ τοῦ προσήκοντος δικαίουματος· οὐδεὶς ἐπομένως δύ-

(1) Γεμιστὸς (Γεώργιος) Πλήθων εἰς τῶν σοφῶν Ἑλλήνων τῶν μετακομισάντων τὰ φῶτα τῶν ἐπιστημῶν εἰς Ἰταλίαν. Ἐγενήθη ἐν Λακεδαίμονι κατ' ἄλλους δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 18' ἑκατονταετηρίδα. Παρουσεθεὶς μετὰ τοῦ Γαζῆ. Σχολαρίου, Ἀργυροπούλου καὶ ἄλλων εἰς τὴν Φλωρεντινὴν Σύνοδον κατὰ τὸ 1438 ἔτος, ἐθαυμάσθη διὰ τὴν εὐφράδειαν αὐτοῦ καὶ τὰς βαθεῖας γνώσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν διαιρέσεως. Ἐτιμήθη μὲν ὡς ὑπὸ τοῦ περικλειοῦς αἵου τῶν Μεδικῶν, καὶ πρὸ πάντων ὑπὸ Κοσμά Α' καὶ Λαυρεντίου· καθὼ δὲ ὁπαδὸς τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἦτον εἰς διηκενὴ καὶ πεισματώδη πάλην μετὰ Γεωργίου τοῦ Τραπεζούντιου, ὁπαδοῦ τῆς Ἀριστοτελικῆς. Καὶ ἡ μὲν Πλατωνικὴ αἵρεσις ἦτο παραδεξιμένη ἐν τῇ ἡγεμονικῇ αὐτῇ· τοῦτο ἕνεκα ταύτην ἠσπάζοντο ταχέως οἱ πλείστοι τῶν σοφῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἡ ὄρθριος δὲ ἀρετὴ χρωσαίετο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν Γεμιστὸν, τοῦ ὁπαδοῦ ἡ μερὶς ὑπερίσχυσε, διότι ἔτυχε ὁπαδῶν καὶ ἀκρατῶν, τῆς διδασκαλίας του οὐ μόνον νέων, ἀλλὰ πολλῶν ἀνδρῶν ἐπὶ πολιτικῇ καὶ σοφῇ διακεκριμένων. Καὶ ὅμως μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Ἀριστοτελισμὸς διεδέχθη τὸν Πλατωνισμὸν ἀπολέσαντα πᾶσαν τὴν ἰσχύν του.

Περροικισμένος μὲ νοῦν ὑψηλὸν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὸν ὁ Γεμιστὸς, συνέγραψε περὶ παντὸς εἶδους ἐπιστημῶν, Φιλοσοφίας, Γραμματικῆς, Μαθηματικῆς, Ἱστορίας, Ἀστρονομίας, Θεολογίας καὶ Γεωγραφίας μετὰ σπανίας ἱκανότητος.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του τὰ κυριώτερα εἰσίν·

α) Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην ἐν κεφαλῶν διαλήψεσι. (Τὸ πρωτότυπον χειρόγραφον διατηρεῖται εἰς τὴν ἐν Βενετία Μαρξικιανὴν Βιβλιοθήκην).

β) Περὶ τῶν Ἀριστοτέλους πρὸς Πλάτωνα διαφέρεται.

γ) Ζωροαστρείων τε καὶ Πλατωνικῶν δογμάτων συγκεφαλαίωσις.

Ἐν τῇ Λαυρεντιανῇ Βιβλιοθήκῃ διατηρεῖται χειρόγραφον τῆς 18' ἑκατονταετηρίδος ἐκ γάρτου εἰς 4ον ἐκ φυλλ. 123. ἐπιγραφόμενον « Πλήθωνος Ἔργα Διάφερα, » καὶ περιέχον·

α) Πλήθωνος κατὰ Ἀριστοτέλους.

β) Τοῦ αὐτοῦ περὶ Ἀρετῶν.

γ) Τοῦ αὐτοῦ περὶ Εἰμαρμένης.

δ) Ἀριστοτέλους περὶ Ἀρετῶν.

ε) Τοῦ αὐτοῦ ὅρος ἀρετῶν καὶ κακῶν ἀπὸ τῶν ἠθικῶν.

ς) Πλήθωνος τῆς ἑαυτοῦ βίβλου ἐπινομία.

ζ) Τοῦ αὐτοῦ κατὰ Σχολαρίου πρὸς τὸν ὑπὲρ Ἀριστοτέλους συγγραφέως.

ναται μετά θετικότητας να έλπιση την έπιτευσιν αϋτης λόγω σπανίων προτερημάτων, οϋτε οτι θέλει άποκατασταθι διαρκής άφοϋ άπαξ την άπολαύτη.

Ο Γεμιστός αναντιρρήτως ύπέρξεν ό έξοχώτερος και εύφύστερος τών επί σοφία διαπρεφάντων άνδρών τής έποχής του, δηλονότι τής ΙΕ' έκατονταετηρίδος. Ηικμασε δέ τιμηθείς ύπό τής ιδίας πατρίδος. Έπιζήτας δέ εις την πτώσιν αϋτης και την του έλληνικού ονόματος (ή, ως έλεγεν αϋτός συνήθως, του ρωμαϊκού), έλαβε φιλόφρονα ύποδοχήν εν Ιταλία όπου διέτριψεν ικανόν χρόνον, και άπέθανε (1), κτησάμενος ύπέλαμπρον φήμην κατά τε την νεαν αϋτου πατρίδα και τās έπιλοιπούς Εϋρωπαϊκās χώρας, εις ας τότε ή τών γραμμάτων μελέτη έξεστεινέτο. Παραλείπων τās άφορώσας αϋτόν λεπτομερείας ως εύριστικόμενας εις πλείστας συγγραφάς, αναφέρω μόνον οτι έρευνήσας τās θρησκευτικά τής έποχής του και άποδοκιμάσας τόν μωαμεθανισμόν, κατ' έκεινούς του; χρόνους εις τās ώραιότερας χώρας τής Εϋρώπης διαδοθέντα, και βαδίζοντα τροπαιοφόρος εις την κατοχήν τής πρώτης βαθμίδος, δέν ήρκεσθη οϋτε εκ του χριστιανισμού. Μίαν έκατονταετηρίδα πρό τής Μεταρρύθμισεως, ώθούμενος οϋχι ύπό έμπαθούς πνεύματος όργής ως ό Αουθόρος, άλλ' ύπό ιδίων φιλοσοφικών σκέψεων και πολιτικών όμιλιών, διεχάραξεν, έπεχείρησε, και μέχρι τινός άπεπειράθη, έτι δέ ήλπισε, και ολίγα έτη πρό τής τελευτης του προεμάντευσε, την εισαγωγήν νέων μεταβολών θρησκευτικών και ιεροτελεστιών μάλλον έφαρμοζομένων, κατά τδ δοκοϋν αϋτω, εις την έποχήν και τās ανάγκας τών λαών (2).

Εξεπόνησε πλείστα ιστορικά, φιλοσοφικά (πρακτικης και θεωρητικης φιλοσοφίας) και έτερα παντοδαπά συγγράμματα μετά πλείστων σπουδαίων δοξασιών, μετά νευρώδους και σοβαράς φράσεως, γλαφυρότητας, εύκρινείας και καθρότητας γλώσσης, ώστε ό αναγινώσκων ήθελεν ειπέι οτι εις τόν Γεμιστόν δέν άπολείπεται άλλο τι οπως εξισωθι προς τούς δοκίμους Έλληνας συγγραφείς, έννοώ του; αρχαίους, ειμή τδ σύγχρονον.

Τοιαύτη ήν και ή γνώμη τών συγχρόνων όμογενών του σοφών.

Σημειωτέον δέ οτι ή Έλληνική φιλολογία, οϋ μό-

η) Τοϋ αϋτου προς τδ ύπερ Λατίων του Νικαίας βιβλίον, και του Νικαίας άπολογία, και του αϋτου Πλήθωνος επί τω τέλει αντίρρησης.

θ) Τοϋ αϋτου προς τόν Βασιλέα Έμμανουήλον περι τών Πελοποννησιακών πραγμάτων.

ι) Τοϋ αϋτου συμβουλευτικός προς τόν δεσπότη Θεόδωρον περι τής Πελοποννήσου. (Οι δύο συμβουλευτικοί λόγοι εξεδόθησαν μετά Λατινικών μεταρράσεων εις Αντιέρπην (1673) μετά τών Στοβαίου έκλογών).

ια) Τοϋ αϋτου επιτάφιος εις την Δεσποίνην Έλένην (λαβούσαν μετέπειτα τδ μοναχικόν όνομα Υπομο ο ν ή) Σ. Μ.

(1) Κατά τόν Schoell (Hist. de la Litt. grecque) άπεβίωσαν εν Κωνσταντινουπόλει. Σ. Μ.

(2) Αίνιτταται ένταϋθα τδ ύπό Γεμιστου έκπονηθέν σύγγραμμα εις τρία βιβλία—Περί νομοθεσίας ή περι Νόμων—έκδοτόν επί τής βάσει τών άρχών του Ζωροάστρου και Πλάτωνος νέοι σύστημα θεολογικών και ήθικών, μετά σχεδιά-

νον κατά την άξίαν τών πρωτοτύπων συγγραμμάτων, άλλά και κατά την έπιτυχίαν εις τās μιμήσεις έράνη επί μακρόν χρόνου διάστημα πάσης άλλης άνωτέρα. Τοϋτο παρατηρούμεν ήδη εις τούς αρχαιότερους συγγραφείς τούς μάλλον προσπελάζοντας, τούς μιμηθέντας δηλονότι, Διονύσιον τόν Δλικαρναστέα, Διόδωρον, Φίλωνα κλπ., και κατὰ την έποχήν τών Αντωνίων, τόν Άρρίανόν ιδίως και τόν Λουκιανόν, μιμητάς πάντας ως προς την καθρότητα τής γλώσσης και τδ λεκτικόν, φανέντας δέ μετά ταϋτα άξιους μιμήσεως. Τοϋτο άκόμη παρατηρούμεν και εις τόν περι ύψους λαλοϋντα συγγραφέα και εις άλλους οϋκ ολίγους, παραλείποντες τούς άπολεθέντας. Καθότι, ως προεβρέθη, ή Έλληνική φιλολογία οϋ μόνον κατά την έπιτυχίαν τών μιμήσεων, άλλά και κατά τόν αριθμόν άκόμη αϋτών, έννοϋμεν δέ τās άξιολογώτερας και δοκιμώτερας, προϊσταται τών άλλων.

Τέλος και κατ' αϋτήν την έσχάτην παραμήν ή φιλολογία έτυχεν εν τω Γεμιστω τοιούτου συγγραφείας, χρωμένου την γλώσσαν και τδ λεκτικόν τών δοκιμωτέρων αρχαίων συγγραφέων, και προσεγγίσαντος τοσοϋτον ώστε ένιοτε, κατά τδ έμοι δοκοϋν, ύπερέβη οιονδήποτε εκ τών προμνησθέντων εν γενεί. Βεβαίως οϋδεις τών Λατίνων ή Ιταλών έφθασεν εις τοιαύτην όμοιότητα μετά τών αρχαίων συγγραφέων τής γλώσσης αϋτου, εις όσην ό Γεμιστός μετά τών κορυφαίων τής πατρίου φιλολογίας.

Φαινόμενον άληθώς άξιοθαύμαστον παριστᾶ ήμιν τδ Έλληνικόν έθνος εν διαστήματι εικοσιτεσσάρων ως έγγιστα έκατονταετηρίδων, άνευ οϋδεμιάς διακοπής, ύπάρξαν τδ πρώτον κατά τόν πολιτισμόν και τās γράμματα, οϋδενός άλλου έθνους εν τή οικουμένη εξισουμένου μετ' αϋτου, οϋτε δυνηέντος να τδ ύπερβη. Και κατακτών μόν, διέχυσε πολιτισμόν και φῶτα εν Άσία και Άφρική, κατακτώμενον δέ μετοχέτευεν αϋτά τοις λοιποίς έθνεσιν εν Εϋρώπη. Δέκα και τρεις ολοκλήρους έκατονταετηρίδας τās διετήρησεν ως επί τδ πολϋ εις άκμαίαν και άδιάφθορον κατάστασιν, κατά δέ τās έπιλοιπούς ένδεκα, μόνον αϋτό τās διέσωσε μεταξύ του τότε θαρδάρου κόσμου, ή επιλήταμος πάσης υγιούς διδασκαλίας.

Πρωτοφανής και καταπληκτική τοις Εϋρωπαϊοις έθνεσιν ύπήρξε και τούς χρόνους τών σταυροφοριών ή θεα έθλους άκμάζοντος κατά τόν πολιτισμόν και

σματος του τής Σπαρτης πολιτεύματος εν μέρει μετερρύθμισμένου και τινων δικαιοδικών κανόνων. Το κεινοφανές τοϋτο σύγγραμμα έπροκάλεσε σφοδράν διαμάχην του Γεμιστου μετά του Γ. Σχολαριου και Γ. Τραπεζουντιου, κληρονομήτων αϋτών ως άποστάτην και άνορθωτήν τής πολιτείας. Όθεν και μετά ταϋτα ύπό του ίδιου Σχολαριου πατριάρχου εν Κωνσταντινουπόλει, κατεδικάσθη τδ σύγγραμμα εις τδ πϋρ, λείψανα δέ αϋτου διεσώθησαν περιεσπῶντα μέχρις ήμῶν.

Ιδὲ περι τούτου τās κρίσεις του Boivin, Academie des Belles-Lettres. J. II. p. 716.

Και ό ήμέτερος Ζαμπέλιος (Δημ. Άσμ. σελ. 535-538) έφάπτεται του ζητήματος τούτου, τής επιρροίας δηλονότι των εισαχθεισών νέων ιδεών υπό τών προσφύγων Έλλήνων, εις τās τών Διαμαρτυρουμένων αιρέσεις, προς καθάρεισιν του Παπισμου. Σ. Μ.

τᾶ φῶτα, κατοικοϋντος πολυθρόνους μεγαλοπόλεις, έγκεκαλλωπισμένας με λαμπρούς ναούς, μεγαλοπρεπείς πλατείας, οίκοδομήματα και άριστουργήματα καλλιτεχνικά, αϋτών δέ άπ' εναντίας όντων λαών άπαιδευτών, έστερημένων φῶτων, κατοικούντων πύργους, επαύλεις, και έξοχάς, διαγόντων βιον άγριον και κτηνώδη. Επί τέλους πλησιάζον να ύποκύψη εις βαρβαρικόν ζυγόν, παρεμύφρον με φλόγα ήτις άποσθεννυμένη αναδίδει μεγαλήτερον φῶς, τδ έθνος αϋτό παρήγαγε νόας ύψηλούς επαζίους εϋδαιμονεστέρων χρόνων, άλλά και πετόν, άνεδείχθη πάλιν διδάσκαλος και χορηγός του πολιτισμου και τών γραμμάτων εν τή Εϋρώπη, και κατά συνέπειαν εν όλω τω κόσμῳ (1).

Αναγινώσκων τόν επιτάφιον του όποιου την με-

(1) Τινες τών Μεσαιωνολόγων τής Εσπερίας Εϋρώπης προκατειλημμένοι ύπό πατροπαραδότων προλήψεων παρενόησαν δυστυχώς την ιστορίαν ήμῶν δυσχερίζονται εδ ότι ή Βυζαντινή κοινωνία οϋδέν άξιον λόγου καταρθώσκει εν διαστήματι δεκατεσσάρων έκατονταετηρίδων άσ, ολουμένη μάλλον εις θρησκευτικάς έριδας. Άλλ' ήμεις νομιζομεν οτι αϋτά τᾶ ιστορικά γεγονότα στρατιούονται ύπερ ήμῶν εν κτηρείσῃ τήν άλήθειαν. Εξ αϋτης τής άδελκάτου ιστορίας κενθόνομεν οτι ή Βυζαντι ή κοινωνία

α) Συντέλεσε τās μέγιστα εις την διάδοσιν του χριστιανισμού μεταξύ πλείστων βαρδάρων λαών, πρό πάντων τών Σκυθών, Βουλγάρων, Ρώσων και άλλων σλαυικών φυλών.

β) Οι πρώτοι καρποί τών θείων δογματων του Εϋχρηγίλου έφάνησαν εν Έλλάδι, καθότι πρώτως οι Βυζαντινοί ήθηθήσαν την άνάγκην τής καταργήσεως τής δουλείας, και κατὰ την Σ' έκατονταετηρίδα Μ. Χ. επί Αναστασιου του Δικίου, ό λαός ήγήθη ζητών την καταργησιν του Κοπ δ ε ρ μ ο υ, και έπέτυχεν αϋτήν δά ψηφίσματος αυτοκρατορικού λέγοντος: "Ηιαν έστιν εϋχη τούς εν ζυγῳ δουλεία ελευθεροϋν. Πῶς οϋν άνεξέμαθα τούς εν ελευθερία οϋτας φρασθαι εις δουλικήν τύχην; καταργούμεν τινον την Κοπ δερμιν, μήτε δέ αϋτό τδ όνομα μήτε τδ πρᾶγμα γίνεσθαι." (Ιδὲ Αντιοχην—και Ζαμπελ. Δημ. Άσμ. Κεφ. ΝΑ' και ΝΒ.)

γ) Καθώς ή αρχαία Έλλάς δά του Αειωνίδου, Μιλτιάδου και Θεμιστοκλέους εν Θερμοπύλαις, εν Μαραθῶνι και εν Σαλαμίνι καταστρέψατα τούς Πέρσας άνεγειρεται την εισβολήν τών βαρδάρων εις την Εϋρώπην. οϋτω διά τών Βυζαντινῶν άπεκρούθησαν κατὰ τόν Μεσαίωνα αι εισβολαι τών Περσῶν, Αράβων, Σαρακηνών και άλλων βαρδάρων φυλών. Ο Ιουστινιανός (517. Μ. Χ.) δά τών στρατηγών Βελισσάρου και Ναρση κατατρόπωσε πλείστα βαρδάρα γερμανικῆς ήθη εις Άφρικήν και Ιταλίαν, και τούς Οϋνους εις την Ευρώπην.

δ) Ηοσάκις (610) περιβήτος διά τᾶ κατορθώματά του κατά τών Περσῶν, οτινας την Γ' έκατονταετηρίδα Μ. Χ. είχαν εν νέου άποκατασταθι ίσχυροί, και είχαν λεηλατήσει πολλὰς επροχίους Έλληνικάς, κατατρόπωσε αϋτούς.

Εξών ό Ισχυρός απέρουσε τούς Αραβας και Σαρακηνούς διά τής άδρείας και έπιτειθείότητός του, κατακάυσας πολλά αϋτών πόλια διά του Υγρου ή Ελληνικού Πυρρός (Fusco Geoco), έπινοήθέντος τότε ύπό του Έλληνος Καλλιμάχου.

Ευρώπης ό Γεμιστός μέγας στρατηγός έπειτα αυτοκράτωρ (97), κατατρόπωσε τούς Βουλγάρους και τούς καθυπέταξεν.

ε) Η Βυζαντινή κοινωνία υπήρξεν ό σπουδός και τδ τέρας τής γενομένης νομοθετικής Ιουστινιανείου μετερρύθμισεως. Η διέσωσε τής νομοθεσίας ταϋτης ήτις μέχρι τής σήμερας δέπει όλα σχεδόν τᾶ Εϋρωπαϊκά έθνη, χωριστά-στα εν μέρει εις τούς Βυζαντινούς Νομοδοτακτάλους, καθότι

τάφρασιν έπεχείρησα, μετά δυσκολίας έπίστευον, αν και προσεγίνωσα τᾶ περι τούτου, οτι άνήκεν εις την ΙΕ' έκατονταετηρίδα. Θα ύπελαμβάνετο μάλλον οτι έγράφη κατὰ την έποχήν του Πλάτωνος και του Ξενοφῶντος, αν δέν άπηντῶντο γλωσσικά τινα παροράματα, σπανιώτατα και έλαχίστης άξίας, οϋχι εξ άπροσεξίας παρεστρεήταντα άλλ' εξ άμνημοσύνης και έσραλμένης ιδέας οτι και οι δοκίμοι συγγραφείς έχρῶντο τοιαύτης φράσεως. Τοϋτο δέ δέν ήθελε λάβει χώραν αν ορθώτερον παρατηρούντο και έννοϋντο. Τοιούτου είδους παροράματα πλείστα και οϋ μικρά άπαντῶνται εις τόν Πλούταρχον, Λουκιανόν και άλλους συγχρόνους συγγραφείς, και τινας ήττον αρχαίους, ει και έξόχους, οτινες συνεχέστερον ύποπίπτουσιν εις ταϋτα.

Ο επιτάφιος περι άθανασίας ψυχής κυρίως πραγματευόμενος, πλέκει έγκώμια εις την άποθανούσαν Αϋτοκράτειραν Έλένην ή Ειρήην θυγατέρα Κωνσταντίνου Δραγάτη Λουκός τής Μακεδονίας, και σύζυγον Μανουήλ Παλαιολόγου Αϋτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως, λαβούσαν δέ επί τών έσχάτων του βίου τδ μοναχικόν σήμα ύπό τδ όνομα Υπομονή.

Λέων ό Αλλάτιος και άλλοι εκ τών σοφῶν μνειάν ποιούσι του λόγου, διατηρουμένου εν χειρογράφοις εις πλείστας τής Εϋρώπης βιβλιοθήκας. Πρό τινων δέ έτών εξεδόθη τδ πρώτον εν Ένετία ύπό δύο επί παιδεία διακεκριμένων Έλλήνων τών Κυρίων Α. Μουστοζόδου και Σχι ά' οϋτε μετηνέβη εις οτι εις οϋδεμίαν τών νεωτέρων γλωσσών, καθ' έσον τουλάχιστον γνωρίζω. Τᾶν μετέφρασα δέ εις την Ιταλικήν φωνήν, τοϋτο μόν θελχθείς ύπό τών καλλονών, τοϋτο δέ ώθούμενος ύπό τής έπιθυμίας του ανεγειραι την μνήμην του μεγαλοφρονος έκεινου άνδρος, και χορηγησαι τᾶς σημερινούς Ιταλοίς άριστον δείγμα γλαφυρότητας υφους.

Δέν είναι ίσως εκτός του προκειμένου να αναφέρωμεν ένταϋθα εν ολίγοις τινά εξ ὄσων έγραψε κατὰ

τινές υίμοι έγράφησαν εξ αρχής (Έλληνική ή μετεφοσθησαν εκ του Λατινικού. Οι δέ παρᾶ Βασίλειου του Μακεδόνος έδουθεντες έγγρασαν εις μόνην την Έλληνικήν γλώσσαν.

ε) Η Καλλιτεχνία, ή και εκπεσούσα του άργίου αϋτης κλέους, εξηλείτε ομως εις οτι έπιτυχώς εν Έλλάδι. Οι δέ Βυζαντινοί μεταβλήοντες εις Ιταλίαν και άλλαχού διέδωσαν την Ζωγραφικήν πρό πάντων και τας λοιπας εκαστικάς τέχνας εις την άπολλέτερον έτι Εϋρώπην. Η Βυζαντινή Αρχειοκετον ή υπήρξεν άείποτε εν χρῆσει εις πάσας τās Ιταλίας πόλεις μέχρι τής άνανενησεως τής τέχνης.

ς) Πάντα τᾶ δασωθέντα συγγράμματα τής αρχαιότητος χροιστοϋνται εις την άκνον και άλάττον μέρμαν τών Βυζαντινῶν σοφῶν, οτινας μελετώντες και σχολιάζοντες και άντιγράφοντες μετέδωκαν εις ήμᾶς περιττώσαντες εκ του τρομεροϋ κλύδωνος τᾶ ιερά ταϋτα λείψανα πάσης άθρωπίνης σοφίας.

ς) Παραλείποντες την ύπό του Αθεμίου του Τραλλιανου κατὰ την Η' έκατονταετηρίδα Μ. Χ. έπινοήθεισαν αν και άμυδρῶς έφαρμογήν του Ατμου, και την Ηλιοτυπίαν, έφεύρεσιν αρχαίαν ήν ό Δαγέρος έτελειοποίησε, την έφεύρεσιν τής πυρροκίας και πολλῶν άλλων, αναφέρομεν μόνον οτι οι Βυζαντινοί πρώτοι εισήγαγον εν τής Σινικής τούς μετοδοκώλητας εις την Εϋρώπην, και έκτοτε ήχοισε να παρᾶγεται τδ πολϋτιμον νῆμα τής μετᾶξης. Σ. Μ.

των μεταφράσεων εν γενει, δια της συνήθους αὐτοῦ λαμπρότητος κατὰ τὴν φράσιν καὶ τὰς δοξασίας ὁ ἡμέτερος Ἰορδάνης ἐν τῇ πρὸς τὸν Μόντην ἐπιστολῇ, ἀρτίως δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν Φλωρεντινὴν Ἀνθολογίαν. α Καθὼς, λέγει, τὸ μεταφράζειν εἰς μὲν τὸν νεανίαν ἀποβαίνει ὠφέλιμον, εἰς δὲ τὸν πρεσβύτην ἀλυσιτελές, οὕτω καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἐν τῇ νεανικῇ αὐτῶν ἡλικίᾳ ἀποβαίνει λυσιτελέστατον, ὡς δανειζόμενα καὶ γνώσεις καὶ τὴν τέχνην τοῦ γράφειν παρὰ τῶν ἔθνων ἐκείνων ἄτινα προηγῆσαν ἐν τῇ σοφίᾳ. Ἄλλ' ὅταν ἔθνος ὄριμον ἦν καὶ τελειοδιδάκτον ἐναπεταμίευσεν ἐν τῇ ἰδίᾳ φιλολογίᾳ πᾶν ὅ,τι ἐνόμισεν ἐπαρκές καὶ ὠφέλιμον ἐκ τῶν ἄλλοτριῶν, ὀφείλει ὡς ἄλλος γεγυμνασμένος ζωγράφος νὰ προσπαθῇ ὅπως ἐργάζεται ἐξ ἰδίας του φαντασίας, οὐχὶ δὲ νὰ ἀντιγράψῃ τὰ τῶν ἄλλων. Αἱ μᾶλλον γνωσταὶ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἢ τοῦ Λατινικοῦ μεταφράσεις τῶν παρελθόντων καὶ τῶν παρόντων χρόνων, σχεδὸν ἅπασιν οὐδενὸς ἠξιώθησαν ἐπαίνου, καθὸ ἀλυσιτελεῖς.

« Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὕλη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων δὲν εἶναι πλέον ὡς ἄλλοτε ἀπρόσιτος, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εὐπρόσιτος καὶ διακεχυμένη τοῖς πᾶσι, τούτου ἕνεκα ὀφείλουσιν οἱ μεταφρασταί, ὅπως ἀπολαύσῃ προσήκοντος ἐπαίνου, νὰ ἐπαναγάγῃ τὰς ἐξόχους καλλενὰς τοῦ λεκτικοῦ, τὰς θαυμαζόμενας εἰς τὰ πρωτότυπα, ὅπερ ἔγινε μόλις ἐν μέρει ὑπὸ ὀλιγίστων. Ἐἶναι δὲ δυσχερὲς τοῖς πλείστοις, καθότι ἀπαιτεῖται ἀγγίξοινα καὶ σπανία τεχνικὴ ἐπιτηδειότης. Παρκαλεῖ δὲ ὥστε ἡ κρίσις του αὐτῆ λῖαν αὐστηρὰ οὖσα, νὰ μὴ ἀποθῇ παραίτιος δυσανασχετήσεως εἰς τινας, ἐπειδὴ οὐ μόνον αὐτοὶ ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξέθεσαν. Καὶ ἐπὶ τέλους προσθέτει:

« Ὅτι συνεχῶς ἐμφανίζονται νέοι μεταφρασταὶ συγγραμμάτων πολλάκις ἢ ἢ μεταπεφρασμένων, ἐλπίζοντες βεβαίως νὰ φανῶσιν ἀνώτεροι τῶν προηγηθέντων καὶ ἐπομένως δεικνύουσι τὴν πεποιθήσιν αὐτῶν ὅτι μέχρι τοῦδε ὀλίγον προσήγγισαν τὴν ἐπιδικωμένην ἐντέλειαν ».

Εἰς τὰς δοξασίας ταύτας τοῦ μνηθέντος συγγραφέως διαφωτῶ, καὶ πεπεισμένος ὅτι ἄνδρες μεγάλων καὶ μεγαλόψυχοι δὲν θεωροῦνται προσβέβλημένοι ἂν τις δὲν συνάδῃ μετ' αὐτῶν, ὑποβάλλω τοὺς λόγους τῆς διαφωνίας μου.

Τὸ ἐκ τῶν σκέψεων τοῦ Ἰορδάνου ἐξαγόμενον συμπέρασμα εἶναι, ὡς μοὶ φαίνεται, ὅτι αἱ εἴτε χειρίστης εἴτε μετρίως ἀξίως μεταφράσεις τῶν κλασικῶν ἀποβαίνουσιν ἄδοξοι εἰς τοὺς γράφοντας καὶ ἀλυσιτελεῖς εἰς τοὺς ἀναγνώστας, δυσχερὲς δὲ ἡ ἐπιτυχία ἀρίστων καὶ ἐντελῶν μεταφράσεων. Ἄριστον ἀληθές καὶ ἀλάνθαστον τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἐφαρμοζόμενον ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ συγγράμματα ποιήσεως, ῥητορικῆς καὶ οἰουδῆποτε ἄλλου εἶδους. Ἄλλ' ἕνεκα τούτου δυνάμεθα ἄρα ἱγενικῶς νὰ εἰπώμεν ὅτι τὰ συγγράμματα ποιήσεως, ῥητορικῆς καὶ παντὸς ἄλλου εἶδους εἰσὶ μὲν ἄδοξα τοῖς συγγραφεῦσι, καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ μάταια; Τὸ ἀριστον καὶ τέλειον εἶναι σπανίας καὶ δυσκόλου ἐπιτυχίας

ἐπι οἰαζήποτε ἐπιχειρήσεως· διὰ τοῦτο ὅμως δὲν κατακρίνονται τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐπιχειρήσεως οὔτε ὁ βαθμὸς τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐκείνοι τῶν συγγραφέων οἵτινες ἐπιτυγχάνουσι τὸ ἀριστον καὶ ἐντελές εἰς τινὰ τούτων, ἐκτιμῶνται καὶ ἀπολαμβάνουσι μᾶλλον ἢ ἥττον ἔπαινον, καθ' ὅσον εἰς τὸ τοιοῦτον εἶδος ἡ ἀρίστη καὶ ἐντελής ἐπιτυχία εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον σπανιωτέρα καὶ δυσχερέστερα. Βεβαίως οἱ ἐπιχειροῦντες (καὶ ἐπ' ἀληθείας οἱ τοιοῦτοι οὐκ εἰσὶν εὐάριθμοι) μεταφραστὰς ἐπὶ σκοπῷ νὰ περιέλθωσι διὰ συντόμου καὶ ἀνέτου ὁδοῦ εἰς βαθμὸν ἀθανασίας, ὑποπίπτουσιν εἰς μέγα λάθος. Δυσχερέστερον ἔργον εἶναι ἐνίοτε ἢ μετὰ τελείας ἐπιτυχίας μεταφράσις τῶν ἀξιολόγων συγγραμμάτων ἢ ἡ σύνταξις νέου. Μηδεὶς ἐχέτω τὴν ἐλπίδα ὅτι μέλλει ν' ἀποκαταστήσῃ ἀθάνατον τὸ ὄνομά του διὰ μεταφράσεων μὴ προσεγγιζουσῶν τὴν τελειότητα. Ὅσοι δὲ τὰς ιδέας μόνον τῶν Ἑλλήνων ἢ Λατίνων συγγραφέων ἐκθέτουσιν ἄνευ τῶν χαρίτων καὶ τῆς τελειότητος τοῦ λεκτικοῦ αὐτῶν, τούτους οὔτε κἂν δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν μεταφραστὰς. Ταῦτα θεωροῦντες ὠφέλιμα παραγγέλματα πρέπει συνεχῶς νὰ ἐπαναλέγωμεν ὅπως μὴ φαντασθῶσιν ἄλλοι (ὡς ἔθος ἐπικρατοῦν κατὰ τὸν παρὶντα αἰῶνα), ὅτι δυνατὸν διὰ ἰκανότητος διανοητικῆς ἴσως κατωτέρας τῆς κοινῆς ἀξίας, δι' οὐδεμιᾶς ἢ ἐλαχίστης τέχνης καὶ πόνου, ν' ἀπολαύσῃ τὴν αὐτὴν δόξαν ἢ πολλὰκις διὰ μεγίστης τέχνης καὶ ἀτρυτῶν πόνων δὲν ἀπολαμβάνουσι οὔτε αὐτοὶ οἱ ἐξοχοὶ νόες. Διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους δὲν εἶναι ἄρα ὀρθόν νὰ κατατακρίνωμεν τὴν διάφορον ἀξίαν τῶν μεταφράσεων, ἀλλὰ μάλιστα νὰ ἐπαινώμεν προσήκοντως καὶ νὰ θεωρῶμεν ἀξίας μεγαλητέρας τιμῆς καὶ ζήμης.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ πηγάζοντα ὠφελήματα δὲν εἶμαι τῆς ιδέας ὅτι ἐξαιρουμένου τοῦ λεκτικοῦ, αἱ μεταφράσεις ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ἀντικειμένον εἰσὶ πάντῃ ἀλυσιτελεῖς. Ποία ὕλη γνωστότερα τῆς ἐξιστορητικῆς τῶν γεγονότων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης; Ἄλλὰ μὴ διὰ τοῦτο πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ παύσῃ ἡ ἀνάγνωσις Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν; Τίς δύναται ἀντειπεῖν ὅτι πρῶτον μὲν ἀσυγχρίτως μεγαλητέρα τέρψις, ἐπομένως καρπὸς ἀκριετέρας, ζωηροτέρας καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀνευθεοῦς γνώσεως τῶν συμβάντων καὶ τῶν ἀνθρώπων περιποιεῖται ἀείποτε εἰς τὸν μελετῶντα τὰ ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἐκπονήθηκα συγγράμματα, ἢ τὰ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀντικειμένων ἐπεξεργασθέντα ἢ ἐπεξεργασθησόμενα;

Οὕτω οὐδεὶς δύναται νὰ μορφώσῃ ἰδέαν ζωηρὰν ἢ καὶ κἂν σαφῆ τῆς εὐφραδειᾶς τοῦ Κικερωνος καὶ Δημοσθένους καὶ παντὸς ἄλλου διὰ τῆς ἀκροάσεως ἢ ἀναγνώσεως περιγραφῶν ἄλλοτριῶν, ἂν δὲν ἀναγνώσῃ τοὺς λόγους αὐτῶν τῶν ἰδίων, μάλιστα δὲ τὰς ἐπιστολάς τοῦ πρώτου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐφαρμόζεται ἐπὶ μυρίων ἄλλων περιπτώσεων, καὶ ἐπ' ἀληθείας μυριάδες τοιούτων εἰσὶ καθ' ὡς

ἢ ἐπιζητούμενη ἀκριβῆς γνώσις δὲν ἐπιτυγχάνεται εἰμὴ ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀρχαίων συγγραφέων ἀείποτε δὲ ἡ ἐπιτυχία ἀποβαίνει ἐπὶ τὸ θερπνότερον καὶ πληρέστερον, ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν μᾶλλον ἢ ἐξ ἄλλοτριῶν ἑτερογενῶν προκίπτουσα. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπὲρ ὀλιγίστων ἐν Ἰταλίᾳ ἐνοεῖται καὶ μετὰ ταχύτητος ἀναγινώσεται ἢ τε Ἑλληνικῆ καὶ Λατινικῆ φωνῆ, ὑπὸ ἐκείνων μάλιστα οἵτινες ἢ δι' ἰδίαν τέρψιν ἢ δι' οἰουδῆποτε ἄλλον σκοπὸν καταγίνονται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν βιβλίων, διὰ ποῖον λόγον θέλομεν ἡμεῖς ἀρνηθῆ ὅτι δὲν ὠφελεῖ αὐτοῖς, καὶ διὰ τὴν γνώσιν ἀκόμη τῶν ἐμπεριλαμβανομένων, ἢ προμήθεια ἀξιολόγων μεταφράσεων ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Λατινικοῦ ἐνῷ ἡ Γερμανία ὅσον ὀλιγωτέραν ἔχει ἀνάγκην, τοσοῦτον ὑπερβάλλοντα ἔχει ἀριθμὸν μεταφράσεων αἵτινες κατὰ τὴν ἐρμόζουσαν αὐτῶν ἀξίαν ἐκτιμῶνται τὰ μέγιστα; Ἡ δὲ θέσις τῆς Ἰταλίας κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν εἶναι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτων κοινὴ μετὰ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ μετ' ὅλου τοῦ κόσμου, ἐξαιρουμένης μόνον τῆς Γερμανίας, τῆς Ὀλλανδίας, κατὰ τινὰ δὲ ἀναλογίαν τῆς Σουηκίας καὶ τῆς Δανιμαρκίας.

Ἄλλὰ ἂν οὕτω εἶχον τὰ πράγματα ὥστε ἀπὸ τοῦ καλῶς ἀνατεθραμμένου καὶ πεπαιδευμένου μέχρι τοῦ γυναικείου φύλου πάντες ἀνεγίνωσκον Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ (πρᾶγμα τοσοῦτον ἀπίθανον ὥστε νὰ τὸ φαντασθῶμεν μόνον καταντᾷ γελοῖον), καὶ τότε πάλιν αἱ ἐντελεῖς μεταφράσεις ἤθελον ἀποκτήσῃ τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἢ ἔχουσι τὰ κομψότερα ἀγάλματα καὶ αἱ χαριέστεραι ζωγραφίαι εἰς οὐδὲν χρήσιμα. Λέγω δὲ εἰς οὐδὲν χρήσιμα ὅπως μεταχειρισθῶ τὴν συνήθη φράσιν τῶν ἡμετέρων φιλοσόφων. Ἐξ ἐναντίας εἰσὶ χρήσιμα πρὸς τέρψιν τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα πάποτε δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐνοήσω διὰ ποῖον λόγον δὲν εἶναι ἐπωφελές ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος καθ' ὅλον τὸν βίον του ἐπιδιώκει καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπιδιώκῃ ἄλλο εἰμὴ τὸ θερπνόν, τὸ ποῖον ὅμως οὐχὶ τοσοῦτον εὐχερῶς ἐπιτυγχάνει πάντοτε.

Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ ἀναγινώσκω μὲ ἴσην προθυμίαν τὴν Ῥητορικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ εἰς τὴν Ἰταλικὴν τοῦ Α. Κάρου μεταφράσιν, οὔτε νομίζω ματαιοπονίαν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς μιᾶς τὸ νὰ ἀναγνώσκω καὶ τὴν ἄλλην. Ἄλλ' οὔτε ἡ μεταφράσις αὕτη τοῦ Κάρου εἶναι ἄνευ ἐλλειμμάτων· ὑπέπεσεν ὅμως εἰς μόνον τὰ ἀναπόφευκτα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθ' ἣν ἀτελής ἦτον ἡ γνώσις τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ ὅτε τὸ κείμενον τῶν ἀρχαίων συγγραφέων δὲν ἦτον ἐπιδιωρθωμένον ὡς σήμερον.

Ἡ παρούσα δὲ κατάστασις ἡμῶν δὲν προμηνύει ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου θέλομεν δυνηθῆ νὰ φθάσωμεν εἰς βαθμὸν ὥστε αἱ μεταφράσεις νὰ φέρωσι τὴν αὐτὴν ἀξίαν τῆς προεκτεθείσης. Δοξάζω μάλιστα ὅτι τὰ ἀρχαῖα παντοδαπὰ συγγράμματα Ῥωμαίων ἢ Ἑλλήνων ἐπ' οἰουδῆποτε ἀντικειμένου περιστρεφόμενα, ἰδίως δὲ φιλοσοφικά, ἠθικά καὶ τὰ παραπλήσια ἄτινα κατὰ τὴν κρίσιν τῶν νεωτέρων θεωροῦνται ὡς οὐδεμιᾶν ἀξίαν φέροντα, ἂν δι' ἐντελῶν

μεταφράσεων καλίσταντο μᾶλλον πρόχειρα καὶ διεδίδοντο εἰς τὰς κατωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις πλέον ἢ σήμερον ἢ καὶ ἄλλοτε, ἤθελον ἐπενεργῆται εἰς τὴν βελτιώσιν τῶν ἠθῶν, τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἐθνῶν πλείοτερον ἢ ὅτι δύναται τις νὰ πιστεύσῃ, πολλάκις δὲ καὶ πλείοτερον καὶ αὐτῶν τῶν συγγραμμάτων τῶν νεωτέρων.

Ἄλλὰ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο χρεῖται μακρᾶς συζητήσεως.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Ν. ΚΑΛΟΥΤΣΗΣ.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΛΟΥΚΑΡΗΣ.

Ὁ Κύριος Μάρκος Ρενιέσης ἐδημοσίευσεν πρότινος γαλλιστὶ διατριβήν, ἣν πραγματεῖαν μᾶλλον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν διὰ τὸ ἐκτεταμένον καὶ σπουδαῖον αὐτῆς, περὶ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Τὴν διατριβὴν δὲ ταύτην, ὡς περιεργωτάτην μάλιστα διὰ τοὺς Ἑλληνας, παρεκάλεσαμεν τὸν συγγραφέα νὰ μεταφράσῃ καὶ ἐπαυξήσῃ, ἵνα δημοσιεύσοντας αὐτὴν καταστήσωμεν γνωστότερα πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς τὰ κατὰ τὴν πολυκροτον ἐκείνον ἱεράρχην. Καὶ ἔδωκε μὲν ἡμῖν τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην καταχωρίζοντες δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίλλου ἣν ἀντεγράψαμεν ἐκ τοῦ δυσσευρέτου συγγράμματος τοῦ ἐπιγραφομένου Collectanea de Cyrillo Lucario, patriarcha Constantinopolitano, συγγραφέντος μὲν ὑπὸ Thomas Smitho, Sacrae Theologiae Doctore, et Ecclesiae Anglicanae presbytero, ἐκδοθέντος δὲ τὸ πρῶτον Ἀγγλιστὶ τῷ 1680 ἔτει, καὶ ἔπειτα Λατινιστὶ δις τῷ 1686 καὶ 1707, παραβέτομεν τὰ ὀλίγα ὅσα περὶ τοῦ εἰκονιζομένου γράφει ὁ ἡμέτερος Μελέτιος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ.

Διὰ τί ὁ Κύριλλος δὲν φέρει τὸ διακριτικὸν σημεῖον τοῦ ἀζιώματος αὐτοῦ, τὸ οκιάθιον, ἀγνοοῦμεν, ἐνῷ οὗτος μὲν ἀπηγγονίσθη τὸ 1638 ἔτος, τὸ δὲ οκιάθιον κατηργήθη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως εἰκοσιν ἔτη καὶ ἐπέκεινα μετὰ ταῦτα, τὸ 1669, ἐπὶ πατριάρχου Μεθοδίου τοῦ ἀπὸ Ἡρακλείας.

α Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἐγένετο μετὰ Μελέτιον τὸν Πηγᾶν τῷ 1603 Κύριλλος ὁ Λουκάρις, Κρητικὸς τὸ γένος, καὶ Κωνσταντῖνος πρότερον ὀνομαζόμενος, ἀνὴρ πεπαιδευμένος ἐν παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ, ὅστις κατὰ τὸ 1612 ἔτος ἐπιστολὴν ἐκκλησιαστικὴν γράψας ἐπέμψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς Ἰωάννην Οὐύταν Βογάρδον, τὸν τῆς ἀγισκομιτῶν πόλεως, καθ' ὃν ἐν τῷ Βελγίῳ ἢ τῶν Ἀρμενιῶν ἐσφρίγα διχοστασία, εἰς τὴν ὁποίαν πρὸς τοὺς ἄλλοις λέγει: α φαίνονται τινες ἐξονειδίζοντες τὴν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀμάθειαν, ὅτι αἱ τῶν γραμμάτων σπουδαὶ καὶ ἡ φιλοσοφία εἰς ἄλλα μέρη μετέβησαν· ἀλλὰ πάντως διὰ τοῦτο, ὅτι νῦν ἀμα-

θής ἐστὶν ἡ Ἀνατολική, λίαν μακαρία δύναται νομισθῆναι μὴ γινώσκουσα ὅποια εἰσὶν αἱ ὀλέθριαι συζητήσεις, αἱ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀκοὰς κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον μιαίνουσαι. » . . .

« Μεταδάντος εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς Τιμοθέου τοῦ Πατριάρχου τῷ 1621, . . . οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν τῆς Ἐκκλησίας κληρικῶν καὶ ἀρχόντων, πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐξελέξαντο Κύριλλον Λούκαριν τὸν Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας, διατρέχοντα τότε εἰς Μολδοβλαχίαν, καὶ ὁρισμὸν λαβόντες ἀπὸ τὸν Σουλτάνον Ὀσμάνην, ἔφεραν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τῆ

Ἐκκλησίας, ἀλλὰ κκογνωμότως καὶ κακοτρόπως ἠθέλησαν νὰ διαταράξωσι καὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅθεν προσελθόντες εἰς τὴν βασιλικὴν Πύρραν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, πικρῶς διέβηλον τὸν πατριάρχῃν Κύριλλον, μέμψεις καὶ κατηγορίας κατ' αὐτοῦ εἰπόντες, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀποβληθῆ ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ἀλλὰ φανερωθεὶς τελευταῖον τῆς τῶν Ἰησοῦϊτῶν σκευωρίας, αὐτὸς μὲν ὁ Κύριλλος εἰς τὸν θρόνον ἐβεβαίωθη, ἐκεῖνοι δὲ ἀτίμως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξεδιήθησαν. Διὸ μὴ δυνήσεντες οἱ Ἰησοῦϊται, ἕτερόν τι προχειρότερον καὶ ἐπιζήμιον κατὰ τοῦ Κυρίλλου

8 Νοεμβρίου ἀπὸ Πατριάρχῃν Ἀλεξανδρείας Οἰκουμενικὸν ἐπευφήμησαν. Προστάς δὲ τοῦ θρόνου μῆνας τέσσαρας κατ' ἄλλους, χρόνον ἕνα καὶ μῆνας τέσσαρας), ἀδίκως ἐξεδιήθη. » . . .

« Τῷ αὐτῷ ἔτει (1623) βασιλεύοντος Μοράτη τοῦ Β', ἀνακληθεὶς ἐκ τῆς ἐξορίας Κύριλλος ὁ Λούκαρις, αὐθὺς ἔλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. . . . Ἐν δὲ τῷ ἐπομένῳ, τῷ 1624, οἱ Ἰησοῦϊται δὲν εὐχαριστήθησαν εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιδημίας, εἰς τὸ νὰ συγχίζωσι καὶ νὰ ταράττωσι τοὺς ἐν τῇ Δύσει βασιλεῖς τῶν καὶ ἡγεμόνας καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦς

ἐπενόησαν, συκοφαντίαν πλάσαντες, καὶ Καλοῦνόφρονα αὐτὸν ἐκήρυξαν τὸ ὅποσον ἀκούσαντες οἱ Ῥῶσοι ἐπεμψαν τῷ 1630 πρὸς Θεοφάνην τὸν Ἱεροσολύμων πατριάρχῃν ὄντα τότε εἰς Ἰάστιον, ἐρωτῶντες ἐὰν ἀληθῶς ταῦτα λέγωσιν οἱ Ἰησοῦϊται πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Θεοφάνης κεφ. ΙΣΤ' συνταξάμενος, ἀμέτοχον τῆς τοιαύτης συκοφαντίας ἀπέδειξε τὸν σοφώτατον Κύριλλον καθὼς καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅμως δι' ἄλλας συκοφαντίας κατ' αὐτοῦ γενομένης ἐξεδιήθη τοῦ θρόνου. » . . .

« Τῷ δὲ 1632 Κύριλλος ὁ Λούκαρις τὸ τρίτον

αὐθὺς ἐπεκράτει τοῦ θρόνου. . . ἀλλ' ἐξωρίσθη τὸ ἐπόμενον ἔτος. . . διὰ δὲ συνεργείας τῶν μητροπολιτῶν ἐπιστρέψας τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς ἐξορίας, τοῦ πατριαρχικοῦ ἐπέβη θρόνου τὸ τέταρτον. »

Ὁ Κύριλλος ἀπεβλήθη καὶ πάλιν ἀλλὰ καὶ πάλιν « τῷ 1638 ἐπέβη τοῦ θρόνου τὸ πέμπτον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει (κατ' ἄλλους δὲ μετὰ χρόνον ἕνα καὶ μῆνας πέντε), ἐξωρίσθη εἰς Λαίμοκοπιαν οὖσαν ἐπάνω εἰς τὸ νεόκαστρον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῇ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπέβη τὸ τρίτον ὁ Βερόροιας Κύριλλος, ὅστις ἑμοῦ μὲ ἄλλους τῷ αὐτῷ ἔτει κατηγορήσθη τὸν Λούκαριν δι' αἰρετικὸν πρὸς τὸν βασιλέα, ὅστις διατάξας τὸν ἐπιζῆσαν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τὸν ἐβύθισαν. Ἀλλὰ τὸ μῖσος καὶ ἡ καταδρομὴ τὰ ὅποια ἔδειξε κατὰ τοῦ Λουκάρεως ὁ Βερόροιας, κατέστησαν αὐτὸν μισητὸν εἰς πάντας τοὺς Χριστιανούς· ὅθεν καὶ διὰ συνεργείας τῶν προσκειμένων καὶ φίλων τοῦ Λουκάρεως καταβιβάσεται τοῦ θρόνου, καὶ εἰς Καρθαγένην ἐξορίζεται ὅπου καὶ αὐτὸς ἀπηγγονίσθη. »

ΠΟΙΗΣΙΣ.

(Ὁρα φυλλ. 140, 141 καὶ 142, σελ. 530, 554, 577 καὶ 578.)

Δ'.

Τὸ Διολόχορδον. (1.)

Εἰς τὰ πλέον δύσβατα δάση
Εἰς πλανώμενος ποιητῆς
Τῆς ἀπελπισίας τὸν ὕμνον
Ἐξεφώνει ὁ δυστυχῆς.

Κάθε κίνημα ἦτον ἄλγος,
Ἄλγος ἔβρεον οἱ ὀφθαλμοί,
Ἄλγος ἡ ὄψις του καὶ ἄλγος
Ἐχυνον οἱ στεναγμοί.

Μὲ τὸ βλέμμα θολωμένον
Ἐθεώρει ἐκεῖ πτηγνόν,
Καὶ οὕτως ἔλεγε εἰς ἐκεῖνο
Τῆς καρδίας του τὸ κρυφόν.

« Διὰ τὰ φύγω ἀπὸ μίαν τύχην
Ποῦ σκληρῶς μὲ τυραννεῖ,

(1) Εἰς τὰ ἐρείπια τῶν μεσαιωνικῶν πύργων ὑπάρχουσιν ὅσαι αἰτίαι καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἐλαφροτέρας αἰτίας προσβαλλόμεναι, ἀποτελοῦσι μελωδικὸν τινα ἦχον, τοσοῦτο μελαγχολικὸν ὅσον ἡ ὑδρομένη φωνή· καλοῦνται δὲ Διολόχορδα (Harpes Eoliennes).

Καθὼς σὺ εἰς τὰ δάση τρέχω,
ὦ μελέρημον πουλί.

« Ἀλλὰ οὐ εἰς τὰ δάση μ' ἄλλο
Χαίρεσθε ζευγαρωτά,
Εἶνε σύντροφός μου μόνον
Ἡ ἔρημιά καὶ ἡ συμφορά.

« Ὅσον ἔζητε τὸν καιρὸν σας
Καταστένετε ἠδονήν,
Γῆ, οὐρανὸς εἶνε μαζὶ σας
Ὅσον εἶσαι σὺ μ' αὐτήν.

« Εἰς τὴν πλάσιν εἶμαι μόνος
Οὐδὲν πλέον δὲν μὲ κινεῖ,
Ἐγὼ κενὸς ὁ κόσμος
Καὶ ὅλη ἡ φύσις σκοτεινὴ.

« Τὸ γλυκὲν κελάδημά σου
Τῆς ἀγάπης εἶνε ἡ γῶ,
Δι' αὐτῆς ζῆς, μὲ αὐτὸ ἀποθνήσκεις
Λέγων πάντοτε, ἀγαπῶ.

« Ἡ καρδιά μου ἡγῶ δὲν ἔχει
Ὅλα μοῦ εἶνε μισητά,
Μέλλον ἔχασα καὶ ἐλπίδα
Διότι οὐδεὶς δὲν μὲ ψήφῃ.

« Καὶ ζωὴ χωρὶς ἐλπίδα
Δὲν καλεῖται πλέον ζωὴ,
Εἶνε κόσμος χωρὶς ἤλιον,
Χωρὶς αἰσθημα ψυχῆ. »

Τοῦ αἰδοῦ τότε ἐξατμίσθη
Μὲ τὰ ἄσματα ἡ πνοή,
Καὶ ὅλα ἠνώθησαν εἰς ἕνα
Ἐρως, ἄλγος καὶ φωνή.

Καὶ τὴν νύκτα ὅταν ἀρχίζῃ
Τὸν μονότονον ρυθμὸν
Τὸ Διολόχορδον μὲ ἦχον
Ὅλον μελαγχολικόν.

Εἶνε τὸ ἄλγος ποῦ διαχέει
Ἡ φωνὴ τοῦ ποιητοῦ
Καὶ σταλάζει αὐτὰς τὰς λέξεις
Σ' τὴν καρδίαν τοῦ ἀκροατοῦ.

« Μιὰ ζωὴ χωρὶς ἐλπίδα
Δὲν καλεῖται πλέον ζωὴ,
Εἶναι κόσμος χωρὶς ἤλιον,
Χωρὶς αἰσθημα ψυχῆ. »

Ε.

Ἡ ἐμφάνισις.

Ὡς ἐν αἰθέριον φάντασμα
Ἐπρόβαλες ἐμπρός μου,
Καί ἀφοῦ ἐγὼ σ' ἶδα, πάραυτα
Ἐχάθη ὁ λογισμός μου.

Τοῦ παραδείτου ἀρώματα
Σὺ διέχυσες παντοῦ.

Ἐδῶ νὰ ἐλθῆς ἠβέλησεν
Ὁ ὕψιστος ν' ἀφίση,
Δι' ἀγγελικῆς ἠδύτητος
Τὸν κόσμον νὰ πλουτίση,

Τὸ ἰδανικὸν ὁ ἄνθρωπος
Νὰ λάβῃ τοῦ οὐρανοῦ.

Θεῖα χρυσαυγῆς ὀλόλαμπρον
Φῶς σὲ περικυκλῶνει,
Εἰς σὲ τὰς ὠραιότητας
Ἡ πλάσις ποῦ ἔχει ἐνόησι,

Ὅπου εὐρεθῆς, τὰ οὐράνια
Εὐρίσκονται ὅλα ἐκεῖ.

Νὰ σ' ἔχω ἐμπρός μου πάντοτε
Μόνον ἐγὼ ἱκετεύω,
Ἐκστατικὸς νὰ στέκωμαι
Αἰώνιος νὰ σὲ λατρεύω.

Σὺ δι' ἐμὲ κόσμος, σὺ ἄγγελος,
Παράδεισός μου σὺ.

ΣΤ.

Αἱ τελευταῖαι λέξεις.

Ἡ στιγμή τώρα προβαίνει
Τῆς παντοτεινῆς σιωπῆς
Ὡς ἐν ὄνειρον διαβαίνουν
Ζωή, κόσμος, πάθη, ἐλπίς!

Μένα ὁ Ἔρωσ μου, εἰς τὸν τάφον
Μοναχὸς μ' ἀκολουθεῖ,
Καί πρὸς σὲ στρέφω τὸ βλέμμα.
Κάν ἐν δάκρυ σου ζητεῖ.

Ἄν δὲν ἐφθάσα νὰ λάβω
Σ' τὴν λατρίαν ἀνταμοιβήν,

Δός μου αὐτὸ διὰ νὰ γλυκάνῃ
Τοῦ θανάτου τὴν πληγὴν.

Ὡσὰν βάλαμον νὰ πίπτῃ
Ἡ ὡς τοῦ ἕρους τὸ νερὸν,
Νὰ σταλάξῃ εἰς τὴν ψυχὴν μῶν
Τί παρηγορητικόν.

Καὶ οὕτω ὁ θάνατος ὁ ἴδιος
Θὰ μοῦ γίνῃ ὑποφερτός
Καὶ τὸ δάκρυον ποῦ θὰ χύνης
Νέων ἐλπίδων θησαυρός

Νὰ μοῦ ἐκφράξῃ ὅτι αἱ ψυχαί μας
Ἄν καὶ τώρα χωρισθοῦν
Σ' τὴν ἀπέραντον ἀγάπην
Διὰ παντός θέλει ἐνωθῶν.

Ο ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ

Προλέγων τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ.

Νὰ προῖδωμεν μετὰ βεβαιότητος τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, οὐ μόνον πρὸ ἐνὸς ἔτους, ὅπως πρᾶττουσι πολλὰ ἡμερολόγια, ἀλλὰ καὶ πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ὥρων εἶναι ἀδύνατον. Ἰπάρχουσι τῶντιν τινῶν ἐν Εὐρώπῃ καταγινόμενοι ἰδίως εἰς τὸ νὰ μαντεύωσι δι' ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων πότε θὰ βρεθῆ καὶ πότε θὰ ῥίψῃ χιόνα, καὶ πότε θὰ ἀνατεῖλῃ λαμπρὸς ὁ ἥλιος. Ἄλλ' ὅλαι αὗται αἱ προρρήσεις, ὡς στηριζόμεναι ἐπὶ διδομένων ἀορίστων, δὲν συμβιβάζονται μετὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα. Καὶ ὅμως, πολλοὶ καὶ μάλιστα γεωργοί, εἰ καὶ πολλάκις ἠπατήθησαν ἀπὸ τοῦ Καλαμίας των, ἐξακολουθοῦσι νὰ συμβουλευώνται αὐτοὺς ἂν πρέπει νὰ θερίσωσι ἢ νὰ λιμνήσωσι.

Ἄλλὰ τὴν τυφλὴν ταύτην πεποιθήσιν εἰς τοὺς ἀστρονόμους πολεμῶν ὁ Κ. Ἀραγὼ, ἰδοὺ τί ἔλεγε
« Ποιὲ, ὅσον καὶ ἂν προουδὲ ἢ ἢ ἐπιστήμη, οἱ ἀληθῶς σοφοί, οἱ σεβόμενοι μάλιστα ἑαυτοὺς, δὲν θὰ τολμήσωσι νὰ προειπῶσι τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. »

Καὶ ἀναντιρρήτον μὲν τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο· ἀλλὰ κατὰ τινὰς εἰδικὰς περιπτώσεις, πιθανὸν νὰ παρουσιασθῶσι μετ' ὀλίγων εὐτυχεῖς τινες ἐξαιρέσεις. Ὅτε ὁ ἐνδοξὸς Ἀραγὼ ἔγραφε ταῦτα, δὲν ἐγνώριζε τὸν ἠλεκτρικὸν τηλεγράφον. Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως ὅμως αὐτοῦ πολλὰ ἄτινα ἀδύνατα ἐθεωροῦμεν πρὸ μικροῦ, ἐπραγματιώθησαν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν. Πιθανὸν ἄρα καὶ κατὰ τοῦτο νὰ γίνῃ τις ἀλλοίωσις.

ὑποθέσωμεν, παραδείγματος χάριν, ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης ὑπάρχει πληθὺς ἠλεκτρικῶν τηλεγράφων ὡς καὶ ἀστεροσκοπεῖων κειμένων εἰς διάφορα μέρη. Τοῦτου δοθέντος, ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν θὰ μανθάνωμεν τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς· θὰ μανθάνωμεν μετὰ πόσης ταχύτητος προχωρεῖ ἡ καταιγίς, ἢ θυελλα, ὁ σίρων κτλ. Ὅθεν, ἀφοῦ παρατηρήσωμεν πολλάκις μετὰ προσοχῆς πάσας τὰς περιστάσεις αἰτίνες συνοδεύουσι καὶ παρακολουθοῦσι τὸ αὐτὸ ἀτμοσφαιρικὸν φαινόμενον· ἀφοῦ πεισθῶμεν μετὰ ἀλλεπαλλήλους παρατηρήσεις ὅτι ὁ δεῖνα, φέρ' εἰπεῖν, ἀνεμος, γεννηθεὶς εἰς τὸ δεῖνα μέρος τῆς γῆς, πνέων μετὰ τοιαύτης ἢ τοσαύτης σφοδρότητος, φέρεῖ ἐντὸς τόσοῦ διαστήματος ὠρισμένου βρυχῆν ἢ καλοκαιρίαν ἀφοῦ φθάσωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ αὐτὰ αἰτία παράγουσι πάντοτε κατὰ τὰς αὐτὰς περιστάσεις τὰ αὐτὰ αἰτιατὰ, τότε ὑπολογίζοντες καὶ τὰ δευτερεύοντα αἰτία, δηλαδὴ τὰς ἐγγχωρίους φυσικὰς ἐπιρροὰς, δυνάμεθα νὰ προειπώμεν οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀλλὰ τοῦλάχιστον πρὸ τινῶν ὥρων, τὰς γεννητομένας μεταβολὰς εἰς τὴν δεῖνα χώραν ὀνομαστί.

Διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ λοιπὸν τηλεγράφου, δυνάμεθα νὰ ἀναγγεῖλωμεν τὴν ἀριζὴν μετεώρου εἰς χώραν ὅπου ἔχουσι συμφέρον νὰ μάθωσι περὶ αὐτῆς· διότι, ἡ ταχύτης τῆς ἠλεκτρικότητος εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλητέρα τῆς τῶν θυελλῶν καὶ αὐτῶν τῶν βραγδασιωτάτων· ἡ ἠλεκτρικότης περιέρχεται δεκάκις τὴν γῆν ἐντὸς ἐνὸς δευτέρου τοῦ λεπτοῦ, ἢτοι διατρέχει ἑκατὸν χιλιάδας λευγῶν καὶ ἐπέκεινα ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρόνου καθ' ἂν μίᾳ σφαῖρα κανονικοῦ διατρέχει πεντακόσια μέτρα, ἢ ἄνθρωπός τις βαδίζει δέκα βήματα.

Πιθανώτατον ἄρα νὰ ἰδωμέν ποτε ἀναγγελλομένην ἐπισήμως, κατὰ ἠλεκτρικὴν εἰδησιν, τὴν ὄραν καθ' ἣν μέλλει νὰ ἐνσταλήῃ εἰς Παρισίους ἢ ἀλλαγὸν θυελλα γεννηθεῖσα εἰς τὴν Βαλτικὴν, εἰς τὸν Βῆξινον, εἰς τὴν Μεσόγειον, ἢ καὶ εἰς τὸν ἕκκεανὸν αὐτόν.

Ὅτι δὲ αἱ εἰδησεις αὗται καὶ πέντε ὥρας μόνον ἂν φθάσωσι πρὸ τῆς μεταβολῆς θὰ εἶναι μεγίστης ὠφελείας πρόξενoi, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν γεωργίαν, οὐδεὶς ἀμφισβᾷλλει.

Αἱ Ὁμοσπονδοὶ Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς αἰτίνες εἶναι μᾶλλον τῆς Εὐρώπης προεχωρημέναι ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῶν ἠλεκτρικῶν τηλεγράφων, ἐφρόντισαν νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτοὺς καὶ ὡς πρὸς τὴν πρόρρησιν ἀτμοσφαιρικῶν τινῶν φαινομένων. Μεγάλῃ μετεωρολογικῇ ἐταιρείᾳ ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1847 ἔτους νὰ ὀρίτῃ τοὺς νόμους τῆς διαδόσεως τῶν μεγάλων θυελλῶν αἰτίνες ἄρχονται ἀπὸ τῶν προσόδων μερῶν τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν, καὶ φθάνουσι μέρη τοῦ κόλπου τῆς Μεξικῆς διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Πολυάριθμα δὲ ἀστεροσκοπεῖα, σχετῆν ἔχοντα μετὰ τοὺς τηλεγράφους, ἐχορήγησαν ἤδη ἀποτελέσματα περιεργότατα διὰ τὴν ἐπιστήμην.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ρωσία προέκοψεν ὡς πρὸς τοῦτο· διότι διὰ μεγίστης δαπάνης συνέστησε σειρὰν ἀστε-

ροσκοπεῖων ὧν τὰ πλεῖστα συγκοινωνοῦσι πρὸς ἄλλα διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου.

Τὰ αὐτὰ γίνονται καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου παρατηρεῖται μετεωρολογικαί, ἐνεργούμεναι εἰς διάφορα μέρη τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, μεταδίδονται καθ' ἑκάστην εἰς τὴν πρωτεύουσιν. Ἐφημερίς τις τοῦ Λονδίνου δημοσιεύει καθ' ἑσπέρην τὰς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις τὰς γινόμενας συγχρόνως εἰς πλεῖστα μέρη τοῦ βασιλείου.

Ἐν Μονάχῳ, καὶ ται τοὺς συνήθεις τηλεγράφους μεταχειριζόμενοι, ἀναγγέλλουσι πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ὥρων τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς.

Ἐν δὲ Γαλλίᾳ, ὁ Κ. Λεβερόριε, διευθυντῆς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀστεροσκοπεῖου, ἔδωκε πρὸ μικροῦ νέαν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν μετεωρολογίαν, ὑποστηρίξας τὴν σύστασιν ἀστεροσκοπεῖων εἰς διάφορους πόλεις μακρὰν κειμένης τῶν Παρισίων. Ἐνθυμούμεθα τοὺς περιεργότατους χάρτας τοὺς ὁποίους ὁ σοφὸς οὗτος ὑπέβαλεν ἄλλοτε εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν· οἱ χάρται οὗτοι παρίστανον διὰ ποικίλων χρωμάτων τὰς διαφόρους μὲν ἀλλὰ συγχρόνους καταστάσεις τῆς ἀτμοσφαιρῆς εἰς πολλὰ μέρη τῆς Γαλλίας. Ἐδεικνύον καθαρῶς τὴν πορείαν τῶν ἀνέμων οἵτινες ἔφερον τὰς μεταβολὰς τῶν καιρῶν. Εἶδομεν εἰς αὐτοὺς τὴν χιόνα πίπτουσαν εἰς Βουρδεγάλλην, ἐνῶ λαμπρὸς ἥλιος ἐφώτιζε τοὺς Ἀρκτικούς νομούς. Διὰ τῆς βοήθειας τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου ὁ Κ. Λεβερόριε προεῖπε τὴν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ εἰς τοὺς συναδέλφους τοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου.

Αἱ λεπτομέρειαι ὅσας συνήρουν ὁ διευθυντῆς τοῦ ἀστεροσκοπεῖου τῶν Παρισίων περὶ τῆς θυελλῆς τοῦ παρελθόντος μηνὸς Νοεμβρίου, θυελλῆς τρομερᾶς, ἣτις τοσοῦτων ἀπενκαίτων ἐγένετο παραίτιος κατὰ τὸν Εὐξείνον, κατέδειξαν τὴν πορείαν τοῦ μετεώρου. Πρόδηλον λοιπὸν ὅτι ἂν ὑπῆρχε τότε τηλεγράφος ἠλεκτρικὸς, πολλὰ δυστυχήματα ἦθελον προληφθῆ.

Ταῦτα πάντα ἀποδεικνύουσιν ὅτι διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου θέλομεν μετ' ὀλίγων προλέγει ἢ ἀναγγέλλει, ἂν ὄχι πρὸ μιᾶς ἡμέρας, τοῦλάχιστον πρὸ τινῶν ὥρων τὴν ἀριζὴν τῶν μετεώρων ἐκείνων ἅτινα πολλάκις περιέρχονται διόκληρον τὴν Εὐρώπην ἢ καὶ τὴν ὑδρόγειον αὐτὴν σφαῖραν, καὶ προσέτι θέλομεν παρακολουθεῖ, κατὰ τὴν ταχείαν καὶ ἀτακτον αὐτῶν πορείαν, τὰ μεγάλα αὐτὰ ἀτμοσφαιρικὰ κύματα, τῶν ὁποίων τὰ αἰτία διατελοῦσιν εἰσέτι ἄγνωστα.

(Journal général de l'instruction publique et des cultes.)

ΚΡΙΣΙΣ ΠΕΡΙ ΠΑΝΩΡΑΣ.

Ἡ Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν, ἐφημερίς κατὰ πάντα ἀξιοσύστατος διὰ τε τὴν ἐν αὐτῇ καταχωριζομένην ὕλην καὶ τὴν γλαφυρότητα τῆς γλώσσης, ἐδημοσίευεν ἐσχάτως ἀποσπάσματα διατριβῆς ἐκδοθείσης διὰ τοῦ ἀγγλικῶν περὶ διανοῦ συγγράμματος Eclectic Review, ἐν ἣ ἐκτίθητι τὴν κρίσιν αὐτοῦ πρὸ γνωστὸν τοῦτο σύγγραμμα περὶ τῆς Παιδείας,

ἢ μᾶλλον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας. Τὴν μετὰ φρασιν δὲ ταύτην παρατίθεντες καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα, ἐπιφυλαττόμεθα νὰ μεταφράσωμεν καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς διατριβῆς καὶ νὰ ἐπιφέρωμεν ὅπου δεῖ παρατηρήσεις.

—οοο—

« Ἐν τισι τῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων ἐγένετο πολὺς λόγος περὶ διατριβῆς τινος δημοσιευθείσης ἐν τῇ Eclectic Review, σπουδαιοτάτῃ τῆς Σκωτίας περιοδικῆ συγγραμμάτι, εἰς ἧς τὴν συγγραφήν ὠρμήθη ὁ συντάκτης αὐτῆς ἐκ τῆς Ν. Πανδώρας, ἧτις τίθεται ὡς κυρία τῆς διατριβῆς ὑπόθεσις. Ἀλλὰ ὁμιλῶν περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου περιοδικῆ, ὅπερ θεωρεῖ λίαν χρήσιμον καὶ αὐτοῖς τοῖς εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀσχολουμένοις Ἀγγλοῖς, ἐνεκα τῆς καθαρευούσης γλώσσης εἰς ἣν γράφεται, παρεκβαίνει καὶ εἰς ἄλλα σχέσιν πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν τύχην τοῦ γένους ἡμῶν ἔχοντα ζητήματα. Καὶ δι' ἑλευθέρου τούτου ἐν τῇ ἐφημερίδι ἡμῶν, καὶ διότι ξένα τυγχάνουσι τῆς προθέσεως αὐτῆς τῶν ζητημάτων τούτων τινὰ, ὧν πολλὰ μέρη χρῆζουσι καὶ ἀναίρεσως μάλιστα, καὶ διότι ἐπιπελήφθησαν τούτων αἰ ὡς εἰρηται πολιτικαὶ ἐφημερίδες, περιοριζόμεθα εἰς τὴν μεθερμηνεύσιν καὶ δημοσιεύσιν τοῦ περὶ ἐκπαιδεύσεως μέρους, τῆς ῥηθείσης διατριβῆς, πεπειθότες ὅτι ἀτμενοὶ ὑποδεχθήσονται τούτο οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν. »

« Ἡ ἑτέρα (1) τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος ἐστὶ ἐστὶν ἡ ἐκπαίδευσις, δι' ἣ καὶ πολλὴ ἐπιμέλεια ὑπὲρ αὐτῆς διηγήθη. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ ἑλληνικὴ φιλολογία, τὸ νῦν εἶναι, ἐπασχολεῖται συζητοῦσα τὰ περὶ μεθόδων τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τρόπων δι' ὧν αὐτὴ ὀφείλει νὰ διευθινηται. Πρέπει ἡ κυβερνήσις νὰ διαχειρίζηται ταύτην; ἢ ὁ κληρὸς, ἢ ἄλλως οἱ δῆμοι καὶ αἱ ἐνορίας; Πρέπει νὰ ὦσι δεκτοὶ εἰς τὰ παντὸς βαθμοῦ σχολεῖα οἱ πάσης τάξεως τῆς κοινωνίας παῖδες ἀνευ διδασκτρῶν; Πρέπει ἡ κυβερνήσις ν' ἀναγκάζη τοὺς γονεῖς νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα εἰς τὸ σχολεῖον; Τοιαῦτά εἰσι τὰ κινδυνὰ νῦν τὴν Ἑλλάδα ζητήματα. Πλὴν ὑπάρχει τι μᾶλλον ἢ κίνησις. Ἡ παιδεία προέκοψεν ἤδη καὶ αἱ μέχρι τοῦδε πρόοδοι αὐτῆς προδηλοῦσιν ἡμῖν τὰ ἐκ τούτης προκύφοντα μὲν ἄλλα ἀποτελέσματα. Δέον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐλίγον προσέχομεν τὸν νοῦν εἰς τὴν παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ὑπερεκπρεπῆ διανοητικὴν κίνησιν. Ἴδετε π. χ. τὴν γλώσσαν. Ὀλίγα πρότερον ἔτη ἢ αὐτὴ ἀλλόκοτον διαλεκτικὸν ἐκφασίσιμ λεξέων Ἰταλικῶν, Τουρκικῶν καὶ Ἑλληνικῶν μὴ ὑπαγόμενον εἰς γραμματικὸν κανόνα καὶ ἄμοιρον φιλολο-

(1) Σ. Σ. Πρώτην τίθειν ὁ τῆς διατριβῆς συγγραφεὺς τὴν θρησκείαν, πλὴν εἰς τὰ κατ' αὐτὴν πολλαχῶς σφάλει, εἰς ἀγνοίας πάντως.

γίας, ἐξαιρέσει ὀλίγων τινῶν ἐθνικῶν ἀσμάτων καὶ πεζῶν διηγημάτων· ἀλλ' ἡ ἑπ' ἀπανθῆεν ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ ὅσον συμμιθῶνται πρὸς τοὺς νῦν καιροὺς, ἐφαρμοζομένη μὲν εἰς σημερινὰς ἰδέας, ἀλλ' ὁμοῦ καθαρά, ἰδιωματικὴ, πλουσίαι καὶ ὠραία. Ὁ Κύριος Κλύδης ὠφέλησεν οὐσιωδῶς τοὺς λογίους τῆς πατρίδος ἡμῶν καταδείξας ὅποια τίς ἐστὶν ἡ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα. Παρακινήσεις ἐκ τῶν πληροφοριῶν τοῦ καθηγητοῦ Βλαδῆ (2) ἀπεδήμησεν εἰς Ἀθήνας ἵνα καὶ αὐτὸς σπουδάσῃ τὴν γλῶσσαν· οὗτος ἐπαυελθὼν ἔγραψε « τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὀκταμήνων παρατηρήσεων καὶ ἐρευνῶν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ » [ἐνταῦθα προστίθην ὁ συγγραφεὺς παρατηρήσεις τοῦ Κλύδης περὶ τῆς γλώσσης; ἡμῶν εἶτα ἐπιφέρει:] Δυναμέθα νὰ προσέσωμεν εἰς τὰς βεβαιώσεις τοῦ Κ. Κλύδης καὶ τὰς ἡμετέρας. Τὸ ἐνώπιον ἡμῖν βιβλίον ἢ Παιδῶρα γράφεται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἰς ὠραίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Οὐδεμίαν σχεδὸν εὑρηται ἐν αὐτῷ λέξις, ἢ δὲν ἀναγνωρίζηται ὁ παρ' ἡμῖν Ἑλληνιστῆς ὡς ἀρχαίαν ἢ ἀρχαιοτύπον. Κινδυνεύομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι οἱ Ἕλληνες κατέστησαν ἐπιμανεῖς διὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν οὐδεμίαν μὴ Ἑλληνικὴν λέξιν παραδέχονται εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, καὶ τὰ πάντα Ἑλληνιστῶν μεθερμηνεύουσιν. Ὁ Times μεταφράζεται ὁ Χρόνος (3), τὸ Tuilleries λέγουσιν Ἀνάκτορα Κεραμείων, τὸν Doctor Smith διδάκτορα σμῖθ.

Ἡ πρόοδος τῆς γλώσσης ἐστὶ σημεῖον, ὅτι ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις προήχθη μετ' ἰκανῆς ἐπιτυχίας. Ὁ Κύριος Κλύδης δημοσιεύων κατάλογον τῶν σχολείων τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος (σελ. 52) λέγει « εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα καὶ εἰς τὸν τύπον ὀφείλει κυρίως ἡ Ἑλλὰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς καὶ τὰς προσδοκίαις μελλούσης ἀποκαταστάσεως· ἐστὶν ἄξιον νὰ γίνῃ γνωστὸν, ὡς πρὸς τὴν διοργάνωσιν τῶν σχολείων αὐτοῦ τὸ μικρὸν τῆς Ἑλλάδος βασιλεῖον δύναται νὰ προκαλέσῃ εἰς ἀντιπαράθεσιν τὰ μάλιστα πεπαιδευμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης. Ἡμεῖς θεωροῦμεν τὴν πρόοδον ταύτην ὄντως ἀξιοθαύμαστον [ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ εἶδους τῶν σχολείων ἐν τῷ ἐλευθέρῳ Ἑλλάδι, εἶτα ὁ τῆς διατριβῆς ταύτης συγγραφεὺς ἐπιφέρει:] Τὰ γεγονότα ταῦτα εἰσι πλεῖστον ὅσον περισπούδαστα. Ἡ πτωχὴ καὶ στενοχωρημένη Ἑλλὰς κέκτηται ἀνωτέρου βαθμοῦ σχολεῖα πλεῖω ἢ ἡ Σκωτία. Δὲν νομίζομεν ὅτι ὑπάρχει οὐδ' ἐν μόνον Πανεπιστήμιον ἐν Σκωτία ἔχον πλήρωμα τεσσαράκοντα καθηγητῶν (4). Ἄν δὲ

(2) Ἀμρότεροι οὗτοι οἱ Σκῶτοι λόγοι ἦθον ἀλληλοδιαδόχως εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐκμάθησιν τῆς κατ' ἡμᾶς γλώσσης. (3) Σ. Σ. Κατὰ ὅμοιον ὅτι οἱ Times δὲν σημαίνει χρόνος, ὡς πάντες σχεδὸν οἱ ἡμέτεροι μεταφράζουσιν ἀλλὰ Κεῖροι, κατὰ τὴν σημασίαν ἣν ἔχει ἐν τῇ φράσει ὡ ἦθη, ὡ καιροί· οἱ tempora, οἱ mores. (4) Σ. Σ. Ὁ καθηγητῆς Φέλτων, οὗ ἐπισημασθέντα μνείαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 148 φύλλῳ ἡμῶν, λέγει ἐν τῷ ἐκεῖ δημοσιευμένῳ βιβλίῳ σελ. 178, καὶ τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ὀθωνος· « Τὸ Πανεπιστήμιον συσταθὲν τῷ 1836 ἔχει σύλλογον ἐκ τεσσαράκοντα σχεδὸν καθηγητῶν

εἰρή τις ἐν μόνον βλέμμα ἐπὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας θέλει κατανοήσῃ ὅτι διδάσκονται ἐν τῷ Ὀθωνεῖῳ Πανεπιστημίῳ μαθήματα, ἅπερ δὲν εὖρον ἔτι βέβαιον οὐδ' εἰς τὰ κράτιστα βρετανικὰ διδαστήρια, π. χ. ἡ πολιτικὴ Οἰκονομία. Ἐπειτα ἡ Σκωτία δὲν ἔχει, νομίζομεν, οὐδὲ ἐν σχολεῖον εἰς ὃ νὰ διδάσῃται τακτικῶς ἑπτὰ διδάκταλοι, καὶ δὲν ἔχει πλεῖω τῶν δέκα, ἂν εἴη σχεδὸν καὶ τοσαῦτα, ἔχοντα τέσσαρας διδασκάλους, ἀσχολουμένους καὶ τούτους ἀποκλείστικως εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους τῆς παιδείας κλάδους.

« Ἄλλ' ὁμοῦ οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ἐπι παραπονοῦνται, ὅτι ἐνεκα τῆς πτωχείας αὐτῶν καὶ τῆς τοῦ ὄχλου ἀδικροῦς ἢ πατρὸς αὐτῶν ὀπισθοδρομεῖ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδευομένων ἢ ἀναλογία τῶν μαθητῶν πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἐστὶν ὡς 40 πρὸς 1000 ἐν ἡ Γαλλίᾳ ἢ 84 πρὸς 1000 τῷ 1811 καὶ ἐν Ἑλβετία ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρρένων μόνον μαθητῶν ἦν 181 ἐν τοῖς 1000. Εἰκότως ἄρα δὲν εὐχαριστοῦνται ὡς τὸ οὕτως ἔχειν αὐτοὺς. Ἡ ἀπίστις τοῦ Κ. Στρούμπου (λέγει ὁ συγγραφεὺς ἐξ οὗ ἀρνούμεθα τὴν στατιστικὴν ταύτην) δὲν φαίνεται ἡμῖν ὑπερβολικὴ, δηλ. νὰ ὑπάρχῃ ἐν σχολεῖον ἀνά 1000 ψυχάς, ἢ νὰ ὦσι 1000 σχολεῖα κατ' ὅσον τὸ βασιλεῖον, ἀφοῦ εἰς Καντώνην τῆς Βωδῆς ἐν Ἑλβετία ὑπάρχουσιν 639 δημόσια Σχολεῖα ἐν πληθυσμῷ 160 000 κατοικῶν. (Ἰδ' Ν. Πανδώραν 15 Μαΐου, 1855).

« Καὶ οὕτω τὸ πανεπιστήμιον φαίνεται αὐτοῖς ἐπαρκές. Ἐπιθυμοῦσι νὰ εἴη πλείους φοιτητῆς καὶ νὰ ἦ βέλτιον συγκροτημένον. Κατὰ τὸ ἔτος 1854 ἐφοίτων εἰς αὐτὰ 613 σπουδασταί, 20 τῆς Θεολογίας, 190 τῶν νομικῶν, 317 τῆς Ἰατρικῆς καὶ 74 τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, 42 δὲ τῆς Φαρμακευτικῆς. Οἱ ἔμποροι δὲν πύουσι ἀρίστοις κληροδοτήματα. Τινες αὐτῶν ἀφιερῶσι μεγάλας ποσότητας ἐκ τοῦ κέρδους αὐτῶν εἰς ἐνίσχυσιν τῆς παιδείας. Φαίνεται δὲ διαδιδόμενον ἰσχυρὸν ἐθνικὸν αἴσθημα, δι' οὗ ἐλπίζεται νὰ φανῇ ἡ Ἑλλὰς ἀναβιοῦσα διὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλολογικῶν αὐτῆς καταστημάτων.

« Ἡ τῶν Ἑλλήνων Φιλολογία παρέχει ἐνδείξεις σαφεῖς τῆς προόδου τῶν ἀσχολήσεων τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων· θέλει πάντως παρέλθῃ πολὺς καιρὸς πρὶν ἢ δυνηθῶμεν ν' ἀπεκδεχώμεθα καλὰς συγγραφάς. Ἦθελε δὲ φανῇ ἄγαν ἀπαιτητικὸς ὁ μὴ εὐχαριστοῦμενος εἰς ὅ,τι διεπραξαν· κέκτηνται ἤδη

καὶ ἀξιόλογον βιβλιοθήκην συσταμένην ἐξ ὀδοῦκοντα χιλιάδων τόμων. Ἐν τοῖς καθηγηταῖς εἰσι τινες οὐκ ἐλαφροὶ εἶναι καθήκοντα πάντες Εὐρωπαϊκοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ ἀξιοσεβέστατος Ἀσώπιος ἐρμηνεύει τὸν Ὀμηρον μετὰ ζωηρότητος Νεστορείου. Τὰ τοῦ Φίλιππου Ἰωάννου μαθήματα τῆς ἠθικῆς εἰσὶν ἀξιοθαύμαστα διὰ τὴν καθαρότητα τοῦ ὕψους καὶ τὸ σαφές τῆς μεθόδου. Ὁ Ρίγκαθς παραδίδει (ἀρχαῖαν) καλλιτέχνειαν μετὰ πολυμαθείας καὶ φιλοκαλίας. Ὁ Μανούσης διδάσκει ἐν γλώτῃ τὴν ἱστορίαν. Ὁ Π. Ἀργυρόπουλος ἐστὶν ἰκανώτατος καθηγητῆς τῶν νομικῶν. Ὁ καθηγητῆς Κοντογόνος κέκτηται βαθύτητα γνώσεων τῆς Γραμμικῆς Φιλολογίας καὶ διδάσκει αὐτὴν εἰς πολλοὺς καὶ ἐπιμελεῖς ὁμιλητάς. Πολλοὺς ἄλλους ἡδυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν μετὰ πολλῶν καὶ δικαίων συστάσεων.

ποιήματα καὶ μυθιστορήματα ἀληθῶς πρωτότυπα. Ὁ Ἀσώπιος, ὁ Ρίγκαθς, ὁ Μαυροφρούδης εἰς πάσαν γῶραν ἠέλον εἶναι περὶ φανεῖς. Ὁ Κοντογόνος ἔγραψε φιλολογικὴν ἱστορίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας πολυμαθεστέρην καὶ εὐερετικωτέραν πάσης ἢ ἐν τῇ Βρετανικῇ ἔχομεν, καὶ ὁ Παπαρῆγοπούλος συνέγραψεν ἀξιοθαύμαστους ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι ἔχουσιν οὐχ ἧττον τοὺς ἐκπροσώπους αὐτῶν. Ἡ Ἰατρικὴ ἐστὶν εὐάρεστος αὐτοῖς σπουδῆ. Οἱ νομικαὶ συζητοῦσι φιλοσοφικῶς τὰ περὶ νόμων, καὶ συνελόντι εἰπεῖν, ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι ὑπὲρ τῶν γραμμάτων δραστηρικότης ἐκπάγλως πολυγύμων ἀναλόγως τῆς μικρᾶς ἡλικίας αὐτῆς καὶ τοῦ ὀλιγαριθμοῦ κοινοῦ ἀπ' οὗ ἐξαρτᾶται.

« Τὰ πολιτικὰ πλημμυροῦσιν ἐν Ἑλλάδι· αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις ἀνορθῶσιν τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνου. . . . Διὰ τοῦτο ἔχουσι πλείστας ἐφημερίδας. Ὁ Κλύδης ἐρανισάμενος ἐκ τοῦ Θεατοῦ τῆς Αἰγυπτῆς (Σεπτεμβρίου 1853) δημοσιεύει τὰ ὀνόματα 31 ἐφημερίδων ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδόμενων, ὧν δύο ἢ τρεῖς γράσσονται γαλλιστί. Καὶ ἄλλαι δὲ ἀνεφάνησαν ἔκτοτε ἐνεκα τοῦ ἐρεθισμοῦ ὃν ἐπήγαγεν ἡ παρῶσα κατάστασις τῶν τῆς Ἀνατολῆς πραγμάτων. Δημοσιεύονται ἐπι καὶ διάφορα περιοδικά. Περὶ τῶν Ἀθηναίων ὁ Κ. Κλύδης ὁμιλεῖ ὡς ἐξῆς; (σελ. 53)· « Αἱ Ἀθῆναι μὲν τοι εἰσὶν ἡ πρωτεύουσα οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων, ὡς σαφῶς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐκπληκτικῆς ἀναπτύξεως τοῦ περιοδικῆ αὐτῶν τύπου. Ἐχουσι αἱ Ἀθῆναι πληθυσμὸν μόλις ὑπερβαίνοντα τὰς 30,000, κέκτηνται περὶ τὰς 20 ἐφημερίδας, ὧν τέσσαρες δημοσιεύονται δις καὶ αἱ λοιπαὶ ἅπασι τῆς ἐβδομάδος, παρεκτός ἑπτὰ μηνιαίων ἢ δεκαπενθήμερων Περιοδικῶν φιλολογικῶν τε καὶ ἐπιστημονικῶν. Ἐν τῶν δις τοῦ μηνὸς ἐκδιδόμενων τούτων περιοδικῶν ἐτέσμεν ἐν κεφαλίδι τοῦ ἄρθρου τούτου, καὶ διότι ἐξ αὐτοῦ ὠρμήθημεν εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας, καὶ διότι ἄξιόν ἐστὶ τῆς προσοχῆς τῶν λογίων τῆς Βρετανίας. Οἱ ἐκδοταὶ αὐτοῦ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου δὲν εὐρίσκουσι μεγάλην ὑποστήριξιν, διότι, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, τῶν εἰς ἀναγνώσεις ἀσχολουμένων ἐν Ἑλλάδι μὴ ὄντων πολυαριθμῶν, δὲν εὐρίσκουσι τὰ τοιαῦτα τὴν δέουσαν ὑποστήριξιν· ἀλλ' οὗτοι ἀπεφάσιον νὰ κοπιᾶζωσι, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν εἰσὶν ὠφέλιμα τῇ Πατρίδι αὐτῶν, καὶ βεβαίωτατα τοιαῦτά εἰσιν. Ἡ Παρδῶρα δεικνύει τί δύναται οἱ Ἕλληνες νὰ πράξωσι. Δὲν γνωρίζομεν πῶς ἄλλως δύναται λόγιος, (Ἑλληνιστῆς), ἐπιθυμῶν νὰ βελτιώσῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ βοηθήσῃ ἔθνος προσφιλές αὐτῷ εἰ μὴ, διὰ δαπάνης ἐτησίας μιᾶς λίρας λαμβάνων τὴν Παρδῶραν· βεβαίως οἱ λόγοι (Ἑλληνισταὶ) ἡμῶν δὲν βέλουσιν ὀλίγον ὠφελῆθαι οὕτω ποιούντες. Οἱ Ἕλληνες ἤδη ἀσχολοῦνται εἰς ἐρευνὰς, περιεζωσμένοι φιλολογικὴν πανοπλίαν ἐκπορεύονται εἰς ἀποτρίαισιν τῶν ἰδίων ἀγῶν ἐμψυχούμενοι ὑπὸ τε φιλομαθείας καὶ φιλοπατρίας. Τὸ ἀποτέλεσμα ταχέως θέλει γίνεαι ἐπισθητόν. Εἶδομεν θαυμασίαν μονογραφίαν ὑπὸ τοῦ Βάμβα [ἀνάγν. Παπαδοπούλου] περὶ τοῦ μνημείου τοῦ

Λυσικράτους (1) Ἐν δὲ τῷ πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν φυλαδίῳ τῆς Πανδώρα, λόγιός τις Ἕλληνας (2) δημοσιεύει περιγραφὴν δακτυλιοθήκων καὶ νομισμάτων, ἅπερ συνέλεξεν, ὧν τινα εἰσὶ ἱκανῶς σπουδαῖα· καὶ 12 αὐτῶν, λίαν περιέργα, ἀπεικονίζονται. Παρεκτός τούτων ἔχομεν καὶ ἀρχαιολογικὰς περιηγήσεις, εἰς ὧν τὸ στάδιον πολλὰ δύνανται οἱ Ἕλληνας εἶτι νὰ κατορθώσωσι. (Ἔλεται τὸ τέλος.)

Η ΕΥΣΕΒΕΙΑ.

Ἐν τοῖς φυλλαδίοις 133 καὶ 136 ἐδημοσιεύσαμεν τὰς τρεῖς πλευρὰς τοῦ ὑπὸ τοῦ ἔρμολύφου Κ.

(1) Σ. Σ. Τὴν ὄντως θαυμασίαν μονογραφίαν ταύτην συνέγραψεν ὁ πεπαιδευμένος Κ. Γ. Παπαδόπουλος ἐπιμελητῆς

1. Κόστου σχεδιασθέντος καὶ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ λαζευομένου μνημείου τοῦ μακαρίου Κ. Ἰπλιζή, ἐξ ὧν ἡ μὲν μία παρίστανε τὴν φιλομουσίαν, ἡ δὲ ἄλλη τὴν εὐσπλαγγίαν, καὶ ἡ τρίτη τὸ μέτωπον ἐρ' οὗ θέλει χαραχθῆ ἡ ἐπιγραφή.

Συμπληροῦντες σήμερον τὸ ἔργον παραβέτομεν καὶ τὴν τετάρτην πλευρὰν, ἐρ' ἧς ἐξείκονται ἡ Εὐσέβεια. Τὸ καθ' ἡμᾶς ἡ Εὐσέβεια ὑπερβαίνει κατὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἔκφρασιν τὰς δύο ἄλλας ὁμαίμονας αὐτῆς. Κρατοῦσα διὰ τῆς μιᾶς σταυρὸν καὶ διὰ τῆς ἄλλης πάπυρον, κύπτει εὐλαβῶς τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τοῦ συμβόλου τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ κατάνυξις ἐμφαίνεται ζωηρῶς ἐξωγραφημένη ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς, καὶ τὸ σεμνὸν τοῦ πολυπύλου γιγνώσκων, καὶ τὸ σεμνότερον τοῦ στήματος, ἐρμηνεύουσι πρὸς τὸν θεατὴν τί παριστᾷ ἡ εἰκὼν καὶ πρὶν ἀκούσῃ τὸ ὄνομα ὑπὸ τοῦ τεχνίτου.

ΣΙΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Θεοῦ τῆς Ἑστίας εἰς τὸν Ἰού-Κόγκ.

— ο —

Τὸ οὐράνιον Κράτος, κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τῆς μεγάλης Γεωγραφίας τοῦ Αὐτοκράτορος Χιέν-Λόγγ (240 τόμ. εἰς 4ον), κατοικοῦμενον ὑπὸ 360.000.000 κατοίκων, προσβύει τρεῖς θρησκείας ἢ μᾶλλον τρία δόγματα, τὸ τοῦ Κομφουκίου, ὅπερ ἐστὶ καὶ τὸ ἐπικρατοῦν δόγμα, τὸ τοῦ Βούδα (ἦτοι τὸν βουδαϊσμὸν) εἰσαχθέντα εἰς Σινικὴν περὶ τὸ 65 ἔτος π. Χ. καὶ τὸ τοῦ Ταο-σσε, οὗτινος οἱ προσβευταὶ οὐκ ὀρθῶς λογολάτραι ἐκλήθησαν), συστηθὲν παρὰ τοῦ Λαο-Τσε περὶ τὸν 9ον π. Χ. αἰῶνα.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο δόγμα, ὅπερ τὴν σήμερον προσβέουσι πλείους τῶν 2.000.000 ἐξέπεσε πολὺ μετὰ τὸν ἐνδοξόν αὐτοῦ θεμελιωτὴν. Καί τοι δὲ πολλαὶ δεισιδαιμονίαι ἀσχημίζουσι πολλάκις τὴν διδασκαλίαν ταύτην, αἱ πολλαὶ ὅμως περὶ τῆς ἠθικῆς πραγματείας, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ἐξ αὐτοῦ, προσφέρουσιν ἡμῖν ἀρχὰς καθαρὰς καὶ αὐστηρὰς, βασιζομέναι ἐπὶ τῆς φιλανθρωπίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν εὐγενεστέρων κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἵτινες δὲν ἤθελον εἶσθαι ὅλως ἀνάξιοι τῶν σελίδων τῶν καθ' ἡμᾶς ἠθικολόγων τῆς Εὐρώπης. Περὶ τούτου εὐκόλως πεισθίεται τις, ἀναγνοὺς τὴν ἀκόλουθον περικοπὴν βιβλίου τινὸς μεταφρασθέντος ἐκ τοῦ σινικοῦ ὑπὸ τοῦ Κ. Στανισλάου Ἰουλιανοῦ, μέλους τοῦ

τοῦ Ἀθηνῆσι Ἕλληνας Ἐκπαιδευτηρίου. Ἐπειδὴ οἱ ἐδημοσιεύθη σὺν αὐτῇ καὶ λόγος τοῦ μακαρίου Βάμβα, ἐξέλαθεν ὁ Σκῦτος καὶ ταύτην ὡς ἔργον τούτου.

(2) Σ. Σ. Ὁ αὐτὸς Κ. Γ. Παπαδόπουλος.

Ἰνστιτούτου, φέροντος τὸν τίτλον « Βιβλίον τῶν ἀμοιβῶν καὶ ποινῶν, σινιστὶ καὶ γαλλιστὶ, ὧ προσήρτηται καὶ 400 συναξάρια ἀνεκδοτα, καὶ ἱστορικὰ τὰ μάλιστα συντείνουσαι εἰς τὴν κατάληψιν τῶν διδασκαλιῶν, δοξασιῶν καὶ ἠθῶν τῆς ἀρετέως τῶν Ταο-σσε. » Τὸ συναξάριον τοῦτο συνετέθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12'. αἰῶνος ὑπὸ Λο-Τσίγκ, συμπαιτριώτου καὶ φίλου τοῦ διδάκτορος Ἰού-Κόγκ, εἰς ἄν νομίζει ὅτι ἐπεροίτητε τὸ Πνεῦμα τῆς Ἑστίας.

Ἐπὶ τῆς δυναστείας τοῦ Μίγγ, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦς καλοῦμενος Κια-σίγκ (ἀπὸ τοῦ 1522—1567), ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Κιάγκ οἱ ἀνθρωπὸς τις καλούμενος Ἰού-Κόγκ, πεπαιδευμένος ἐκ φύσεως ἀντιληπτικὸν θαυμάσιον, καὶ διὰ τῆς σπουδῆς ἀποκτήσας μάλιστα ποικίλην ἄμα καὶ στερεάν Δελαρωτοετή; γινόμενος, ἐλάβε τὸν βαθμὸν τοῦ δοκίμου. Κατὰ πᾶσαν ἐξέτασιν, οὗτος ἐπρώτευσεν πάντων τῶν συναγωνιζομένων. Ἄλλ' ὅτε ἐρῆσεν εἰς τὸ τριακιστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἡ πενιχρότης εἰς ἣν περιήλθεν, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ μετέρχεται τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας, ἐξ οὗ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Συνενιθεὶς λοιπὸν μετὰ τινῶν, 12 περίπου, ἄλλων νέων συνδοκίμων του, ἐγένετο μέλος τῆς Συνεταιρίας τοῦ Θεοῦ Βέν-Τσίγκ-Γικιούν (1). Ἐρύλαττε μετὰ προσοχῆς τὸν ἔγγραφον χάριτ'· μετεδίδου τῆς ἐλευθερίας εἰς τὰ ἐμψυχα ὄντα· διετέλει ἐγκρατεῦμενος τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, τοῦ φόνου τῶν ζώων καὶ τῶν πταισμάτων τῆς γλώσσης. Τὸν δὲ κανόνα τοῦτον τῆς διαγωγῆς διὰ πολλῶν ἐτῶν τηρήσας, παρέστη ἐπτάκις ἐπειτα εἰς τὸν περὶ διδασκαλίας συναγωνισμόν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ ὅν ἐπόθει βαθμὸν.

Νυμφευθεὶς ἀπέκτησε πέντε υἱούς, ὧν ὁ τέταρτος νοσήσας ἀπέθανε θάνατον πρόωρον· ὁ τρίτος αὐτοῦ υἱός, ἔχων ἐκ φύσεως εὐειδῆ μορφήν, καὶ θαυμάσιαν νοημοσύνην, εἶχε δύο μελαίνιας κηλίδας ὑπὸ τὸν τασόν τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. Πρὸς τὸν υἱὸν δὲ τοῦτον ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ εἶχον ἰδιαιτέραν κλίσιν. Ὀκταετῆς ἤδη ὧν πορευθεὶς ποτε νὰ παίξῃ εἰς τὴν ὁδόν, ἀπώλεσθη, καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μάθωσι τί ἐγένεεν.

Ἔσχε τέσσαρας θυγατέρας, ὧν οὐδεμία τῶ διεσώθη, τελευταῖον δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπέθαλε τὴν ὄρασιν θρηνοῦσα τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων τῆς. Καί τοι δὲ ὁ Ἰού-κόγκ, εἰργάζετο ἐπιπονώτατα δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἡ πενιχρότης ὅμως αὐτοῦ κατ' οὐδὲν ἠλαττοῦτο, ἐπύξανε δὲ μάλιστα ὀσμῆραι. Συνελθὼν εἰς ἐζυτὸν, καὶ βλέπων ὅτι δὲν ὑπέπεσεν εἰς μεγάλην τινα ἀμνηστῆματα, ἀπεράσισεν, οὐχὶ ἀνευ μεριμνηρίας, νὰ ὑπομείνῃ παρατηρῶν ὅσα δεινὰ κατέπεμπεν ἐπ' αὐτὸν ὁ οὐρανός.

Καθὼς ὑπερέβη τὸ 40ον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκάστου ἔτους κατὰ τὴν τελευταίην τῆς 12 σελήνης ἔγραφε μίαν προσευχὴν ἐπὶ κιτρίνου παπύρου, ἣν ἔκατεν ἐνώπιον τοῦ Πνεύματος τῆς Ἑστίας, παρακα-

λῶν αὐτὸν ν' ἀνεπέγκῃ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ.

Τοῦτο δὲ ἠκολούθητε πράττων πολλὰ κατὰ συνέχειαν ἔτη, ἀλλὰ μηδεμίαν λαμβάνων τῆς πράξεως ἀνταμοιβήν.

Τὸ τεσσαρακοστὸν καὶ ἑξῆς ἔτος τῆς ἡλικίας του ἔμεινε τὴν τελευταίαν ἐσπέραν τοῦ ἔτους καλῆ-μενος πλησίον τῆς τυρλῆς αὐτοῦ γυναικὸς καὶ τῆς μόνης ὑπολειπομένης αὐτῷ θυγατρὸς. Κλεισθέντες δὲ καὶ οἱ τρεῖς ἐντὸς πενιχροτάτου δωματίου, ἤρξαντο παρηγοροῦντες ἀλλήλους, ὅτε ἐξαίφνης ἤκουσαν κοπομένην τὴν θύραν.

Ὁ Ἰού-κόγκ λαβὼν μετὰ χειρὸς τὴν λυχνίαν ὑπάγει πρὸς τὴν θύραν νὰ εἶδῃ πόθεν προήλθεν ὁ κρότος· καὶ βλέπει λοιπὸν ἄνθρωπον φοροῦντα ἐπίδημα μαύρον καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν πλωμα τετράγωνον, κατὰ τὸ ἡμισυ δὲ πολὺν τὸ γένειον καὶ τὴν κόμην. Ὅστις χαιρετίσας ὑποκλινῶς αὐτὸν, εἰσελθὼν ἐκάθησε. « Τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας μου εἶναι Τσάγκ, εἶπεν εἰς τὸν Ἰού-κόγκ, ἔρχομαι ἐκ μακρᾶς περιουσίας. Ἦκουσα τοὺς στεναγμούς καὶ τὰ παραπόνά σας, καὶ ἔρχομαι ἐπίτηδες νὰ παρηγορήσω τὴν θλίψιν σας. »

Ὁ Ἰού-κόγκ ἐξεπλάγη μεγάλως ταῦτα ἀκούσας, καὶ ἐπεδαψίλευσεν αὐτῷ πᾶσαν μετὰ σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας φιλοφρόνησιν. Ὅλον μου τὸν βίον, εἶπε πρὸς τὸν Τσάγκ, ἀφιέρωσα εἰς τὴν μάρτυριν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅμως μέχρι τῆς σήμερον οὐδεμίαν εὐρηκα πρόοδον. Ὁ θάνατος μὲ ἀφῆρσε σχεδὸν ὅλα μου τὰ τέκνα, ἡ γυνὴ μου ἐτυφλώθη, μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας κατορθοῦμεν νὰ πορισθῶμεν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον καὶ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα φορέματα. » Προσέθηκε δὲ ὅτι οὐδένα χρόνον διέλιπε ποτε ἐπικαλούμενος τὸ πνεῦμα τῆς Ἑστίας, καὶ καίαν ἐνώπιον αὐτοῦ ἔγγραφους προσευχὰς.

« Πολὺς ὑπάρχει χρόνος, ὑπέλαθεν ὁ Τσάγκ, ἀπ' οὗτου γνωρίζω ὅλα τὰ κατὰ τὴν ὑμετέραν οἰκίαν ὑπερεπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν κακῶν σας διανοημάτων. Περὶ οὐδενὸς ἄλλου φροντίζοντες εἰμὴ μόνον περὶ τοῦ πῶς νὰ ἀποκτήτητε φήμην ματαιάν, ἀναφέρετε πρὸς τὸν Θεὸν ἰκεσίας ὑβριστικὰς, μὴ περιεχούτας εἰμὴ παραπόνα καὶ μνησικακήσεις. Φοβοῦμαι δὲ μήπως ἡ τιμωρία σας δὲν σταθῇ ἕως αὐτοῦ. »

Ὁ Ἰού-κόγκ ἐρριξε τοῦτο ἀκούσας « Εἶχον μάθη, εἶπε μετὰ συγκινήσεως, ὅτι εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ αἱ μικρόταται ἀρεταὶ εἰσὶν ἐγγεγραμμέναι εἰς βιβλίον. Ἦμωσα νὰ πράττω τὸ καλόν, καὶ διὰ μακροῦ χρόνου ἠκολούθησα εὐλαβῶς τὴν ὁδὸν ἣν εἶχον κατὰ νοῦν διαγράψῃ ἐνώπιόν μου. Δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι τοῦτο πρὸς οὐδένα ἄλλον σκοπὸν εἰργαζομένη, εἰμὴ νὰ ἀποκτήσω ὑπόληψιν; »

« Φίλε μου, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Τσάγκ, μετὰ τῶν ἱερῶν παραγγελημάτων ὑπάρχει καὶ τι διατάττον τὸν πρὸς τοὺς ἐγγράφους χαρακτηριστικὰς σεβασμόν. Καὶ ὅμως οἱ μαθηταὶ καὶ συμμαθηταὶ σας μεταχειρίζονται πολλάκις φύλλα τῶν ἱερῶν βιβλίων πρὸς ἐπικάλυψιν τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, πολλοὶ δὲ

(1) Ἐἶδος ἀδελφότητος ἧς τὰ μέλη ἐκαλλίεργουν τὴν φιλολογίαν, μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ Βέν-τσάγκ-τί-κιούν.

τινες και προς απομαξιν των τραπέζων. Ἐπειτα δὲ ἀπολογούνται ὅτι ἐὰν μολύνησι τὸν πάπυρον, καίουσιν αὐτὸν ἀμέσως. Τοῦτο συμβαίνει καθ' ἐκαστὴν ἐνώπιον ὑμῶν, καὶ ὁμῶς ποτὲ δὲν εἶπετε μίαν λέξιν ὅπως ἀποτρέψητε αὐτοῦ; ἀπὸ τοῦ καθ' ὅπου. Καὶ ὑμεῖς αὐτοί, ἐὰν εὐρητέ ποτε καθ' ὅδον τεμάχιον τι ἐγγράφου παπύρου, ἀναλαβόντες φέρετε αὐτὸ οἰκίᾳ καὶ κίετε. Εἰπέτε μοι, σὰς παρακαλῶ, εἰς τί ὠφελεῖ νὰ τὰ καίετε; Εἶναι ἀληθές ὅτι ἕκαστον μῆνα ἀπελευθεροῦτε ὅλα τὰ ζῶα, ὅσα ἦσαν προωρισμένα νὰ ἀπολεσθῶσιν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο ποιεῖτε ἀκολουθοῦντες τυφλῶς τὴν γνώμην τοῦ ὄχλου, καὶ εἰς τῶν ἄλλων πειθόμενοι τὰς συμβουλὰς ὥστε θὰ ἐμένετε ἀπρακτοὶ καὶ ἀναποφάσιστοι, ἐὰν δὲν σὰς ἐδίδον πρῶτοι εἰεῖνοι τὸ παράδειγμα. Ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ συμπάθεια οὐδέποτε ἐκαμψαν τὴν καρδίαν σας. Ἐπιτρέπετε νὰ παραβῶσιν εἰς τὴν τράπεζάν σας δοξαῖα καὶ καρναβιά; ἀλλὰ μὴ δὲν ἔλαβον καὶ αὐτὰ τὸ δῶρον τῆς ζωῆς; Μεταβαίνω τώρα εἰς τὰ πταίσματα τῆς γλώσσης. Διατρέπετε διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς εὐγλωττίας, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ συλλογισμοῦ, καὶ πάντοτε ἀπορῖσκετε πάντας ὅσοι συνδιαλεχθῶσι πρὸς ὑμᾶς. Δὲν ἀγνωεῖτε ὅτι οἱ λόγοι ὅσοι ἐξέρχονται τότε ἐκ τοῦ στόματός σας τιτρώσκουσι τὴν καρδίαν καὶ ἀπαιθλοῦσι τὴν φιλίαν τῶν ἄλλων; Πολλάκις μάλιστα, παρασυρόμενοι ὑπὸ τῆς ζήτησος τῆς ὁμιλίας, καταγράψατε τὴν ὑπεροχὴν σας, καὶ κατασυντριβέτε τοὺς ἀντιπάλους μετὰ δικητικώτατος εἰρωνίας. Τοὺς δικτυοῦσα μετὰ τὰ ὄξυ βέλη τῆς γλώσσης σας, καὶ ἐπισπᾶτε ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ ὀργὴν τῶν Θεῶν. Ἀγνωεῖτε τὸν ἀριθμὸν τῶν πταισμάτων σας, ἅτινα εἰσὶν ἐγγεγραμμένα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ φαντάζεσθε ὅτι εἴθε ὁ ἐναρετώτερος τῶν ἀνθρώπων. Τίς ὁ ἀξίω νὰ ἀπατήσῃ ἐνέ; Νομίζετε ὅτι δύναται τις νὰ ἀπατήσῃ τὸν οὐρανόν;

» Εἶναι ἀληθές ὅτι οὐδὲν πράττετε ἀτιμῶν ἀλλ' ὅταν ἴδῃτε ὄραϊν τινὰ γυναῖκα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον, τὴν κατατρώγετε μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ταραχὴ αἰνιδία σὰς κυριεύει, καὶ δὲν δύνασθε πλέον νὰ τὴν ἀποβάλλετε ἀπὸ τὸν νοῦν σας. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπράξατε ἤδη μοιχεύειν ἐν τοῖς μυχαῖς τῆς καρδίας σας; μόνον ὅτι δὲν τὴν συνεπληρώσατε! Συνέλθετε μίαν στιγμὴν εἰς ἑαυτοῦς; ἔχετε τὸσην ἐγκράτειαν ὥστε νὰ μιμηθῆτε τὸν σοφὸν Λού-νάν-τσέ (2), ἐὰν εὐρίσκεσθε εἰς τὴν αὐτὴν μετὰ ἐκεῖνον θέτιν; Καὶ ἔπειτα λέγετε ὅτι ἐμεινέτε καθαροὶ καὶ ἀσπιλοὶ δι' ὅλης σας τῆς ζωῆς, καὶ νομίζετε ὅτι ἠμπορεῖτε νὰ παρασταθῆτε ἀφόβως ἐνώπιον τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐνώπιον τῶν δαιμόνων καὶ τῶν Πνευμάτων! Ψεύδεσθε πρὸς ὑμᾶς αὐτοῦς. Ἄν λοιπὸν σεῖς ἠκολούθησατε ἐμπράκτως τὰ παραγγελματὰ ὅσα ὠμότατε νὰ φυλάξῃτε, τίς ἀνάγκη νὰ ὁμιλήτε περὶ τῶν ἄλλων;

(2) Λού-νάν-τσέ ἀνακαθίει ποτε νὰ διανυκτερεύσῃ ἐν τῆς οἰκίας, ὅπου εὐρίσκετο γυνήτις μόνη, ἀνάψας τὴν λύχνον, ἀπέτελεσεν ἀναγινώσκων μέχρι πρωίας, ὅπως μὴ εἴη ἀφορμὴν εἰς ὑπόψιαν.

» Ἀνέρεα εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς ἰκεσίας ὅσας ἐκαύσατε εἰς τὸν βωμὸν μου. Ὁ ὑψίστος Κύριος διέταξε πνευμά τι νὰ ἐπιτηρῇ μετ' ὅσας προσοχῆς τὰς καλὰς καὶ κακὰς σας πράξεις; καὶ μετὰ πολλῶν ἐνικυτῶν προσευχῶν οὐδεμίαν εὖρε παρ' ἡμῖν ἀρετὴν ἀξίαν νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸ βιβλίον του.

» Ὅταν εἴθε μόνος, δὲν ἐμβλέπω εἰς τὴν καρδίαν σας εἰμὴ στοχασμοὺς φιλαργυρίας, φόβου, ἐγωϊσμοῦ, ὑπερηφανίας, περιφρονήσεως, φιλοδοξίας, μίσους, ἀχαριτίας πρὸς τοὺς ἐπιεικέτας καὶ φίλους σας. Οἱ στοχασμοὶ οὗτοι γεννῶνται καὶ αὐξάνουσι τόσο πολὺ εἰς τὴν καρδίαν σας, ὥστε μοὶ εἶναι ἀδύνακτον νὰ τοὺς ἀπαριθμῶ μέχρις ἐνός. Οἱ θεοὶ κατέγραψαν ἢ ἢ π.λλοὺς τῶνας αὐτῶν, καὶ αἱ τιμωρίαι τοῦ οὐρανοῦ ἐκτυζάνουσι διὰ τοῦτο ὅσήμεραι. Ἄφ' οὗ δὲν ἔχετε καιρὸν νὰ ἀποφύγετε τὰς ἐπαπειλούσας ὑμᾶς δυστυχίας, τίς ἡ χρεια νὰ ζητήτε τὴν εὐδαιμονίαν;

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰοὺ κόγκ κατελήθη ὑπὸ τῶν πεσῶν δ' ἐπὶ πρόσωπον κατὰ γῆς ἔεχε ποταμὸν δακρύων. « Κύριε, ἐφάνητε στενάζων, ἀφ' οὗ γνωρίζετε τὰ ἀπόκρυφα πράγματα, ὁμολογῶ ὅτι εἰσθε θεός Σὰς καθικετεῖω, εὐδοκῆσατε νὰ με σώσητε!

« Φίλε μου, εἶπεν ὁ Τσάγκ, μελετᾶτε τὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων, καὶ γνωρίζετε τὰ καθήκοντά σας, ὁ ἔρω δὲ τοῦ ἀγαθοῦ σὰς προεξένησεν ἤδη ἀληθινὴν χαρὰν. Ὅταν ἀκούσῃτε προφερόμενον ἀγαθὸν τινα λόγον, παρευθὺς αἰσθανεσθε τὴν συγκίνησιν τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀμιλλῆς, καὶ ἡ βία ἀγαθῆς τινος πράξεως σὰς κἀμνει νὰ σκιρᾶτε ὑπὸ χαρᾶς. Ἀλλ' ἅμα παύουσι νὰ προσβάλλωσι τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοήν σας, ὁ λόγος καὶ ἡ πράξις ἡ ἀγαθὴ, καὶ ληθμονεῖτε αὐτὰ διὰ μᾶς. Ἡ πίστις δὲν ἐξήζωθη βαθέως εἰς τὴν καρδίαν σας, καὶ διὰ τοῦτο αἱ καλαὶ ἀρχαὶ σας δὲν ἔχουσι βάσιν στερεάν. Ὅθεν αἱ λόγοι καὶ αἱ ἐναρετοὶ πράξεις τῆς ζωῆς σας ἐξωτερικόν τι μόνον ἐπιχείρημα μάταιον εἶχον. Ἡ ἐπράξατέ ποτε μίαν καὶ μόνην πρᾶξιν, ἥτις ν' ἀποδεικνύη ἀρετὴν στερεάν καὶ ἀληθινήν; Καὶ ἐν ᾧ ὅτε ἡ καρδία σας πληροῦται κακῶν συλλογισμῶν, οἵτινες σὰς περιελίσσουσι καὶ περισφίγγουσι πανταχόθεν, τολμάετε νὰ ζητήτε παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμοιβὴν ἥτις εἰς μόνην ἀνήκει τὴν ἀρετὴν! Ὁμοιάζετε μετὰ ἄνθρωπον ὅστις σπειράς ὅλον αὐτοῦ τὸν ἀγρὸν μετὰ ἀκάνθας καὶ τριβόλους περιμένει πλούσιον θερισμόν. Δὲν εἶναι τοῦτο ὁ ἔσχατος τῆς μωρίας βαθμὸς;

Ὑπλήθητε εἰς τὸ ἐξῆς μετὰ ἄβροας, καὶ ἐξορίσατε ἀπὸ τοῦ νοῦς πᾶσαν φιλήδονον, πλεονεκτικὴν, αἰσχροὴν καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἀπρεπὴ ἰδέαν. Θὰ συνάξῃτε βέρος ἰδεῶν καθαρῶν καὶ ἐναρετῶν, καὶ τότε θὰ πρέπη νὰ στρέψῃτε ὅλας ἡμῶν τὰς δυνάμεις πρὸς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἄν παρουσιασθῇ ἀγαθὴ τις πρᾶξις ἀνάλογος πρὸς τὰς δυνάμεις σας, σπεύσατε νὰ ἐκτελέσητε αὐτὴν ἀπὸ προθύμου καρδίας, μὴ συλλογίζομενος ἂν εἴη μεγάλη ἢ μικρά, δύσκολος ἢ εὐκολος, ἂν συντελῆς εἰς κέρδος ἢ ὄζαν. Ἄν ἡ ἀγαθὴ αὕτη πρᾶξις ὑπάρχῃ ὑπὲρ τὰς δυνάμεις σας, μεταχειρίσθητε ὅλον τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν, ὅπως

τοῦλάχιστον φανῆτε καταβάλλοντες ὅλας τὰς δυνάμεις προσπαθείας. Τὸ πρῶτον ὑμῶν καθῆκον εἶναι ὑπομονὴ ἀπερίοριστος, καὶ τὸ δεύτερον ἐπιμονὴ ἀνένδοτος. Φυλάχθητε μάλιστα καλῶς μὴ σὰς κυριεύσῃ ἡ χλιαρότης; καὶ προσέξτε καλῶς νὰ μὴ ἀπατήσῃτε ὑμᾶς αὐτοῦς. Ὅταν μακρὸν τινα χρόνον δικτελέσητε τὴν διαγωγὴν ταύτην ἀκολουθοῦντες, θὰ πορισθῆτε ἀκαταλόγιστους ὠφελείας. Μ' ἐλατρεύσατε ἐντὸς τῆς οἰκίας σας μετὰ καρδίαν καθαρὰν καὶ εὐσεβῆ, καὶ διὰ τοῦτο ἤλθον ἐπιτηδὲς νὰ σὰς δώσω τὰς ὁδηγίας ταύτας. Ἄν σπεύσῃτε νὰ ἐπιτελέσητε αὐτὰς μετ' ὅλης ὑμῶν τῆς δυνάμεως, θὰ δυνηθῆτε νὰ πρᾶξῃτε τὸν οὐρανόν, καὶ νὰ μεταπεισῆτε αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ τὴν περὶ ὑμῶν ἀπόφασίν του. »

Ταῦτα λέγων εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς οἰκίας. Ὁ Ἰοὺ κόγκ ἠγέρθη μετὰ σπουδῆς καὶ τῷ ἠκολούθησεν. Ἀλλὰ καθὼς ἐρθεσθε πλησίον τῆς ἐστίας, ἡ φανίσθη. Ἰότε ἐνόησεν ὅτι ἦτο τὸ πνεῦμα τῆς ἐστίας, ὅπερ προΐσταται τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων. Ἐκαυσεν ἀμέσως ἀρώματα εἰς τιμὴν αὐτοῦ, καὶ εὐχαρίστησεν αὐτῷ κλίνας ταπεινῶς μέχρις ἐδάφους.

Τὴν ἐπιούσαν, ἥτις ἦν ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς πρώτης σελήνης τοῦ ἔτους, προσήνεγκε τὸ σέβας καὶ τὰς δεήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν οὐρανόν; διώρθησεν τὰ προηγουμένα του πταίσματα, καὶ ἤρχισε νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθὸν ἀδόλως καὶ ἀνυποκρίτως. Μετήλλαξε τὸ τιμητικὸν του ὄνομα, καὶ ἔλαβε τὸ Τσέγκ-ι-ταο-γίν, ἥτοι ὁ Τσῶ - σέ (ὅτι οἱ λογισμοὶ εἶναι καθαροί, καὶ ἔγραψεν ὄρκον νὰ ἀποστολήτῃ ἀπὸ τοῦ νοῦ του πᾶσαν ἐνοσίαν κακῆν.

Ἦν πρώτην ἡμέραν μυρία συγκεχυμένα ἰδέαι ἐτάραττον τὸν ἐγκέφαλόν του; ἄλλοτε ἀμφιβάλλε, ἄλλοτε παρεδίδοτο εἰς τὴν νοητέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν. Ἄφινε νὰ παρέρχωνται ἀκάρπως αἱ ἡμέραι καὶ ἡμέρες, καὶ δὲν ἤρρηγε νὰ ἐπαναπέσῃ εἰς τὴν προτέραν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας. Τέλος πάντων ἐπεσεν ἐπὶ πρόσωπον κατὰ γῆς ἐνώπιον τοῦ μεγάλου Θεοῦ Κου-αν-ἔν, ὃν ἐλάτρευεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, καὶ ἔχυσεν πύρινα δάκρυα. « Ὁμνῶ, εἶπεν, ὅτι ἡ μόνη μου ἐπιθυμία εἶναι νὰ μὴ ἔχω πλέον παρὰ καλοὺς συλλογισμοὺς, νὰ διατελέσω καθαρὸς καὶ ἀκέραιος, καὶ νὰ μεταχειρισθῶ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς μου, ὅπως ὅσον δύναμαι τελειωθῶ. Ἄν δὲ καὶ τρίχα μόνον μίαν βραδύνω εἴη νὰ πέτω διὰ παντός εἰς τὰ σκότη τοῦ ἄδου! »

Καθ' ἡμέραν δ' ἐγειρόμενος πρῶτ' ἔλεγεν ἑκατοντάκις μετὰ συντριβὴν καρδίας τὸ ἱερὸν ὄνομα τοῦ Τα-τσέ, τὰ-πέι (3) ὅπως τύχῃ τῆς θείας ἀντιλήψεως.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης παρετήρει μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις του, ὡς εἰ διηνεκῶς τὰ πνεύματα παρεμνον πλησίον αὐτοῦ; οὐδ' ἀνείχετο καὶ τὴν ἐλάχιστην ἀπὸ τῆς εὐθείας παρεκτροπῆν.

Ὅσάκις ἐπαρουσιάζετο πρᾶγμα τι ὠφέλιμον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἢ εἰς τὰ ζῶα, δὲν ἐξήταξεν ἂν προ-

έκειτο περὶ μεγάλης ἢ μικρῆς ὑποθέσεως, ἂν εἶχεν εὐκαιρίαν ἢ ἂν ἠτχολεῖτο, ἂν εἶχε ἢ δὲν εἶχεν τὴν ἀναγκαίαν ἰκανότητα νὰ τὸ ἐκτελέσῃ, ἀλλ' ἔσπευδεν εὐθὺς εἰς τὸ ἔργον μετὰ χαρᾶς ἐνθουσιώδους, οὐδ' ἔπαυε τὴν ἐπιχείρησιν πρὶν ἢ ἐπιτελέσῃ αὐτὴν ἔπραττε τὸ καλὸν ὅσάκις εὐρίσκεν εὐκαιρὸν περιστάσιν, καὶ ἐπέχεε μακρὰν μυστικῶς εὐεργεσίας. Ἐξέπληρου πιστῶς τὰ καθήκοντά του, καὶ ἐἐλυπτεν εἰς τὴν σπουδὴν μετὰ ἀνευδότους κόπους. Ἦκολούθει τὴν ταπεινοφροσύνην, ὑπέμενε τὰς ὕβρεις καὶ ἐσπούδαζε νὰ διορθώσῃ καὶ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ ἀγαθὸν ἔσους ἀπῆντα ἀνθρώπους, καὶ ὀλοκλήρει ἡμέραι δὲν ἐξήρουν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν τούτων ἔργων. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἐκάστου μηνὸς καταστρώνουσε σύνοψιν τῶν μηνιαίων του πράξεων καὶ λόγων ἐπὶ γάρτου κίτρινου, ὃν μετέπειτα ἐκαίεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῆς ἐστίας. Ὁ Ἰοὺ Κόγκ ὠρίμασεν εὐθὺς εἰς τὴν πρᾶξιν ὅλων τῶν ἀρετῶν. Μόλις δ' ἐκινεῖτο, καὶ χιλιαὶ τῷ ἠκολούθουν ἀγαθαὶ πράξεις; ὅτε δ' ἐμενε μόνος καὶ ἐπαναπαυόμενος, οὐδεὶς κακὸς συλλογισμὸς ἐμόλυνε τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς του. Οὕτω δὲ ἐζῆσε τρεῖς ἔτη.

Ὅτε ἐρθεσθε εἰς τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας (ἦτο τότε τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Βάν-λί (4)), ὁ Τσάγκ-κιάγκ-λιν ἦτο πρωθυπουργός, ὅστις, ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν αἱ ἐξετάσεις τῶν Τσιν σέ (5) ἐζήτησε διδάσκαλον τοῦ υἱοῦ του.

Ὅλοι, ὅσους συνεβουλεύη περὶ τούτου, τῷ εὐστάτησαν ὁμοφώνως τὸν Ἰοὺ-κόγκ. Ὁ ὑπουργὸς ὑπήνε νὰ τὸν προσκαλέσῃ ὁ ἴδιος, καὶ τὸν ἐφερεν εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ Τσάγκ σεβασθεὶς μεγάλως τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἰοὺ-κόγκ, ἐκίνησε πάντα λίθον διὰ νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν σχολεῖον. Τὸ ἔτος πικγκι (1576) ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν συναγωνισμὸν, καὶ ἔλαβε τὸν βαθμὸν τοῦ προλύτου, καὶ τὸ ἀκόλουθον ἔτος προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν Τσιν-σέ (διδάκτορας).

Μετὰ τῶν ἡμερῶν ἐπορεύθη νὰ ἐπισκεψθῇ εὐνοχῶς τινα καλούμενον Ἰάγκ-κόγκ.

Ὁ Ἰάγκ παρέστητεν εἰς αὐτὴν τοὺς πέντε υἱοὺς του, ὡς ἡ ὄρασεν εἰς διάφορα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας, διὰ νὰ τοὺς ἔχῃ παρηγορίαν εἰς τὸ γῆρας του. Μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκετο καὶ νεὸς τις δεκαεξαετής. Ὁ Ἰοὺ-κόγκ ἐνόμισεν ὅτι ἀναγνωρίζει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου του, καὶ τὸν ἠρώτησε τίς ἦτο ἡ πατρίς του. — Εἶμαι, εἶπεν ὁ νεὸς, ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ Κιάγκ-γεοῦ. Ὅτε ἦμην παιδίον, ἐερέθη κατὰ λάθος εἰς πλοῦτόν τι ἐμπορικὸν ἀποπλέον τότε Ἐν-θου-σὺμ-αὶ ἀκόμη, ἂν καὶ ἀμυδρῶς, τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ χωρίου μου.

Ὁ Ἰοὺ κόγκ ἐξεπλάγη καὶ κατενύχθη. Παρακαλέσας δ' αὐτὸν νὰ γυμνώσῃ τὸν ἀριστερὸν πόδα, ἀνεγνώρισε τὰς δύο εἰς τὸν ταρσὸν μαύρας κηλίδας, καὶ γεγωνὸς εἶπεν· Εἶθε ὁ υἱός μου!

(4) Τὸ ἔτος 1574.
(5) Ἡ ἐξέτασις τῶν ὑποψηφίων τῶν ἀξιούτων τὸν βαθμὸν τοῦ διδάκτορος.

(3) Τὰ δύο ταῦτα διςσύλλαβα σημαίνουσι, ἄριστος, συμπληρωτικώτατος, τίτλοι ἀποδιδόμενοι συνήθως εἰς τὸν Κονάν-Ἰ.

Ὁ Ἰάγκ-κόγκ ἐχάρη καὶ αὐτὸς μεγάλως καὶ ἀπῆλθε μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὸ κατάλυμά του.

Ὁ Ἰού κόγκ ἐδράμε νὰ εἰδοποιηθῆ τὴν γυναῖκά του περὶ τοῦ εὐτυχοῦς συμβάματος, ἧτις ἐνηγκαλίσθη μετὰ χαρᾶς ὑπερβαλλούσης τὸν υἱὸν της, ὅστις καὶ αὐτὸς κατέσρεξε μὲ τὰ δάκρυα τὸ πρόσωπον τῆς μητρὸς του· ἀλλὰ μόλις ἤγγισε μὲ τὴν ἡλωσάν του τοὺς τυφλοὺς ὀφθαλμοὺς της καὶ εὐλὸς ἐκείνη ἀνέδρασε. Τοῦ Ἰού κόγκ ἡ χαρὰ ἐξεράαγη εἰς θάλαρὰ δάκρυα.

Ἀπὸ τῆς στειγμῆς ἐκείνης ἀφῆκε τὴν ὑπηρεσίαν, ἔλαβε τὴν ἀδειαν παρὰ τοῦ Ἰσάγκ-κιάγκ-λιν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ δὲ Ἰσάγκ καταναγκάσθη διὰ τὴν ἀρετὴν του, δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ ἀπέλθῃ εἰμὴ ἀφ' οὗ τὸν ἐφιλοδώρησε δαφιλέστατα.

Ὁ Ἰού-κόγκ ἐπιστρέψας οἶκαδε ἐξηκολούθησε πράττων τὸ ἀγαθὸν μὲ ἐτι πλείονα ζέσιν. Ὁ υἱὸς του ἐνυμφεύθη καὶ ἀπέκτησε μετέπειτα ἑπτὰ υἱοὺς, τοὺς ὁποίους ὅλους ἀνέθρεψε, καὶ οἵτινες ὅλοι ἐληρονόμησαν τὴν εὐφροσύνην καὶ τὴν φήμην τοῦ πάππου τῶν. Ὁ Ἰού-κόγκ συνέταξε βιβλίον ὅπου ἐδιηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς του εἰς χρῆσιν τῶν ἐγγόνων του, ἐφθασεν εἰς τὸ 88 ἔτος τῆς ἡλικίας, καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο γῆρας ὁ κόσμος ἐθεώρησεν ὡς ἀμοιβὴν τῶν ἐναρέτων πράξεών του, αἵτινες μετέβαλον ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις τοῦ οὐρανοῦ.

ΕΤΟΣ Ζ'. ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

— 0 —

Μετὰ ἓνα μῆνα ἡ Πανδώρα μεταδραίνει εἰς τὸ ἑβδομὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πέμπτου ἔτους ὑπέστη κλόνοους δεινοὺς, οἵτινες παρ' ὀλίγον προεξένησαν καὶ τὸν θάνατον αὐτῆς. Ἡ κατά τινας ὑποδούλους Ἑλληνικὰς χώρας ἐπαναστάσις τῶν Χριστιανικῶν λαῶν, ὁ ἐκραγεῖς πόλεμος μεταξὺ Ἀρκτοῦ καὶ Λύσειως καὶ Ἀνατολῆς, καὶ ἡ μετὰ μικρὸν ἀκατέκτατος ἐνσκήψασα εἰς τὴν καθέδραν τῆς Ἑλλάδος νόσος, ἐστέρησαν αὐτὴν διὰ μιᾶς πεντακοσίων καὶ ἐπέκεινα συνδρομητῶν, ὧν ἡ συνεισφορά ἐπῆρκει εἰς τὸ ἥμισυ καὶ τι πλεον τῆς ἐτησίους δαπάνης.

Ὁ θάνατος λοιπὸν τῆς Πανδώρας ἦτο ἀφευκτος, ἂν ἡ ἐπίμονος καρτερία τῶν συντακτῶν, καὶ ἡ πρόθυμος καὶ ἀφιλοκερδῆς διανοητικὴ συνδρομὴ πολλῶν ἐκ τῶν λογιωτέρων τοῦ ἔθνους δὲν προελάμβανον αὐτόν.

Τὴν καρτερίαν δὲ τῶν συντακτῶν ἐπέτεινεν ἰδίως, οὐχὶ ἐλπίς κέρδους, ἀλλ' ἡ πεποιθῆσις ὅτι πρίττουςιν ὠφέλιμόν τι καὶ διὰ τὴν τιμὴν αὐτὴν τῆς πατρίδος, πεποιθῆσις ἦν ἠρύσθησαν ἐκ τῆς ἐπίδομασίας τῶν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ

σοφῶν, πολλάκις ἐρμηνευθείσης διὰ τοῦ τύπου (1). Καὶ βεβαίως, ἐν μέτῳ τῆς ἀδίκου καταφοράς ἧτις ἐγεννήθη ἀπὸ τινος κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, πᾶς ἀγὼν, ἔτω καὶ ἐλάχιστος, τείνων εἰς τὴν ἀποδείξειν ὅτι πατροπαράδοτον ἔχοντες τὸν πρὸς τὸν πολιτισμὸν ἔρωτα, σπεύδομεν ὑπὲρ πάντα λαὸν πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐλευθερίαν, εἶναι ἀγὼν εὐεργετικὸς, περιποιῶν τιμὴν οὐχὶ πρὸς τοὺς ἀθλοῦντας οὐς ἀγνοεῖ ἡ Εὐρώπη, ἀλλὰ πρὸς τὴν πατρίδα αὐτὴν ἐν ἧ καὶ ὑπὲρ ἧς ὁ ἀγὼν γίνεται.

Τοιαῦτα δοξάζοντες, καὶ ὑπὸ τῆς ὁσημέραι αὐξανούτης προθυμίας τῶν ἀνγκνωστῶν τῆς Πανδώρας ἐνισχυόμενοι, ὡς ὄφλημα πρὸς τὴν πατρίδα ἐβωρήσαμεν τὴν ἐξακολούησιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου συγγράμματος. Ἄλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος τούτου ἠθέλομεν ἀποσφελῆ, εἰμὴ ἠλπιζόμεν ἐπὶ τὴν παντοίαν συνδρομὴν τῶν δραστηριώτερον προστατευσάντων τὴν Πανδώραν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος.

Τὴν συνδρομὴν ταύτην ἐπικαλούμενοι καὶ τοῦ λοιποῦ, σπεύδομεν νὰ ὁμολογήσωμεν δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τοὺς καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου ΚΚ. Κ. Κοντογόνου, Γ. Μαυροκορδάτου, Π. Καλλιγᾶν, Σ. Κουμανούδου, Κ. Φρεσφιτην, Θ. Ὀρφανίδου, Δ. Στρούμπου, καὶ Γ. Μακκᾶν, συνδραμόντας ἡμᾶς κατὰ τὸ λῆγον ἔτος δι' ἔργων ἀξίων πολλοῦ λόγου.

Δεύτερον δὲ πρὸς τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμογενεῖς, τὸν πολυματῆ συγγραφέα τῶν Δημ. Ἀσμάτων Σ. Ζαυπέλιον, τὸν οὐχ ἥττον γνωστὸν νομισματολόγον Κ. Παῦλον Λάμπρου, τὸν φιλομαθέστατον Κ. Σοφοκλῆν Ν. Καλούτζην, καὶ τὸν μουσοτρόφον υἱὸν τῆς Ἑλλάδος Κ. Χ. Παρμενίδου.

Καὶ τρίτον, πρὸς τὸν ἀκάματον ἱατρὸν Κ. Δεκιγάλλαν, πρὸς ὃν ἰδίως πολλὰς χάριτας ὀφείλει ἡ Πανδώρα, τὸν Κ. Κανταζόγλου διευθυντὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Πολυτεχνείου, τὸν Κ. Τιμολέοντα Φιλήμονα, τὸν Κ. Παπαζαφειρόπουλον, δικηγόρον ἐν Τριπόλει, τὸν ἐν Ἑβρᾷ διδάσκαλον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Κ. Α. Βαλινταν, τὸν Κ. Κ. Πῶπ καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Ἐκφράζομεν πρὸς τούτοις τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν καὶ πρὸς τοὺς ἐν Μαγχεστρία ὁμογενεῖς συνδραμόντας καὶ κατὰ τὸ λῆγον ἔτος τὴν Πανδώραν, καὶ μάλιστα πρὸς δύο ἐξ αὐτῶν ἰδίως προστατεύσαντας καὶ βοηθήσαντας αὐτήν.

Παρακαλοῦμεν δὲ καὶ τούτους καὶ ἐκείνους, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν λογίων καὶ φιλομούσων τὸν ὄμιλον, νὰ ἐνισχύσωσι καὶ τοῦ λοιποῦ ἡμᾶς, βέβαιοι ὄντες ὅτι τῇ συνεργίᾳ αὐτῶν θέλει καταστῆ τὸ ἔργον ἡμῶν κοινωφελέστερον καὶ ἐντιμότερον τῇ πατρίδι.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 29 Φεβρουαρίου 1856.

— 0 —

(1) Ἀνάγνωθι τὴν ἐν τῷ παρόντι φυλλάδιῳ καταχωρηθεῖσαν διατριβὴν τῆς ἐν Σκωτίᾳ ἐκδομένης Eclectic Review.